

Univerzita Karlova v Praze
Evangelická teologická fakulta

Bakalářská práce

Vykořisťování dětí v pornografii
Pilíře účinné pomoci obětem

Alena Machová

Katedra : Filozofie a teologie
Vedoucí práce: ThLic. Ing. René Milfait, Th.D.
2011

Prohlášení

- 1) Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Vykořisťování dětí v pornografii. Pilíře účinné pomoci.“ zpracovala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury.
- 2) Tuto práci nepředkládám k obhajobě na jiné škole.
- 3) Souhlasím s tím, aby uvedená práce byla v případě zájmu pro studijní účely zpřístupněna dalším osobám nebo institucím.

V Kozojedech dne 28. listopadu 2011

Alena Machová

Anotace

Tématem bakalářské práce je vykořisťování dětí v pornografii. Cílem je pomocí analyzování odborných zdrojů zmapovat problém zneužívání dětí v pornografii a snaha o nalezení možností, jak obětem pomoci. Téma je pojato komplexně a pilíře pomoci směřovány k prevenci, procesům odhalení i následné péči.

Práce je rozdělena na dvě části. První část je věnována vymezení základních pojmů, názvosloví a forem zneužívání. Snahou je specifikace problému a jeho vydělení z komplexu, jenž představuje zneužívání a týrání dětí. Součástí je vyobrazení pachatelů, příčin, obětí i následků.

Z poznatků první části vychází druhá, jež je snahou o vytvoření pilířů pro cílenou pomoc obětem. Jedná se o pomoc založenou na komplexnosti a propojenosti systému. Pozornost směřuje k zákonným úpravám, odborníkům pracujícím s oběťmi i laické veřejnosti, léčbě pachatele, podpoře zdravé rodiny a terapii oběti. To vše se zřetelem na základní pravidlo poskytované pomoci, jímž je nejlepší zájem dítěte.

Klíčová slova:

Sexuální, zneužívání, vykořisťování, komerční, pornografie, děti, pomoc.

Summary

The topic of this bachelor's thesis is child exploitation in pornography. The goal is to analyze expert resources, outline the problem of child abuse in pornography, and an attempt to find ways to help victims. The topic has been addressed comprehensively, and the foundation of help is a focus on prevention, the processes leading to exposure, and follow-up care.

The thesis has been divided into two sections, the first of which includes definitions of the basic concepts, terminology, and forms of exploitation. An attempt is made to specify the problem and its separation from the complex that represents the

exploitation and maltreatment of children. A component is a depiction of the offenders, causes, victims, and consequences.

The second section of the thesis is based upon the observations of the first, a component of which is the effort to create a pillar of pointed help for victims. The help is founded on the complexity and interconnectivity of the system. Attention is directed at amendments to legislation, experts working with victims, and also the general public, therapy for offenders, support for healthy families, and victim therapy. All of this is illustrated with regard for the fundamental guidelines of provided help, which is in the best interests of the children.

Keywords:

sexual, abuse, exploitation, commercial, pornography, children, help

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucímu práce ThLic. Ing. René Milfaitovi, Th.D. za přínosné poznámky a dodatky a také za jeho ochotu, metodické vedení práce a čas, který věnoval mně a mé práci.

Obsah

Úvod.....	3
A. Vykořisťování dětí v pornografii	5
1. Fenomén komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC)	5
1.1. Sexuální zneužívání dětí	5
1.2. Komerční sexuální zneužívání.....	6
1.3. Komerční a nekomerční sexuální zneužívání dětí a jejich vztah	7
2. Vykořisťování dětí v pornografii	9
2.1. Terminologie.....	9
2.2. Definice a formy	9
2.3. Média a zneužívání dětí v pornografii	11
2.4. Internet	12
3. Rozsah fenoménu vykořisťování dětí v pornografii	14
4. Trestně právní úprava v ČR	16
5. Pachatelé v oblasti pornografie s dětmi	19
5.1. Pedofilové	19
5.2. Příležitostní konzumenti pornografie s dětmi	21
5.3. Sexuální turisté.....	22
5.4. Pachatelé z komerčních důvodů.....	22
5.5. Pachatelé ženy a děti	23
5.6. Proces odhalení	24
6. Příčiny a rizikové faktory.....	26
6.1. Chudoba	26
6.2. Sexuální zneužití v dětství	27
6.3. Rodina	27
6.4. Charakteristika rizikového dítěte	30
6.5. Společenské prostředí	31
7. Děti zneužívané v pornografii.....	35
7.1. Typické oběti komerčního sexuálního zneužívání.....	35
7.2. Vtah pornografie a prostituce s dětmi	36
7.3. Děti zneužívané v pornografii.....	37
8. Následky CSA.....	41
8.1. Interní a externí chování	41
8.2. Koncepce posttraumatického procesu.....	42
8.3. Následky fyzické, psychické, psychosomatické, sociální.....	44
8.3.1 Fyzické následky.....	44
8.3.2 Psychické následky	45
8.3.3 Psychosomatické následky.....	46
8.3.4. Sociální následky	46
9. Specifické následky zneužívání dětí v pornografii	48
B. Pilíře účinné pomoci obětem.....	50
1. Práva dětí a jejich naplňování	51
2. Mezinárodní společenství a jeho opatření.....	53
3. Oblast legislativy v ČR	55
4. Politická vůle pro změnu	58
5. Změna společenských postojů	60
6. Podpora rodiny.....	62
7. Vzdělávání	64
8. Výslechové místnosti pro dětské oběti	66

9. Práce s pachatelem.....	68
11. Včasná detekce.....	72
12. Komplexní systém péče	73
13. Zařízení specializovaná na pomoc obětem CSEC a vykořisťování dětí v pornografii.....	76
13.1. Poradna Wildwasser Berlin.....	77
13.2. Sdružení Dunkelziffer z Hamburku	78
14. Linky důvěry.....	79
15. Krizová intervence	81
16. Vedení výslechu.....	83
17. Vyšetření	84
17.1. Vyšetření fyzické	84
17.2. Vyšetření psychologické.....	85
18. Odborná terapie.....	87
19. Rehabilitace rodiny a její podpora oběti	89
Závěr	92
Literatura.....	94
Elektronické zdroje	95

Úvod

„Vaše děti nejsou vašimi dětmi. Jsou to synové a dcery života toužícího po sobě samém. Přicházejí skrze vás, přesto nikoli z vás. A ač jsou s vámi, přesto vám nepatří.“¹

Když čtu tento citát, říkám si, jakoby mnozí lidé byli hluší k podobným prosbám a to po minulé staletí, stejně jako dnes. Kdo jiný si zaslouží naši péči, zájem a ochranu než právě malé, bezbranné a křehké děti, ve kterých každé zlé slovo či rána zanechávají hluboké jizvy, které se často nezhojí za celý život. Úkolem je chránit tyto bezbranné děti, které to neumějí a neví jak.

Má práce pojednává o jedné z nejhorsích forem zneužívání dětí - vykořisťování dětí v pornografii. Velmi krutým způsobem, jak zničit dětskou duši, je sexuální zneužívání. Jeho dalším stupněm zahrnujícím vykořisťování je jeho komerční forma. Snad tím nejhorsím je sexuální zneužívání dětí nějakým způsobem zaznamenat.

Bakalářská práce se zakládá na poznatcích z odborných publikací, materiálů a pramenů, které se zabývají zneužíváním dětí v pornografii, zkušenostech organizací věnujících se obětem a na výsledcích mezinárodních konferencí věnovaných tématu.

Cílem práce je analýzou a srovnáváním dostupných publikací, zpráv, zákonů a zkušeností zmapovat problém vykořisťování dětí v pornografii, vymezit jeho specifika a nalézt možnosti, jak pomoci dětem zneužívaným v pornografii. Mou snahou je vytvořit systém základních pilířů pro práci s oběťmi. Vycházím z toho, že komplexní specifická péče je zatím těmto obětem v ČR nedostupná. Vyslovuji to jako svou tezi.

Práce je rozdělena na dvě části. V první části se nejprve věnuji vysvětlení základních pojmů, jako je týrání dětí, sexuální zneužívání dětí, komerční sexuální zneužívání a jeho podoby a formy. Pro pochopení problému vykořisťování dětí v pornografii je nutno představit ho v jeho celistvosti a propojenosti s ostatními formami týrání dětí, protože mají mnoho společných příčin, předpokladů i následků. Nakonec je nutné vydělit problematiku vykořisťování v pornografii právě pro jeho specifika tak, aby obětem mohla být poskytnuta co možná nejefektivnější cílená pomoc. K vytvoření systému účelné pomoci je třeba znát příčiny, rizika, oběti, pachatele a

¹ Mühs, Wilhelm. *Myšlenky moudrých o dětech*, citát č. 134

následky, které sebou fenomén zneužívání dětí v pornografii přináší. Všechna tato témata jsou součástí první části práce.

V druhé části práce z těchto poznatků vycházím a zaměřuji se na možnosti účinné pomoci obětem zneužití v pornografii. Téma je pojato komplexně a zahrnuje základní pilíře, z nichž vychází pomoc těmto klientům. A to v oblasti prevence, procesech odhalování i následné péče. Základy stojí na doporučení mezinárodních společenství, změně legislativy, vzdělávání odborné veřejnosti (zejména v pomáhajících profesích) a vzdělávání laické veřejnosti. Věnuji se tématu společnosti a možných změn postojů k této problematice. Velmi důležitá je včasná detekce jevu. V procesech odhalování hraje důležitou roli profesionální přístup. Pro děti znamenají tyto procesy velmi bolestnou zkušenost, které často nelze zabránit. Úkol odborníků vidím v minimalizaci sekundární viktimizace, jež obvykle nastává. S tím jsou spojena lékařská vyšetření, policejní výslechy i soudní procesy. Důležitou roli, jak se dítě s traumatem sexuálního zneužití v pornografii vyrovná, hraje především to, jak rychle a cíleně mu bude poskytnuta odborná terapie. Prostředím, ze kterého dítě vychází, je rodina. Je to právě ona, na kterou nesmíme zapomínat jako na základ rehabilitace. Z tohoto důvodu se věnuji i tématu, jak může rodina dítěti pomoci úspěšně překonat trauma nebo ho naopak ještě zvětšit.

Mou snahou je popsat co možná nejlepší systém pečující o dětské klienty vykořisťované v pornografii, navrhopvat možné změny stávajícího systému, podpořit kladné změny, jichž bylo dosaženo a předkládat komplexnější systém cílené pomoci.

A. Vykořisťování dětí v pornografii

1. Fenomén komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC)

1.1. Sexuální zneužívání dětí

Dříve než definuji fenomén komerčního sexuálního zneužívání, je nutné se seznámit s jeho podstatnou a neoddělitelnou součástí, kterou je sexuální zneužívání dětí, definovat ho a vymežit různé formy.

Sexuální zneužívání dětí není novinkou dnešní doby, nýbrž podle pramenů provází lidstvo již od starověku² a pravděpodobně existovalo ještě před ním. Trpícím dětem se však dostalo pozornosti až v padesátých letech minulého století. V rámci syndromu zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN) byl identifikován i syndrom sexuálně zneužívaného dítěte (CSA). Přesto je nezbytné sexuální zneužívání vydělit jako samostatnou kategorii, je velmi důležité si uvědomit, že v praxi se jedná o propojení s ostatním zneužíváním, zejména tělesným a psychickým.

Podle definice Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 je za sexuální zneužívání považováno „každé nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu či chování, které vede především k uspokojování sexuálních potřeb zneuživatele“³ Jedná se tedy o jakékoliv chování se sexuálním podtextem, které se dále dělí na bezkontaktní a kontaktní formy.

a) Bezkontaktní sexuální zneužívání zahrnuje:

- obnažování se před dítětem, masturbace před dítětem, přinucení dítěte sledovat soulož nebo jiné sexuální praktiky, setkání s exhibicionistou,
- pozorování nahého dítěte za účelem vlastního sexuálního vzrušení, uspokojení
- vystavení dítěte pornografii

b) Kontaktní sexuální zneužívání zahrnuje:

- osahávání či líbání dítěte na intimních místech, dráždění prsou a pohlavních orgánů, nucení dítěte, aby manipulovalo s pohlavními orgány svými či zneuživatele, orální aktivity, anální sex, sexuální styk⁴

Mitlöchner ještě rozděluje jiné formy obtěžování dětí se sexuálním podtextem, které vycházejí z rozdílného výchovného pojetí sexuality v rodinách. Řadí sem takové

² Viz Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 12-22

³ *Syndrom can, dětské krizové centrum*, Dostupné z: [www:http://www.ditekrize.cz/syndrom_can.php](http://www.ditekrize.cz/syndrom_can.php)

⁴ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 21; Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s.39

aktivity, jako je například fotografování aktů, jež přicházejí z okruhu široké rodiny, sousedů, přátel a známých.⁵

Z právního hlediska se nebere v potaz, zda došlo k uspokojení pachatele či ne. Důležitá je snaha a úmysl. Nepřihlíží se ani ke skutečnostem, zda si dítě uvědomuje, že bylo zneužito, jestli k zneužití dalo souhlas nebo se na zneužití nějak aktivně podílelo. I když některé formy sexuálního zneužívání může dítě vnímat jako příjemné, existuje velmi pravděpodobné riziko, že zneužívání bude mít další psychické následky a za zneužití není nikdy odpovědné.

Sexuální zneužívání je stále aktuálním problémem. Bohužel se netýká jen úzkého okruhu lidí, ale jedná se o milióny dětí na celém světě. Většina lidí si není ochotna připustit, že by se něco podobného mohlo odehrávat v jejich okolí a problém se zneužíváním dětí situují do zemí třetího světa. Realita je však mnohem bolestnější a fenomén sexuálního zneužívání dětí nabyl dokonce nové formy, a tak došlo v posledních letech k vydělení „Komerčního sexuálního zneužívání dětí.“

1.2. Komerční sexuální zneužívání

Komerční sexuální zneužívání dětí z anglického Commercial Sexual Exploitation of Children (CSEC) je forma sexuálního zneužívání dětí, která byla poprvé identifikována v roce 1989. O sedm let později na prvním světovém kongresu proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání, který se konal 27.- 31. srpna 1996 ve Stockholmu, bylo CSEC definováno jako „použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo odměnu v naturáliích mezi dítětem a zákazníkem, dítětem a prostředníkem nebo dítětem a agentem nebo jinými osobami, které vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely.“

Ve Stockholmu byly identifikovány tři formy CSEC, a to dětská prostituce, dětská pornografie a obchod s dětmi. V roce 1999 byla Koalicí proti obchodování se ženami tato definice rozšířena rozdělením obchodu s dětmi na obchod s dětmi pro sexuální průmysl a obchod s dětmi pro jiné účely, do kterých se např. řadí adopce, dětská práce, prodej orgánů a jiné.⁶

⁵ Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 21

⁶ Viz Vaničková, Eva. *Dětská prostituce*, s. 25

Dětská prostituce je definována jako „zjednání nebo nabízení služeb dítěte k provádění sexuálních aktů za peníze nebo jakoukoli jinou odměnu.“⁷

Dětskou pornografií se rozumí „jakýkoli obrazový, textový nebo zvukový materiál, který používá děti v sexuálním kontextu.“⁸

Nejaktuálnější definice vztahující se k obchodování s dětmi je zahrnuta v Protokolu o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, podle místa vzniku v tzv. Protokolu z Palerma. Ten vymezuje obchodování s lidmi takto:

(a) „Obchodováním s lidmi se rozumí najímání, doprava, transfery, ukrývání nebo přijímání osob pod hrozbou nebo za použití síly nebo jiných forem nátlaku, únosem, lstí, podvodem, zneužitím pravomoci nebo situace bezbrannosti nebo za použití poskytnutí nebo získání peněz nebo prospěchu k získání souhlasu pro ovládnutí osoby jinou osobou, za účelem vykořisťování. Vykořisťování zahrnuje minimálně *vykořisťování prostitucí* jiných nebo jinými formami sexuálního vykořisťování, nucenou práci nebo službami, otroctvím nebo praktikami podobnými otroctví, nevolnictví nebo odstraňování orgánů.

(b) Souhlas oběti obchodování s lidmi k úmyslnému vykořisťování uvedenému v odstavci (a) tohoto článku, bude neúčinný tam, kde byl použit některý z prostředků uvedených v odstavci (a); Najímání, doprava, transfery, ukrývání nebo přijímání *dítěte pro účely vykořisťování* bude považováno za obchodování s lidmi i v případě, že nebude zahrnovat žádný z prostředků uvedených v odstavci (a).“⁹

1.3. Komerční a nekomerční sexuální zneužívání dětí a jejich vztah

Někdy je CSEC zaměňováno či slučováno s CSA, tyto dva pojmy je však důležité rozlišovat. Oba dva termíny slouží k popisu ubližování dětem, avšak neznamenají totéž, a existují mezi nimi důležité rozdíly. Ten nejzásadnější je, že CSA je sexuální násilí na dětech, nezahrnuje však prvek zisku. CSEC je forma sexuálního násilí na dětech - zahrnující komerční motivy. Zisk z takového jednání může mít

⁷ Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, Ministerstvo vnitra, Praha 2000, s. 2 ; srov. Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 141

⁸ Chmelík, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*, s. 52

⁹ *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational organized Crime* Dostupné z: <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>

mnoho podob a těžit z něho mohou různé osoby, které jsou do CSEC zapojené. Na lákadlo peněz, dárku, určité protekce nebo jinou formu výhod je běžnou praxí nalákat děti či mladistvé a zapojit je do sexuálního života. Na sexuálním zneužití dítěte, které je zaznamenáno, mohou kořistit výrobci i překupníci. Dále na těchto zločinech vydělávají třetí osoby, jako například pasáci v oblasti prostituce nebo ti, kteří sjednají schůzku nebo jinak opatří dítě někomu dalšímu k sexuálním účelům. U CSEC dochází de facto k dvojímu zneužití dítěte, kdy jsou porušena jeho základní práva a narušena osobní integrita dítěte a zároveň se stává zbožím, jež je obchodováno. Tyto závažné skutečnosti ještě více zhoršují situaci obětí. Je možno říci, že CSA je součástí většiny forem CSEC, ne však naopak.

Důsledná terminologie a rozdělení jednotlivých forem zneužívání jsou podstatné zejména pro odhalení odlišnosti příčin, rizik, pachatelů, motivů i následné péče a podpory pro zneužité děti. To jsou hlavní důvody, proč nelze jednotlivé formy slučovat. Podstatné to je i u dalšího rozdělení CSEC. V další kapitole se budu věnovat definování a terminologii jedné z forem CSEC - pornografii s využitím dětí, na niž je tato práce zaměřená.

2. Vykořisťování dětí v pornografii

2.1. Terminologie

V několika posledních letech byly učiněny pokroky v terminologii, která se týká využívání dětí v pornografii, zejména ze strany odborné veřejnosti věnující se této problematice, která pomalu začala opouštět užívání termínu „dětská pornografie“ a spíše se kloní k jiným označením. Jedním z deklarovaných důvodů je, že termín „dětská pornografie“ nevystihuje přesně všechny formy zneužívání, jež mohou být zaznamenány (např. zvukové nahrávky). Dalším z důvodů jsou spory o záznamy, které nejsou zcela jasně klasifikované jako pornografie, ale jsou vyráběné a užívané pro tyto účely. Někteří lidé si také mohou špatně vyložit označení „dětská“, vyvolat tím dojem, že je určitým způsobem méně závažná, a bagatelizovat podobu tohoto zločinu. Již byly učiněny některé posuny v myšlení a chápání a zdá se, že název „dětská pornografie“ opravdu není zcela vhodný. Najít náhradu však není jednoduché, a proces hledání výstižného termínu není dokončen. Mezi nejaktuálnější patří označení „sexuálně hrubé obrazy s dětmi“. Stále lze namítat, že tento termín není dost přesný a opět nezahrnuje zvukové nebo psané záznamy. Osobně se přikláním k označení „sexuálně hrubé materiály s dětmi“, do kterého lze zahrnout jak všechny druhy záznamů včetně zvukových a psaných, tak sporné materiály např. díla virtuální nebo vyobrazení, na nichž jsou děti oblečené, ale v sexuálně explicitních pózách.

Nicméně vzhledem k tomu, že většina dokumentů i zákonů stále používá termínu dětská pornografie nebo zneužívání dětí v pornografii, budu i já používat pro účely této práce těchto termínů tak, abych nevyvolávala ve čtenáři zmatek a držela se v souladu se současnými zákony, většinou publikací a obecným povědomím.

2.2. Definice a formy

Jedná se o takový druh pornografie, v níž jsou zobrazeny děti jako objekty.

„Dětskou pornografií“, lze definovat jako jakýkoli obrazový, textový nebo zvukový materiál, který používá děti v sexuálním kontextu.

- U obrazové pornografie jde o zobrazení dítěte při skutečné či simulované sexuální činnosti nebo vystavování pohlavních orgánů pro sexuální ukájení uživatelů, přičemž taková činnost zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu.

- Zvuková pornografie využívá dětský hlas, ať již skutečný nebo simulovaný, za účelem sexuálního uspokojení uživatele a opět zahrnuje výrobu, distribuci i používání takového materiálu.¹⁰

Někteří autoři dále rozlišují mezi dětskou pornografií a tzv. nudistickým materiálem. Za nudistický materiál jsou pak označovány takové fotografie, videozáznamy apod., které vznikly spontánně bez pornografických účelů, při běžných činnostech jako je například koupání dětí v bazénu na zahradě a které se pak dostaly do pornografické produkce mezi pedofily. Jsou typické obsahem nahých dětí, avšak postrádají detailní záběry genitálií. Jsou sem řazeny i časté fotografie z pláží. Pláže jsou však také místem, které skrývají nebezpečí profesionálních fotografů, kteří se již cíleně zaměřují na fotografování či natáčení nahých dětí a jejich pohlavních orgánů. Je tedy nutno rozlišovat mezi materiálem, který nevznikl tělesnou ani psychickou újmou na dítěti a který se do pornografické produkce dostal jen náhodou, a materiálem cíleně vyrobeným zneužíváním dětí, jenž zanechává hluboké stopy na dětském těle i duši. Je třeba si však také uvědomit, že většina konzumentů pornografie využívající děti jedná na základě sexuálního zájmu o děti, a tudíž nelze snižovat nebezpečnost „nudistického materiálu“, který slouží k pohlavnímu uspokojování pedofilních zákazníků. Rozhodující tedy je, kdo a pro jaké účely snímky a záběry pořizuje či vlastní.¹¹

Podle závažnosti se rozlišuje na hard-core a soft-core pornografii s využitím dětí.

- Hard-core jsou označovány materiály zachycující dítě zapojené do reálných či simulovaných explicitních sexuálních aktivit nebo lascivně zobrazující části těla dítěte.

- Soft-core nejsou materiály sexuálně explicitní, ale zahrnují nahé a svůdné zobrazení dítěte.¹²

Další formou pornografie s dětmi jsou díla virtuální, kreslená či různé koláže. Je to zřejmě jedna z nejspornějších otázek, o které se v současné době vedou diskuze v odborných kruzích. Jedná se o taková díla, která nevznikla skutečným zneužitím dítěte, ale slouží ke stejnému účelu jako např. díla fotografická. Mohou vznikat různými způsoby, např. je na tělo dospělé ženy dosazena dětská hlava či naopak. V Japonsku jsou velmi populární kreslené komiksy (mangy) s pornografickým

¹⁰ Chmelík, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*, s. 52 ; srov. Vaníčková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 93

¹¹ Viz Chmelík, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*, s. 54

¹² René, Milfait. *Komerční sexuální zneužívání chlapců: prostituce, pornografie, obchod do sexuálního průmyslu*, prezentace

zaměřením (hentai) znázorňující i děti. Tyto mangy neobsahují jen polosvlečené a nahé děti, ale i skupinový sex či sadistické sexuální praktiky s dětmi. Virtuální díla mohou dnes snadno vznikat díky počítačové animaci, s níž je možno vytvářet velmi realistické vyobrazení.

Ze strany organizací zabývajících se ochranou dětí a jejich práv vzrůstá tlak na kriminalizaci virtuálních děl. Některé země tak již učinily, Česká republika do nich ale zatím nepatří. Snaha omezit či zakázat tyto díla vyplývá z obavy, že jsou-li takové materiály veřejně dostupné, stanou se snadněji akceptovatelné společností. To by mohlo vést k vědomí, že sexuální zneužívání dětí je přijatelné. V důsledku toho by mohlo dojít k nárůstu sexuálních napadení ve skutečném životě. Zároveň neexistuje dostatek výzkumů o tom, jaký vliv má na pedofily prohlížení virtuálních děl, zda s jejich prohlížením neroste i fantazie a touha a nezvyšuje se riziko reálného útoku. Rovněž mohou složit k utvrzování se v normálnosti pedofilního sexuálního zaměření.

Pro objektivitu musíme dodat, že mnoho odborníků naopak zastává názor, že tyto materiály slouží k uvolnění frustrace pedofilně zaměřených osob a fungují jako prevence před tělesným zneužitím dítěte. Otázkou zůstává, lze-li označit jednu formu zneužívání dětí za horší, a zda je možno jedno zneužívání nahradit druhým. Navíc jsou virtuální díla jednou z forem, která se díky novým médiím velmi rychle rozrůstá.

2.3. Média a zneužívání dětí v pornografii

Zneužívání dětí ani dětská prostituce nejsou pro současnou společnost žádnou novinkou. Již v antickém Řecku byly dívky prodávány do nevěstinců, kde se do chodu domu zapojovaly od útlého věku.¹³ Ke zneužívání prepubescentních dětí docházelo prakticky po celou dobu lidské existence.

Pornografie s využitím dětí se však množila s tím, jak přibývala jednotlivá média. Čím větší skýtala možnost tajné výroby v soukromí a její intimní sledování, tím více se vyráběla i konzumovala. Zatímco do příchodu fotografie byla v oblasti pornografie zneužívána „pouze“ dětská důstojnost, po ní už jsou zneužívány samotné děti, a to jak tělesně tak psychicky. Dějiny pornografie jsou nerozlučně spjaty s dějinami médií. S tím, jak se vyvíjela technologie, vzrůstal počet médií a s nimi i

¹³ Viz Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 12-22

pornografie. O pornografii zneužívající děti to platí dvojnásob. Pro svoji zvrácenou povahu byla téměř vždy společností odsuzována. Je tedy logické, že s technologiemi skýtajícími anonymitu domova a snadnou výrobu se začala množit do neuvěřitelných rozměrů.

Vzhledem k nezákonnosti pornografie využívající děti se tvorba, prodej či výměna těchto materiálů odehrává v ilegalitě, tajně. Filmy i fotografie jsou pořizovány v soukromí domovů a jejich prodej či domluva o nich se často uskutečňuje ve virtuálním světě internetu. Technologický pokrok vytvořil nové rozměry vykořisťování dětí v pornografii. Přibyly digitální fotoaparáty, jejichž běžnou součástí je funkce videa, stejně tak mobilní telefony, malé přenosné kamery, DVD zařízení, počítače a nejspíše největší vliv na šíření pornografie s využitím dětí má internet.

2.4. Internet

Společně s novými technologiemi přibyly i nové formy zneužívání dětí. V současné době je rozlišováno mezi tzv. on-line a off-line zneužíváním.

Mezi on-line zneužívání lze zařadit navazování kontaktů pachatele s dítětem a následné obtěžování formou sexuálních návrhů, sprostých zpráv, žádostí o zaslání pornografických fotografií, popřípadě nabádání, aby se děti svlékly před webkamerou či jejím prostřednictvím sledovali pachatele při sexuálních činnostech.

V posledních letech přibývá jednání označované jako grooming. Jde o proces pozvolného navazování vztahu pedofilně orientovaných osob s dětmi na internetu se záměrem dítě zneužít. Často se pachatelé prezentují jako vrstevníci, získávají informace o zájmech a pobytu dětí. Snaží se o navázání vztahu za účelem odbourání zábran k snadnějšímu zneužití.¹⁴ Není výjimečné, že on-line setkání končí sjednáním schůzky v reálu. Jedna studie z roku 2003 ukázala, že téměř jedno z pěti dětí bylo pozváno na schůzku někým, koho poznali on-line.¹⁵ Jiný průzkum realizovaný v ČR (2006) ukázal, že 66% dětí účastnících se průzkumu obdrželo nabídku na schůzku s neznámým člověkem, kterého potkaly na internetu. Varovným signálem je, že dvě ze tří dětí

¹⁴ Viz *Reálná nebezpečí internetu pro děti*. Dostupné z http://www.saferinternet.cz/data/articles/down_377.pdf ; *Child Pornography and Sexual Exploitation of Children*, Dostupné z:

http://www.ecpat.net/EI/Publications/ICT/Child%20Friendly__Child%20Pornography_FINAL.pdf

¹⁵ Viz *Child Pornography and Sexual Exploitation of Children*, s.10. Dostupné z

http://www.ecpat.net/EI/Publications/ICT/Child%20Friendly__Child%20Pornography_FINAL.pdf

takovou schůzku přijaly. O tom, že pedofilové na internetu lákající děti na schůzky skutečně existují, svědčí téměř polovina dětí, které uvedly, že na schůzce potkaly někoho staršího a v 15% případů staršího o více než 10 let.¹⁶

Internet je stále rostoucí a měnící se médium. Jeho vývojem došlo v posledních letech ke změnám komplikujícím boj s pornografií využívající děti. Jedná se zejména o rozvoj schopnosti vysílat a stahovat data, lepší způsoby krytí identity, užívání bezdrátových připojení na veřejných místech, zvýšené užívání peer-to-peer sítí a růst internetových sociálních sítí umožňujících snadnější kontakt těch, kteří by mohli sdílet stejné sexuální zájmy, popřípadě kontaktovat děti.¹⁷

Internet navíc poskytuje snadnější komunikaci napříč celým světem. Není výjimkou, že záznamy dětí z Asie jsou k dispozici např. pachatelům v Evropě. Zneužívání dětí v pornografii se díky internetu stává globálním problémem. Přičemž se tento fenomén netýká jen úzkého okruhu lidí, ale mluvíme zde o milionech dětí na celém světě.

¹⁶ Viz *Výzkum chování dětí na internetu v ČR 2006*. Dostupné z <http://www.saferinternet.cz/novinky/121-3>

¹⁷ Viz *Child Pornography and Sexual Exploitation of Children*, s.9. Dostupné z http://www.ecpat.net/EI/Publications/ICT/Child%20Friendly__Child%20Pornography_FINAL.pdf

3. Rozsah fenoménu vykořisťování dětí v pornografii

Komerční zneužívání dětí v pornografii je rozsáhlý fenomén překračující hranice jednotlivých zemí i kontinentů. Stejně jako u jiných sexuálních zločinů se jedná o jednu z nejskrytějších forem trestné činnosti. Celkový počet odhalených případů je jen pověstnou špičkou ledovce a množství odsouzených pachatelů je ještě menší. Vzhledem k latentnosti této kriminality není přesný počet znám, a tak se můžeme řídit jen přibližnými odhady. Ty mluví až o 1,8 milionu dětí ročně, které jsou nuceny k prostituci a pornografii. S dětmi není zacházeno jako s lidskými bytostmi mající svá práva a až 1,2 milionu je prodáno jako zboží, mnoho z nich právě k sexuálním účelům.¹⁸ Jak naznačuje výzkum zaměřený na zjištění pohledu Evropanů na obchod s dětmi z roku 1998 v zemích EU, hodně z nich se domnívá, že obchod s dětmi v jejich zemi neexistuje a většinou tuto kriminalitu situovali do zemí Asie, Jižní Ameriky, východní Evropy a Afriky.¹⁹ Bohužel se mýlí a předpoklady hovoří o 700 000 až 2 milionech žen a dětí, které jsou ročně obchodovány přes hranice do sexuálního průmyslu, z toho 500 000 do zemí EU.²⁰

Zaměříme-li se na pornografii a její současnou podobu, zjistíme, že je přímo vázaná na moderní technologie (počítač, internet, mobilní telefon, kamera). Je tedy logické, že největší hrozbou je pro vyspělé země západní Evropy a Ameriky. Vzhledem k tomu, jakým tempem se technologie rozrůstají co do množství, kvality i územního rozsahu, lze zcela jistě v příštích letech očekávat další vzestup pornografie.

Pro bližší představu v r. 2003 se na internetu vyskytovalo asi 3 miliony pornografických vyobrazení dětí. V r. 2008 to bylo již 15 milionů.²¹ Podle údajů ze Švédska existují desítky tisíc komerčních webových stránek, které obsahují pornografický materiál s dětmi, přičemž jen ve Švédsku je evidováno 50 000 pokusů o přihlášení na tyto stránky každý den.²² Od r. 2006 do r. 2007 byl registrován 55% nárůst případů držení, opatrování a rozšiřování pornografie s dětskými objekty. Jde o

¹⁸ Viz René, Milfait. *Komerční sexuální zneužívání chlapců: prostituce, pornografie, obchod do sexuálního průmyslu*, prezentace

¹⁹ Vaničková, Eva. *Dětská prostituce*, s. 31

²⁰ Viz René, Milfait. *Komerční sexuální zneužívání chlapců: prostituce, pornografie, obchod do sexuálního průmyslu*, prezentace

²¹ Viz National Center for Missing and Expolited Children, USA. Cit podle René, Milfait. *Komerční sexuální zneužívání chlapců: prostituce, pornografie, obchod do sexuálního průmyslu*, prezentace

²² Viz *Report of the world congress III against sexual exploitation of children and adolescents*, s.29. Dostupné z <http://www.ecpat.net/WorldCongressIII/index.php>

gigantický byznys, který si žádá stále nové a nové oběti. Na jedné internetové stránce obsahující pornografické vyobrazení dětí majitel vydělá asi 30 000 dolarů měsíčně.²³

Díky částkám kterých tento byznys dosahuje a při představě hnacího motoru, jimž je jeden ze základních lidských pudů, tedy sexuální, lze v blízkém budoucnu očekávat nárůst tohoto fenoménu. Právě proto je nutné zintenzivnit boj proti vykořisťování dětí. Nejedná se totiž o pouhé statistiky pornografických vyobrazení, ale o skutečné děti, které existují a trpí. Základem pro odstranění vykořisťování dětí je odpovídající legislativa.

²³ Viz Unicef. Cit podle René, Milfait. *Komerční sexuální zneužívání chlapců: prostituce, pornografie, obchod do sexuálního průmyslu*, prezentace

4. Trestně právní úprava v ČR

Po mnohá léta existovala v České Republice zcela nevyhovující trestní úprava v oblasti zneužívání dětí v pornografii. Restrikce spojené s tímto jednáním obsahoval zejména § 205 trestního zákona pod názvem „Ohrožování mravnosti“.

Nedostatkem minulé právní úpravy - v rámci postihu takzvané mravní trestné činnosti - bylo, že některé trestné činy zůstávaly ve statistikách skryté. Nebylo tedy dost dobře možno vytvořit objektivní obraz o rozsahu, intenzitě a formách této trestné činnosti.²⁴

Dlouho očekávaná novela trestního zákona přinesla důležité změny. Kromě jiných aspektů to bylo i množství mezinárodních dokumentů a závazků týkajících se komerčního zneužívání dětí, které značně přispěly ke změně zákona v České Republice. Tím byl např. „Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte“ týkající se komerčního zneužívání dětí, jenž ČR podepsala, „Úmluva o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce“ nebo „Rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie č. 2004/68/SVV ze dne 22. prosince 2003 - o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii“, které nařizuje členským státům přijmout opatření proti nakládání s dětskou pornografií.

Původní zákon č.140/1961 byl s účinností od 1. prosince 2007 nahrazen zákonem č.271/2007 Sb.. Obsahoval podstatné změny, zavedl nové skutkové podstaty a zvýšil restrikce.

Poslední právní úprava proběhla v r.2009 zákonem č.40/2009²⁵, který fakticky převzal zákon ve stejném znění. Změna se týkala rozdělení na tři různé paragrafy.

Název § 205 „Ohrožování mravnosti“ se úpravou změnil přesnějším vystižením názvů v souvislosti s jeho obsahem na **§ 191 „Šíření pornografie“, § 192 „Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií“ a § 193 „Zneužití dítěte k výrobě pornografie“**.

Novým zákonem v **§ 191 „Šíření pornografie“ jsou vyjmenovány jednotlivé formy pornografických děl, na které se zákon vztahuje**. Zde je možno pozorovat přiblížení se současné technické době a snahu vytvořit zákon co možná nejaktuálnější. Dřívější výčet: „ díla písemná, nosiče zvuku nebo obrazu, zobrazení nebo jiné předměty ohrožující mravnost“ byl nahrazen výčtem novým a to díly : **„písemnými,**

²⁴ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 40

²⁵ 40/2009 Sb. Trestní zákoník. Dostupné z : <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-40-2009-sb-trestni-zakonik/cele-zneni/>

fotografickými, filmovými, počítačovými, elektronickými či jinými takovými“. Ze zákona byly vypuštěny „nosiče zvuku a jiné předměty ohrožující mravnost“, ty však mohou být zahrnuty pod poslední bod - tedy „jiná taková díla“. Jako trestná činnost bylo ve starém zákoně „Ohrožování mravnosti“ zakotveno „**uvádění do oběhu, rozšiřování, veřejné zpřístupňování, výroba, dovoz, provázení nebo vývoz, anebo přechovávání za tímto účelem“.** Nově bylo mezi trestné jednání zařazeno i **nabízení, zprostředkování, prodej nebo opatření pro někoho jiného.** V minulém zákoně bylo současné specifikování zahrnuto pouze pod pojmem rozšiřování. Toto nové upřesnění může mít důležitý vliv na stíhání pachatelů, kteří např. zprostředkovávají styk obětí s pachatelem, případně majitele internetových serverů, které umožňují komunikaci jednotlivých pachatelů a následné vyměňování trestných materiálů. Ti byli v minulosti jen těžko stíhatelní, protože s indiskrétními materiály neměli společného nic jiného než právě zprostředkování jednotlivých stran. Za velmi důležité považují **zavedení nového pojmu podléhajícího restrikcím - „kořistění“.** Nově se tím v zákoně objevuje prvek amorálního jednání založený na využití osoby pro vlastní zisk. Novela tím jasně deklaruje, že „kořistění“ z jmenovaných pornografických děl je nepřípustné a jakýmkoli způsobem na nich vydělávat je trestné.

Nově byl zaveden odstavec 4, kdy byla vzata v potaz mezinárodní spolupráce a rozsah fenoménu, jakým je pornografie.

Největší změnou tohoto zákona je jeho rozšíření o § 192 a § 193, které jsou oba zaměřeny pouze na pornografie s využitím dětí.

V minulém zákoně bylo trestné jednání zaměřeno na výrobu a šíření, novým § 192 „**Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií“** byla však trestnost rozšířena i na **držení.** Po dlouholetém úsilí tak bylo za trestné jednání označeno i vlastnictví materiálů, které zobrazují nebo jinak využívají dítě. Vznikla tím příležitost stíhat množství pachatelů, na které byl v minulosti zákon krátký. Nebylo možno stíhat osoby, jež sice měly doma sbírky pornografických záznamů zobrazujících děti, ale nijak je nerozšiřovaly a pořizovaly si je pro vlastní potřebu.

U druhého odstavce § 192 se zvyšuje trestní sazba odnětí svobody z maximálního jednoho roku na šest měsíců až tři léta. Bohužel u tohoto odstavce, jehož součástí je i výroba pornografického díla zobrazujícího nebo jinak využívajícího dítě, zůstává i nadále možností trestu zákaz činnosti, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Nově byl též vložen § 193 „Zneužití dítěte k výrobě pornografie“. Ten zavádí nové skutkové podstaty „kdo přiměje , zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let. § 193 je důležitý v tom, že rozlišuje výrobu pornografie zobrazující dítě (to je zakotveno v § 192 odstavec 2) a výrobu se zneužitím dítěte. Fakticky tak odlišuje tzv. nudistický materiál od materiálů vzniklých tělesným zneužitím dítěte. Tresty odnětí svobody jsou tak zaslouženě větší, avšak s ohledem na psychickou i fyzickou újmu způsobenou dítěti považují nejnižší možný trest odnětí svobody jednoho roku stále jako neúměrně nízký.

5. Pachatelé v oblasti pornografie s dětmi

Vztah mezi pachatelem a obětí se v komerčním sexuálním zneužívání dětí často vyznačuje mocí. A to mocí autority dospělého nad slabým dítětem a zároveň mocí peněz. Pachatel si dítě kupuje jako zboží, což mu dává pocit, že má právo si s ním dělat, co se mu zlíbí. Dítě je redukováno na předmět směny, věc, kterou je si možno koupit a prodat. V komerčním sexu s dětmi je pro pachatele vcelku typická neschopnost převzít odpovědnost za své jednání, snaha užít si nezávazného sexu v duchu „zaplatit, užít si a jít“. Dítě nevnímají jako cítící bytost, ale jako prostředek pro uspokojení svých sexuálních potřeb.

„Obecně pachatelé mají vyloženě malé sebevědomí, poničenou identitu pohlavní role, jsou nejistí ve vyjádření své sexuality a neumí dobře zacházet s konflikty v mezilidské oblasti.“²⁶

5.1. Pedofilové

Pachatele v oblasti pornografie zneužívající dětské oběti lze rozdělit do několika skupin.

Zřejmě největší zastoupení najdeme v řadách pedofilů. Ti jsou nejčastěji jak výrobci, tak konzumenti největší části pornografických materiálů s využitím dětí. Pedofilii můžeme definovat jako sexuální zaměření na dětské subjekty, jež nemají vytvořeny druhotné sexuální znaky.²⁷ Díky povaze svých sexuálních potřeb jsou to právě pedofilové, kteří často využívají pornografie zneužívající děti jako náhražky a stimul pro své sexuální uspokojení. Pokud totiž nechtějí páchat jinou trestnou činnost

(tedy skutečný sexuální vztah s dítětem), je pro ně pornografie zneužívající děti často jedinou možností naplnění sexuálních potřeb. V kombinaci s masturbací může pak takové jednání sloužit i jako prevence proti zneužití dalšího dítěte. Sexuální zneužití spáchané pravými pedofily nemívá „závažnější“ charakter. Náklonnost pachatelů k dětskému objektu je totiž skutečná a pravému pedofilovi nečinná radost, když dítěti

²⁶ Viz. Grant Guido und Michale / Van Derlet Petrus: *Ware Kind. Mißbrauch und Prostitution*, Düsseldorf: Patmos, 1999, 48. Cit podle Milfait, René. *Dítě jako zboží v prostituci. Perspektivy teologicko-etické reflexe*, s. 84

²⁷ Viz. Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 140

působí bolest a vidí ho trpět. Proto je také jednou z podmínek pornografické produkce dětský úsměv. Děti jsou nuceny, aby se usmívaly a předstíraly, že se jim zneužívání líbí. Cílový konzument pak necítí výčitky svědomí, protože „dětem se to přeci moc líbilo“. Tento vynucený úsměv je také mystifikací veřejnosti a může sloužit k přijetí mylného dojmu, že zneužívání se svolením dítěte nemusí být škodlivé. Např. pan Maniš ve svém článku polemizuje nad tím, jakou újmu mohou utrpět děti, které jsou pornografickým objektem: „... většina těch obrázků působí daleko méně nechutně, než by se dalo čekat – jde prostě o převážně spokojeně se tvářící, souložící děti. Lze dítě násilím přinutit, aby se při tom smálo? Nevím – děti nejsou zrovna moje parketa – ale řekl bych, že ne. A jsme opět u podstaty problému – jaká je míra poškození dítěte, které pózuje pro dětskou pornografii a baví ho to? Je skutečně výrazně větší, než třeba deformace působená školou?“²⁸ Tato citace jasně dokazuje, jak zavádějící prostředek může dětský úsměv být, jak lze překroutit a zlehčit zneužití dítěte, a co vše jsou někteří lidé schopni z něj vyvodit. Neznalost a nedostatečná informovanost společnosti o následcích sexuálního zneužívání dětí (byť s jejich svolením) by tak mohla snadno způsobit nenapravitelné škody na mnoha dětských obětech. Skutečností totiž je, že ač se sexuální akt odehrává se souhlasem, a i když dítě jako sexuální bytost může prožívat určité vzrušení, nebo dokonce orgasmus, neznamená to, že si neodnáší množství následků, které se mohou projevit přímo (fyzicky nebo psychicky), ale i nepřímo v budoucnu v podobě dlouhodobých následků.²⁹ O tom, jak iluzorní může být úsměv dítěte zneužívaného pro pornografický průmysl, vypovídá např. tato skutečnost. Jedna z žen popisovala obrázky sama sebe v době, kdy byla jako dítě zneužívána. Co ji nejvíce zasáhlo, byly její mrtvé oči, i když se ústy usmívala. „Když bylo po všem a oni mě nechali jít, poděkovala jsem jim. Odměnou bylo to, že jsem byla hodná holka.“³⁰

Míra nebezpečnosti je vyšší, když je pedofilie kombinovaná se sexuálně agresivními, sadistickými prvky³¹ nebo jinou sexuální deviací. To platí pro sexuální zneužití i pro sexuální zneužití dítěte v pornografii.

Součástí pornografie využívající děti se tak staly i tzv. snuff movies. Pod tímto pojmem se skrývají dokumentované sexuální vraždy. Poprvé byl termín snuff movies použit v r.1976 v New York Times, při popisu sexuální vraždy, která je zároveň

²⁸ Maniš, Martin. *Lolity u informační dálnice*. Dostupné z [www: http://www.zivel.cz/article.php?id=211](http://www.zivel.cz/article.php?id=211)

²⁹ Srov. Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 115, s. 185

³⁰ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 93, Cit. podle Frothingham, 1993

³¹ Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 140

natáčena. Vražda je plánována dopředu a obětí bývá osoba, která nemá tušení o připraveném scénáři a své roli v takovém filmu.³²

Existují i zoofilní nahrávky, v kterých jsou děti nuceny k sexuálním praktikám se zvířaty. Otřesný případ dvou sexuálně zneužívaných chlapců se odehrál v Ústí nad Labem. Chlapce ve věku devět a dvanáct let - matka zneužívala jednoho z nich a strýc druhého. Děti nejprve zneužívali sami, později k nim za účelem zneužívání začali vodit i další čtyři muže z kraje. Děti byly nuceny i k zoofilním praktikám. Všechny nechutné sexuální aktivity s chlapci si natáčeli na video a umístili je na internet. Díky tomu se podařilo skupinu pachatelů v květnu 2009 dopadnout.³³

Pedofilové mohou také velmi dobře sloužit jako ti, kteří děti k pornografii přilákají, přivedou a přemluví. Vzhledem ke své nesporné schopnosti vcítit se do dětské psychiky se dovedně dokáží vtírat do světa dětí, jejich potřeb, tužeb i obav. Není pro ně těžké s dítětem navázat společnou řeč a po chvíli si dítě získat. Děti pachatelé začínou rychle důvěřovat a ten vzápětí využije této slabosti proti nim.

U pachatelů, kteří se zaměřují na jedince s vyjádřenými pohlavními znaky, nemluvíme již o pedofilii, ale o hebefilii (erotický zájem o dospívající dívky) a efebofilii (erotický zájem o dospívající chlapce). Sexuální orientace těchto pachatelů však zpravidla není deviantní a má formu spíše libůstky než poruchy. Tyto pachatele vzrušuje tělesná nedozrállost, nevinnost, nezkušenost a sexuální pasivita.³⁴

5.2. Příležitostní konzumenti pornografie s dětmi

Mezi pachatele zneužívající děti v pornografii se stále více dostávají lidé, kteří nevykazují sexuální odchylku od normy,. Tuto trestnou činnost však páchají spíše pro pobavení a zpestření sexuálních zážitků, díky dostupnosti těchto zkušeností, prostě proto, že jednoduše mohou. To se týká výroby pornografie, která je díky jednoduché a levné technologii dostupná téměř každému, hlavně však konzumace pornografie využívající děti. Shlédnout jí v dnešní internetové době může každý, kdo ji shlédnout chce a občas na ni bohužel narazí i ten, kdo nechce.

³² Viz, Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 14-15 ; Thomas, Gordon. *Zotročení*, s. 277

³³ Viz Janoušek, Artur. *Pedofilní matka a strýc z Ústí nad Labem nutili chlapce také k zoofilii*, Dostupné z [www: http://zpravy.idnes.cz/pedofilni-matka-a-stryc-z-usti-nad-labem-nutili-chlapce-take-k-zoofilii-1eu-/krimi.asp?c=A091212_142858_krimi_pei](http://zpravy.idnes.cz/pedofilni-matka-a-stryc-z-usti-nad-labem-nutili-chlapce-take-k-zoofilii-1eu-/krimi.asp?c=A091212_142858_krimi_pei)

³⁴ Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání - Pachatelé a oběti*, s. 142

5.3. Sexuální turisté

Je také prokázán vztah mezi pornografií a sexuální turistikou. Mnoho těchto sexuálních turistů si ze svých dovolených přiveze domů suvenýr v podobě videa či fotografií. Například velká část pornografického materiálu s využitím dětí zabaveného v posledních letech v Nizozemí a ve Švédsku byla vyrobena turisty, kteří se vydali do Asie ze sexuálních pohnutek.³⁵

5.4. Pachatelé z komerčních důvodů

Poslední skupinou pachatelů podílejících se na pornografii s využitím dětí jsou lidé, kteří tak činí z čistě ekonomických důvodů. Zisk z takového jednání mají výrobci, distributoři, ale např. i rodiče, kteří za tímto odsouzeníhodným účelem prodávají své děti. Pro ilustraci můžeme zveřejnit případ jednadvacetileté matky ze severu Slovenska. Ta vytvářela pornografické fotografie své tříleté dcery, na kterých ji osahávala a olizovala na intimních místech. Tyto fotografie pak prodávala do zahraničí. Za pornografické snímky inkasovala 500 euro. Motivem byly takto utržené peníze, jelikož žena byla nezaměstnaná a pornografické fotografie dcery byly jejím jediným zdrojem příjmu.³⁶ Je neuvěřitelné, že sami rodiče dokáží kořistit na svých dětech a udělat z nich zdroj svých příjmů. Jedná se však o důkaz, že profitování z dětského těla nelze směřovat pouze do asijských a karibských zemí, ale dochází k němu i v Evropě. Pornografie s využitím dětí může být velmi lukrativní, nutno však podotknout, že z velké části je mezi pedofily a dalšími konzumenty šířena zdarma či výměnou z určité „kolegiálnosti“. Podle Margaret A. Nealtové, advokátky, která se touto otázkou zabývala, nebyla podstatná část pornografického materiálu s využitím dětí, který byl

³⁵ Viz Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 94

³⁶ Viz Vilček, Ivan. *Slovenka fotografovala porno se svou tříletou dcerou*, novinky.cz, Dostupné z [www: http://www.novinky.cz/zahranici/evropa/185787-slovenka-fotografovala-porno-se-svou-triletou-dcerou.html](http://www.novinky.cz/zahranici/evropa/185787-slovenka-fotografovala-porno-se-svou-triletou-dcerou.html)

zabaven v USA, vyrobena nebo distribuována ke komerčním účelům, ale byla určena spíše k neformální výměně a k osobnímu použití.³⁷

5.5. Pachatelé ženy a děti

Většina pachatelů sexuálních deliktů jsou muži. V průměru se odborníci shodují na 90% všech případů. Existuje jen nepatrná část zneužití, která byla spáchána ženami.³⁸ Otázkou však zůstává, do jaké míry je tato trestná činnost páchaná ženami latentní. Ženy např. prokazatelně častěji pracují ve školních a výchovných institucích a i jejich pobyt doma na mateřské dovolené je téměř o sto procent vyšší, než je tomu u mužů. Také ze skutečností, že u chlapců existuje nižší procento odhalení než u dívek a předpokládá se větší množství skrytých případů a většinu případů zneužívání chlapců oznamují matky, lze polemizovat, jestli procento pachatelek žen není vyšší. V loňské policejní akci proti přechovávání a šíření pornografie s využitím dětí nazvané Vilma bylo zadrženo 160 osob, z toho čtvrtina žen.³⁹ Zda jim bude prokázána trestná činnost, je věc jiná, avšak tento případ svědčí o větším počtu žen zapojeného do pornografie zneužívající děti, než se předpokládalo. O tom, že ženy jsou zapojeny nejen do přechovávání pornografie s využitím dětí, ale i do samotné výroby a sexuálního zneužívání dětí, svědčí případ jedenáctiletého chlapce. Případ vyšel na povrch díky intervenci chlapcovi babičky. Při výslechu bylo zjištěno, že matka dítě zneužívala už od pěti let. Chlapec vypověděl, že jezdili s matkou na výlety do různých hotelů, kde ho zneužívaly i jiné ženy. O prázdninách byli v Německu, kde se hoch musel nechat fotit nahý v nejrůznějších pozicích. Zřejmě pro uvolnění zábran ho matka nutila pít i alkohol.⁴⁰

I přes tyto skutečnosti vina většiny žen spočívá především v pasivitě a neschopnosti zasáhnout proti zneužívání svého dítěte. Není ojedinělé, že matka o sexuálním zneužívání dítěte ví a svému manželovi či druhovi toto jednání trpí. Motivů k takovému jednání může být několik. Často vychází z obavy, aby o tuto osobu (na

³⁷ Viz Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 94. Cit. podle *Child Sexual Exploitation: Improving Investigations and Protecting Victims, A Blueprint for Action*

³⁸ Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 47

³⁹ Viz Baďura, Jaroslav. *Úředník a podnikatel rozšířili řady obviněných za dětské porno*, Dostupné z [www: http://zpravy.idnes.cz/urednik-a-podnikatel-rozsirili-rady-obvinenych-za-detske-porno-psl-/krimi.asp?c=A091016_112133_krimi_js](http://zpravy.idnes.cz/urednik-a-podnikatel-rozsirili-rady-obvinenych-za-detske-porno-psl-/krimi.asp?c=A091016_112133_krimi_js)

⁴⁰ Viz Novotná, Věra. *Jak pomoci týranému, zneužívanému a zanedbávanému dítěti?*, Dostupné z [www http://www.rodina.cz/clanek583.htm](http://www.rodina.cz/clanek583.htm)

keré jsou psychicky, ale často i materiálně závislé) nepřišly. Mají strach z rozpadu rodiny nebo se pachatele sami bojí, a tak vědomě či nevědomě přehlížejí náznaky vedoucí k zjištění o zneužívání jejich dětí. Některé matky byly v dětství samy, zneužívány, proto partnerovi trpí zneužívání svých dcer a jsou rády, že mohou posloužit jako náhražka za ně samotné.⁴¹

Děti využívané pro pornografii se stávají pachatelem ve chvíli, kdy jsou nuceny, aby při výrobě pornografického díla samy zneužívaly jiné děti. Tímto způsobem se také dítě stává snadno vydíratelným. Zhotovený materiál může sloužit k ujištění, že dítě bude mlčet. Dítěti je podsouvána vina a je utvrzováno ve své špatnosti. Je chyceno v kruhu, ze kterého nenalézá cestu ven, úrávě proto je nutné si uvědomit, že dítě je vždy oběť a za podobné jednání musí nést odpovědnost dospělá osoba. Vzhledem k tomu, že pachatelé jsou si vědomi své trestné činnosti, využívají také nezletilé osoby jako prostředníky, které nelze trestně stíhat. Ojedinelé nejsou ani případy, kdy děti za odměnu vyhledávají a přivádějí nové dětské oběti, jež se stávají předmětem zneužití.

5.6. Proces odhalení

Vcelku typickým jednáním pachatelů obviněných z pohlavního zneužívání je razantní popírání spáchaného činu. Děti jsou obviňovány z lhaní, avšak skutečností je, že jen velmi malá část těchto obvinění je falešná. Dítě je také snadnou obětí, na kterou je svalována vina. Pachatelé se obhajují tím, že je dítě samo svedlo a aktivně se na sexu podílelo. Většina pachatelů potlačuje, byť jen naznačenou možnost, že by se podobného činu dopustila. Pro asociální pachatele bývá oblíbenou obranou snižování věrohodnosti dítěte.⁴² Není však možné obviňovat samotné dítě, které není schopno dohlédnout následků svého jednání. I přesto, že dítě se stykem souhlasí nebo by opravdu pachatele svádělo, je vždy na dospělém tuto situaci zvládnout a držet se v rovinách právního řádu. Pokud tuto hranici překročí, padá odpovědnost vždy na jeho hlavu a není možné se vymlouvat a obviňovat děti.

Na rozdíl od sexuálního zneužívání dítěte je však dokazování trestného činu výroby či držení pornografie s využitím dítěte o něco snazší. Zatímco v prvním případě stojí často slovo dítěte proti slovu pachatele, v případě druhém - tedy sexuálním

⁴¹ Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 10 ; s. 143

⁴² Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 139

zneužívání v pornografii - slouží jako důkazní materiál nejen výpověď dítěte, ale i samotné pornografické záznamy. Ty sice nezachycují všechny pachatele podílející se na dětské pornografii, ale alespoň někteří jsou zobrazeni a díky jasným materiálům usvědčeni ze sexuálního zneužívání dětí i z výroby či přechovávání pornografie zobrazující děti. Videozáznamy a fotografie tím mohou dětem paradoxně pomoci v odsouzení jejich tyranů. Skutečností však také je, že prokázání trestného činu šíření a držení pornografie s využitím dětí je velmi problémové, a to zejména vlivem nedostatečného definování obsahu tohoto pojmu i jeho právního vymezení.

6. Příčiny a rizikové faktory

Příčin a rizikových faktorů vedoucích k dětské pornografii je velmi mnoho. V následující kapitole představím nejčastěji zmiňované. Jejich rozpoznání je tím nezákladnějším pro předcházení nežádoucího jevu. Kromě prevence je zároveň důležité znát příčiny pro poskytnutí účinné pomoci. Je totiž velmi problematické léčit následek, neznáme-li příčinu.

6.1. Chudoba

Chudoba je jednou ze dvou nejčastěji zmiňovaných příčin komerčního sexuálního zneužívání dětí. V chudých rozvojových oblastech je to jedna z mála možností, jak si vydělat peníze a případně uživit sebe i rodinu. Rodiče o těchto aktivitách často vědí a vzhledem ke své situaci jednání dokonce schvalují. Např. 16-ti letá Yolanda z Kuby pracuje jako prostitutka od svých 12-ti let. Rodiče vědí, čím se živí, a doufají, že si jí jednou některý turista z Evropy či Kanady nakonec vezme a ona bude moci odcestovat, a posílat jim peníze.⁴³ V jiných případech dovede nepředstavitelná bída samotné rodiče k nabízení svých potomků, a to již od jejich útlého věku. I v našich evropských poměrech je nízká životní úroveň jedním z nejrizikovějších faktorů přivádějící děti k prostituci potažmo pornografii. Rodiče i samotné děti se snaží vyrovnat společenské úrovni svého okolí, a to i za cenu prodeje vlastního těla. V této souvislosti pak můžeme hovořit i o chudobě - jiné než ekonomické, a to zejména emocionální, morální, duševní i duchovní. Nutno dodat, že vinu nese celá společnost, která pro takové jednání vytváří živnou půdu.⁴⁴

Chudobu můžeme také označit jako velmi stresový faktor pro samotné rodiče. Ti se se stresem, jenž chudoba přináší, nemusejí umět adekvátně vyrovnat. Tak si agresivním chováním, depresivním laděním, nadužíváním alkoholu či jiných drog kompenzují svou sociální situaci a v důsledku nejsou schopni naplňovat potřeby dítěte, plnit svou rodičovskou roli a přímo i nepřímo přispívají k množství případů sexuálně zneužívaných dětí.

⁴³ Holcová, Pavla. *Mýtus o štíhlých stehnech mulatčiných. Hotel Kuba-Dvě tváře jedné země*, Dostupný z [www: http://www.hotel-kuba.cz/sexualni-turistika](http://www.hotel-kuba.cz/sexualni-turistika)

⁴⁴ Viz kap. 6.5

6.2. Sexuální zneužití v dětství

Druhým nejčastěji zmiňovaným rizikem bývá osobní zkušenost se sexuálním násilím v dětství. Některé údaje uvádějí až 65% dětí komerčně zneužívaných s touto zkušeností. Chlapci, kteří byli sexuálně zneužiti ve věku předškolním nebo mladším školním, se často v pozdějším věku sami dopouštějí sexuální agrese, zatímco chlapci, kteří čelili sexuálnímu útoku ve starším školním věku, se spíše dávají na dráhu homoprotituce. U dívek je obvyklé se identifikovat s rolí oběti. V budoucnu se tak stávají opakovanou obětí sexuálního násilí, zahajují předčasně sexuální život, vydávají se na dráhu promiskuity a prostituce.⁴⁵

6.3. Rodina

Rodina je základním prostředím, které utváří osobnost dítěte. Působí na člověka od jeho narození a základní hodnotový systém pochází z nejbližšího okolí dítěte. Pro svou důležitost je to právě rodina, která je určujícím faktorem pro budoucí dospělý život, a s ohledem na určité aspekty lze některé rodiny označit za rizikové. Täubner vnímá rodinu z hlediska sexuálního zneužívání dětí jako exogenní multifaktoriální podmínku. Multifaktoriálními podmínkami rozumí:

- „Individuální proměnné (sociální izolace, snížení kognitivní schopnosti, zneužití pachatele v dětství, impulzivita atd.).
- Rodinné proměnné (násilné chování mezi rodiči, hodnoty rodiny schvalující sexuální násilí, rodiče bez empatie, nedostatečné sociální dovednosti).
- Sociální proměnné (společnost schvalující sexuální násilí, společnost schvalující sexualizaci dítěte, antisociální vrstevnická skupina).“⁴⁶

Jako rizikové uvádí také rodiny, které navenek působí spořádaně, avšak jeden z rodičů má sníženou schopnost kontroly. Může to být např. pobyt jednoho z rodičů v nemocnici, časté služební cesty, noční směny apod.⁴⁷

⁴⁵ Viz Gjuričová, Šárka a kol. *Podoby násilí v rodině*, s. 15 ; Vaničková, Eva. *Dětská prostituce*, s. 26 ; s. 54 ; *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizacími Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*, s. 10

⁴⁶ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 67

⁴⁷ Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 67

Podle průzkumu Renáty Köttnerové pocházejí děti, které získávají finanční prostředky poskytováním sexuálních služeb z:

a) „Rodiny dlouhodobě závislé na dávkách sociální péče – klienti uvádějí, že považovali za handicap odlišnost od vrstevníků (spolužáků), pokud jde např. o oblečení, elektroniku apod. I když rodiče nepracovali, paradoxně věnovali dětem méně času, neměli zájem komunikovat s nimi o problémech. Za poskytované sexuální služby si zpočátku mohli koupit značkové oblečení, posléze drogy (únik z reality).

b) Rodiny - kde jeden z rodičů (partner matky) byl závislý na alkoholu, v rodině docházelo k fyzickému násilí vůči partnerovi i dítěti. Klienti uváděli, že byť okolí muselo být informováno o zmíněných skutečnostech, nesignalizovalo problém vůči příslušným orgánům. Navazování sexuálních styků u nich alespoň na několik okamžiků vyvolávalo iluzi, že je má někdo rád.

c) Rodiny podnikatelů či nadměrně vytížených rodičů, kteří kompenzovali nedostatek času a emocionální podpory poskytováním finančních prostředků. Klienti hledali nové podněty (dobrodružství) – výherní automaty, drogy, sexuální styky, kdy měli alespoň na chvíli pocit, že má o ně někdo zájem.

d) Sexuální zneužívání v dětství (rodič, příbuzný, rodině blízký známý).

e) Odlišná sexuální orientace u chlapců v kombinaci s nepochopením rodičů, případně širšího sociálního prostředí, která vedla k hostilitě vůči rodičům.

f) Děti svěřené do péče pěstounů, které nenaplnily představy náhradní rodiny (výukové a výchovné problémy ve škole i v rodině), obtíže byly řešeny tresty, nikoliv zajištěním odborné pomoci.⁴⁸

Není tedy náhodou, že lidé, kteří se stali v dětství obětí sexuálního zneužití, velmi často uvádějí nešťastný rodinný život.⁴⁹

Rizikové faktory týrání, zneužívání a zanedbávání, jež mohou vést až k dětské pornografii, zahrnují určitou patologii na straně rodičů. Psychopatologie rodičů ve smyslu vážné duševní poruchy se vyskytuje v méně než 10% případů. Častěji je zastoupena osobnostní patologie rodičů s rysy nezralosti, egocentrismu, narcistické patologie, nedostatečné sebekontroly. Mnohdy se vyskytuje zkušenost se špatným

⁴⁸ *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizací Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001, s. 35-36*

⁴⁹ Srov. Bentovim, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*, s. 56 ; Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 46

zacházením ze strany pečovatelů z doby vlastního dětství. Dochází tak ke kruhu, kdy se přenášejí násilné vzorce chování z generace na generaci.⁵⁰ Dítě vyrůstající v nepříznivém prostředí, chladném a odmítavém, ve kterém je týráno, zneužíváno a citově deprimováno, snadněji podlehne nástrahám zneuživatelé. Dítě hledá náklonnost a lásku, které nenachází ve svém přirozeném prostředí. Manipulace s takovýmto dítětem je pro pachatele zase o něco snazší. Rodina rovněž vytváří normy dítěte a v neuspokojivém rodinném prostředí hrozí, že normou se stane nedůvěra, násilí, ponížení a děti budou hledat zázemí právě u lidí, kteří je zneužijí.⁵¹

V dysfunkční rodině je také větší pravděpodobnost, že dítěti není věnován dostatečný dohled, tudíž vzrůstá možnost, že se stane obětí pachatele mimo rodinu.⁵²

Dítě, jež je zanedbávané, týrané, vyrůstající bez pochopení a lásky, se logicky snaží z takového prostředí uniknout. Smutné je, že děti, které utečou, aby unikly týrání či zneužívání v rodině, se často ocitnou v ještě horších podmínkách. V našem prostředí jsou to zejména děti ulice, které jsou na útěku z domova nebo z ústavních zařízení, které nabízejí své tělo pro účely prostituce či pornoprůmyslu.⁵³

Je nutné poznamenat, že ohroženo je i dítě přicházející z funkční rodiny, která své dítě nepřipraví na nástrahy světa mimo rodinu. Dítě, jež je udržováno v závislosti na rodičích, chráněno před jakoukoli negativní zkušeností, které díky své nezkušenosti není schopno si poradit v neznámé situaci, se stává dostupnější obětí ze strany manipulativního dospělého.⁵⁴

Deprimující okolností vývoje dětí jsou rozvody a následná nepřítomnost otce v rodině. Osamělé matky s dětmi se také stávají vytipovaným objektem mužů s pedofilním zaměřením. Ti si záměrně vybírají ženu s dětmi a pod falešnou záminkou náklonnosti k dané ženě se vetrou do rodiny, aby mohly zneužívat její děti. Ty jsou opakovaně zneužívány a pachatel si tím může zajistit pravidelný zdroj sexuálního uspokojení po celá léta. Výjimkou není, že pachatel, jež má snadný přístup k dětem, zhotovuje fotografie a videozáznamy zneužívání a rozšiřuje pornografii mezi další konzumenty.

⁵⁰ Viz Gjuričová, Šárka a kol. *Podoby násilí v rodině*, s. 15 ; 21-22 ; Bentovim, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*, s. 56

⁵¹ Srov. Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 46 ; 99

⁵² Viz Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 46. Cit. Podle Täubner. *Děti s klíčem na krku*, 1996

⁵³ Srov. Mufsonová najít O týrání a zneužívání s. 78 ; *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizací Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*, s. 10

⁵⁴ Viz Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 46

Z výzkumů sexuálního zneužívání dětí vyplývá, že nejčastěji dítěti hrozí riziko sexuálního zneužití paradoxně v prostředí, které by pro něj mělo být nejbezpečnější - tedy v rodině. Incestní rodina je většinou dysfunkční, i když navenek může působit funkčním dojmem. Otcové bývají despotičtí a své postavení udržují prostřednictvím síly. Rodina je uzavřena vůči okolnímu světu. Typické je zmatení rolí, které je posíleno zneužíváním dcery, jemuž předchází vyklizení partnerské role matkou. Matky bývají citově chladné a je to paradoxně otec, který dává dítěti emoční kontakt, který mezi ním a matkou chybí.⁵⁵ Např. v dětství otcem zneužívaná Petra říká: „Závidím lidem, kteří mají tak blízký vztah s mámou. Máma se vůbec nezajímá a kdybych ji nezavolala, tak se neozve. Nikdy nás ani nepohladila. Táta se aspoň stará. Třeba tenkrát do nemocnice jezdil pořád, zatímco máma tam nebyla ani jednou. Kdybych jí občas nezavolala, tak se vůbec neozve a nezajímá. Táta se v poslední době opravdu snaží a aspoň od něj dostávám nějaký cit.“⁵⁶ Matky zneužívaných dětí většinou selhávají v ochraně dítěte. Často zneužívání minimálně tuší, ale odmítají vidět, co se děje, a v zájmu rodiny dítě raději obětují. Pokud nakonec dojde k odhalení, dětem nevěří nebo nechtějí uvěřit, zastávají se svého partnera a dítě odvrhnou.⁵⁷ To v takových případech končí v dětském domově, je obviňováno ze lži a je mu kladena vina za rozpad rodiny. Není tedy překvapující, že pod náporom těchto okolností dítě raději výpověď odvolá. Na otázku, zda o zneužívání matka věděla, odpovídá Petra: „Nejspíš jo, protože někdy v patnácti něco řekla ségra v hádce a pak taky asi před třema rokama se mě máma ptala, jestli táta náhodou někdy něco, ale že to snad ne. Řekla jsem, že ne a všechno jí zapřela.“⁵⁸

6.4. Charakteristika rizikového dítěte

Mezi významný rizikový faktor je řazena snížená inteligence dítěte. Tyto děti hůře odhalují nebezpečí, dokonce samotné zneužívání obtížně hodnotí. Mentálně zaostalé děti bývají vytlačovány na okraj zájmu rodičů a stávají se tak snazšími terči útoku sexuálních agresorů. Zmanipulování těchto dětí je jednodušší a při odhalení je zlehčováno jejich svědectví, poukazováno na nevěrohodnost s odkazem na jejich inteligenční deficit. Snížené rozumové schopnosti vedou také k neúspěchům ve škole.

⁵⁵ Viz Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*. s. 47

⁵⁶ Autorizovaný rozhovor, Petra 26 let

⁵⁷ Viz Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*. s. 47

⁵⁸ Autorizovaný rozhovor, Petra 26let

Kritika, kterou dítě pociťuje ve škole i v rodině, vede dítě k úniku mimo ně. Neúspěšné dítě má zvýšenou potřebu uznání, a to umí pachatelé svým milým přátelským způsobem nabídnout.⁵⁹

Spilková uvádí jako možné viktimologické faktory: „handicap, nedostatek sociálních dovedností, bázlivost, pasivitu, sensitivitu, sociální nezralost, nízkou oblibu ve skupině, vyšší připoutanost k rodině, vyhýbání nekonfliktnímu řešení, odlišnost.“⁶⁰

Jako další rizikovou charakteristiku lze uvést vzhled dítěte. Ohroženější je pravděpodobně dítě hezké, roztomilé a přítulné.

6.5. Společenské prostředí

Společenské prostředí hraje zásadní roli v otázkách vzniku a přetrvávání sexuálního zneužívání dětí, jež je součástí dětské pornografie. Sociální prostředí může sexuálnímu zneužití dítěte v pornografii bránit nebo je naopak usnadňovat či podnítit jeho rozvoj. V současné konzumní společnosti, v níž je lidská hodnota redukována na množství peněz a úspěchu, není divu, že samotné děti dobrovolně vstupují do sexuálního průmyslu, aby si mohly nakoupit nejnovější značkové oblečení, mobil atd. aby vyrovnaly se tak svým vrstevníkům. Ti se po vzoru svých rodičů i celé společnosti vzájemně hodnotí podle množství peněz a věcí. Převrácené hodnoty a normy směřují k jedinému cíli – jak zbohatnout bez etických a morálních hranic. Mají za následek, že se lidé stávají otroky věcí a jsou ochotni vzdát se vlastní podstaty jen za potřebu „něco vlastnit“. Všudypřítomná reklama, násilí a sex se postupně staly součástí společnosti a nenápadně, avšak účinně nás donutili uvěřit a postupným otupěním smyslů je brát jako něco zcela běžného. „Přitom nebezpečí není v tom, že si koupí doporučovanou žvýkačku, ale že uvěří: Smysl života je v kupování věcí, ráj je na prodej.“⁶¹

Rizikem může být i současná nízká citlivost vůči pornografii. Podle výzkumu, který proběhl na vybraných pražských školách, má s prohlížením pornografie zkušenost 95% chlapců a 80% dívek. Zatímco dívky uvádějí, že si pornografii prohlédly jen jednou, aby zjistily, o co jde a co se na tom chlapcům líbí, chlapci si naopak pornografii

⁵⁹ Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 65

⁶⁰ Spilková. Psychologie sexuálně zneužitého dítěte. In: Kol. aut. *Sexuální výchova: Problematika dětské pornografie a její prevence na škole.*. Dostupný z [www:http://www.pppuk.cz/soubory/kadan-sexualni_vychova.doc](http://www.pppuk.cz/soubory/kadan-sexualni_vychova.doc)

⁶¹ Říčan, Pavel. *Krotíme obrazovku*, s. 30

prohlížejí opakovaně. 29% chlapců a 7,4% dívek dokonce uvedlo, že si prohlíželi pornografii s využitím dětí.⁶²

Na tom, jaký vliv má sledování pornografie na děti a mládež, se nemohou odborníci shodnout. Podle některých autorů nedochází k žádným následkům a shledávají prohlížení pornografie mladistvými jako běžnou součást života. Pornografii dospívající sledují z přirozené zvědavosti a seznamují se s danou oblastí nebo v ní najdou zalíbení a slouží jim jako prostředek k uspokojení. Existuje zde však riziko, že pokud se mladý člověk, nebo dokonce dítě začne seznamovat se sexem prostřednictvím pornografie bez předešlých zkušeností a citové zainteresovanosti, dostane se mu velmi zkresleného pohledu, který začne považovat za skutečný. V pornografii cit nehraje roli, muž je často dominantní a žena je postavena do podřadné ponižující role. Slouží pouze jako prostředek uspokojení a vše směřuje pouze k tomuto jedinému cíli. Člověk zde není pojímán ve své celistvosti, naopak je redukován na svou pudovou podstatu bez potřeb lásky, něžnosti, porozumění a ohleduplnosti. Domnívám se, že pro formující se mladou mysl není toto ten pravý materiál na vzdělávání a může nadělat mnoho škod. Pokud si divák odnese zkušenost, že sex spočívá v množství roztodivných poloh namísto lásky, není něco v pořádku.

Společnost děti nejen nedostatečně chrání před pornografií, ale dokonce je svým postojem učí vnímat pornografii jako něco zcela normálního a neškodného. Kde potom bereme přesvědčení, že se děti jednou nezačnou pornografií živit jako zcela běžnou profesí. O tom, jak současná společnost formuje názory českých dětí, hovoří výzkum zcela jasně. 30,6 % dětí vnímá prostituci jako příležitost k výdělku pro lidi bez vzdělání, 37,8 % dětí jako trestnou činnost, 16,3 % jako každé jiné zaměstnání a pro 30,6% dětí je prostituce dokonce příležitost jak vést luxusní život.⁶³ Jestliže existuje tak velké procento dětí, které vnímají prostituci jako možnost vést luxusní život, existuje zde zároveň velké riziko, že by mohly chtít tento „luxusní život“ vyzkoušet. Bohužel realita je mnohem drsnější, není tak snadné život prostitutky či prostituta opustit a následky bývají katastrofální.

Příležitostí začít se sexuálním životem za úplatu není málo. Dítě může být osloveno prakticky kdekoli. Podle průzkumu prováděného v Praze byla učiněna nabídka peněz či jiné odměny za sexuální služby od dospělé osoby 17 % dětí. Jen já

⁶² Viz *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizacími Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*, s. 33

⁶³ Viz *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizacími Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*, s. 33

sama mám ze své puberty dvě takové zkušenosti. Již nyní připouští 15,9 % chlapců a 3,7 % dívek, že by si dokázali představit situaci, ve které by zvolili prostituci jako prostředek pro získání peněz. Jako důvod pro takto získané prostředky uváděli buď drogy, nebo něco čím by vyrovnali svůj handicap ve vrstevnické skupině.⁶⁴ Tyto výsledky jsou velmi alarmující a jsou jen dokladem toho, jaké hodnoty jsou dnes ve společnosti primární a co se tím pádem stává důležité pro děti. Je nezbytné si uvědomit, že děti jsou jen naším odrazem a to, v jakém světě žijí, je dílem dospělých.

Často diskutovaným rizikem spojovaným se sledováním pornografie dětmi a mládeží bývá předčasná sexualizace dětí a mládeže. Doktor Radim Uzel v této souvislosti však například poukazuje na to, že již samotný aktivní zájem ze strany mladistvého je jistým potvrzením jeho sexualizace a ptá se, zda v takovém případě není jeho zájem lepší opětovat, než před ním pornografií skrývat nebo za takové jednání trestat.⁶⁵

Je však nutné brát také v úvahu, že nápor na děti a mladistvé je v tomto ohledu mnohonásobně intenzivnější než v minulosti. Stánky s časopisy jsou přeplněné časopisy a DVD s obsahem pornografie. Televize překypuje žhavými erotickými scénami a internet je doslova zahlcen pornografií. S pornografií jsou tak lidé nuceni se setkávat téměř každodenně a to i přesto, že ji nevyhledávají, ba naopak je znechucuje. Není tedy divu, že se pod náporu podnětů děti o sex zajímají.

Například rodiče jedné dvanáctileté dívky byli šokováni, když se na výzvu učitelky dostavili do školy své dcery, kde jim bylo oznámeno, že děti ve škole hovoří o tom, jak jejich dcera souložila s jiným o rok mladším spolužákem. Po rozhovoru s dcerou bylo zjištěno, že opravdu k jakýmsi pokusům o pohlavní akt došlo. Chlapec totiž přinesl pornografii, kterou společně shlédli, poté se svlékli a pokoušeli se napodobovat, co na videozáznamu viděli.⁶⁶

Vzhledem k trestnosti pornografie s využitím dětí jsou k tomuto účelu často mladé ženy stylizovány do věku mladšího, než je jejich skutečný. A tak mají tyto dívky culíčky, školní uniformy, lízátko a hračky, aby těmito atributy co možná nejvíce připomínaly děti. Vybírány jsou dívky s malým poprsím, nevyzrálou postavou a vzhledem dítěte. Ač v takových případech lze namítnout, že nedochází k zneužití dítěte a nejedná se tedy o pornografii s využitím dítěte, jejím následkem může být vytváření

⁶⁴ Viz *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizacemi Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*, s. 18

⁶⁵ Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 152

⁶⁶ Autorizovaný rozhovor, Zdena Pátková

falešné iluze. „Konzument takového pornografického materiálu by totiž mohl být utvrzen v mylném přesvědčení, že sexuální aktivita s nezletilým objektem je něco normálního a dobrým mravům vyhovujícího.“⁶⁷ Materiály, které budí dojem pornografie zneužívající děti, tak snižují citlivost společnosti i samotných dětí ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání.

Jsou známy případy, kdy dospělé osoby pouštěli pornografii před malými dětmi, protože se domnívaly, že dítě ničemu nerozumí, a tudíž mu to nemůže nijak ublížit. Elliotová uvádí případ, kdy děti byly ve školce unavené natolik, že s nimi nebylo prakticky možno pracovat. Po bližším zkoumání případu bylo zjištěno, že děti sledují dlouho do noci pornografii a jsou druhý den unavené a ospalé. Ještě větším šokem bylo, že jejich rodiče to nijak nepřekvapilo a nepřikládali tomu velkou důležitost, protože děti přeci pornografii nerozumí a nechápují ji. Neviděli na takovém jednání nic, co by mohlo dětem uškodit.⁶⁸ Myslím, že bychom naše děti neměli takto podceňovat. Rizikem není jen předčasná sexualizace, ale dítě, které vidělo pornografický záznam, je pravděpodobně dokáže také popsat. To může pachateli, který sexuálně zneužívá dítě, sloužit jako snadná výmluva. „Dítě si zneužívání vymyslelo a vše popisuje věrohodně, protože to vidělo na videu.“

Lze konstatovat, že společenské prostředí hraje zásadní úlohu pro utváření mladé mysli a vytváří prostředí pro sociálně patologické jevy, jakým je i zneužívání dětí v pornografii. Bohužel je však současná společnost plná převrácených hodnot bez morálního uvědomění. Vzory, kterými byli v minulosti spisovatelé, náboženské postavy a lidé z inteligence, dnes zastupují popové a herecké hvězdy pochybné morálky.

⁶⁷ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 153

⁶⁸ Elliottová, Michele. *Jak ochránit své dítě*, s. 117

7. Děti zneužívané v pornografii

7.1. Typické oběti komerčního sexuálního zneužívání

Společným jmenovatelem pro většinu obětí komerčního sexuálního zneužívání je neuspokojivé rodinné zázemí. Jedná se o deprivace citové, ale výjimkou nejsou ani tělesné tresty, kterým jsou děti vystaveny. Z rodiny, kde je dítěti dáván najevo nezájem, je týráno a zneužíváno, se snaží logicky uniknout. Bohužel často končí na ulici v ještě horších podmínkách. Hlavními představiteli komerčního sexuálního zneužívání jsou děti z ústavních zařízení státu. Jedná se zejména o děti na útěku z dětských domovů a výchovných ústavů.⁶⁹ Těmto dětem chybí zázemí, místo, kde by byli sociálně a citově zakořeněny, místo, kde by mohly hledat útěchu, podporu a lásku. Snaží se tedy nalézt vlastní cestu. Bohužel s nedostatečným vzděláním, citovou zaostalostí, s nedostatkem informací, zkušeností a znalostí, jak se zapojit do společnosti a fungovat jako její platný člen, je to nerovný boj, a tak se snaží na ulici přežít, jak se dá. Volí tak mezi krádežemi a prodejem vlastního těla. Měřítkem úspěchu a hodnoty člověka se stávají peníze, čímž se ovšem neliší od běžné populace, kde je toto hodnocení hluboce zakořeněno. Děti se kupují a prodávají jako zboží, jsou degradovány na věc, kterou je si možno zakoupit a zacházet s ní jako s majetkem, se kterým si zákazník může dělat, co se mu zlíbí.

V následujícím textu popíšete tři profily obětí komerčního sexuálního zneužití, které byly vytipovány.

- a) Nejčtenějším představitelem je tzv. **typický typ**. U něj je charakteristické neuspokojivé zázemí, záškoláctví - tzv. děti ulice. Bývají uzavření, citově ploší, pasivní, lhostejní, s rozvinutým sociálně patologickým chováním - lhaním, krádežemi, podvody, šikanováním, záškoláctvím, kouřením, pitím alkoholu, drogami a automaty. Pro tyto děti je příznačné nedostatečně kultivované chování, chybí jim náhled na škodlivost jejich jednání a často přehlíží obvyklé kulturní normy.⁷⁰
- b) **Ekonomická oběť** je obvykle označován druhý typ. Stát se jí může kterékoli dítě, a to z kterékoli rodiny. Hlavní charakteristikou je nedostatečně vyladěné sebepojetí dítěte, které je příčinou toho, že obava z nepřijetí či vyčlenění

⁶⁹Srov. *Info za rok 2009*, Dostupné z [www: http://www.sance.info/index.php?go=kdojsme&id=1](http://www.sance.info/index.php?go=kdojsme&id=1)

⁷⁰ Viz *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizacemi Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*, s. 11

z kolektivu vrstevníků je dožene k takovému chování, které samo neschvaluje. Nemají dostatečné sebevědomí, aby se skupině dokázaly postavit a ze strachu před šikanováním a vyloučením se raději rozhodne pro jednorázovou prostituci. Uvědomuje si, že takové jednání se neslučuje s obecnou normou a hluboce je utajuje, protože se za sebe stydí, a domnívá se, že je nikdy nebude opakovat. Příčinou bývá potřeba obstarat si peníze na vyrovnání handicapu v kolektivu vrstevníků. Takovýto handicap dítě cítí, když nemá něco, co všichni obvykle vlastní - třeba značkové oblečení, mobil apod. Vzhledem k tomu, že dítě si plně uvědomuje své jednání, přesně ví, o co se jedná, stydí se za své jednání a utajuje ho. Je pravděpodobnější, že bude volit jednorázovou prostituci namísto pornografie. Zde by se totiž mohlo obávat existence materiálů a s jejich pomocí i následného odhalení, což je to poslední, co by si přálo.

- c) Třetí typ bývá nazýván **zábavný**. Oběti komerčního sexuálního zneužívání tohoto typu jsou často z tzv. podnikatelských rodin. Po materiální stránce jsou velmi dobře zajištěny, ale jsou ochuzeny po stránce duchovní, citové a sociální. Rodiče těchto dětí jim nevěnují dostatek pozornosti a čas strávený prací nahrazují svým dětem formou materiálních dáreků a penězi. Těmto dětem pak paradoxně nejde o peníze, ale o množství klientů a zážitků kdo, co a komu poskytl za sexuální služby. Snahou je imponovat druhému pohlaví, být něčím víc a mít punc dospělého světáka, který má v dětských očích vysoký kredit.⁷¹

7.2. Vtah pornografie a prostituce s dětmi

Dětská prostituce a pornografie využívající děti jsou dvě formy komerčního zneužívání dětí, které se velmi prolínají. Není výjimkou, že prostituující mladiství se zároveň angažují v pornografickém průmyslu. Děti ulice dostanou za pornofilm více peněz, mají možnost se u výrobce pornografie umýt, vyspat či občerstvit. Nejvíce jsou využíváni mladí chlapci pro natáčení pornofilmů s homosexuální tematikou. Propojení dětské prostituční a pornografické scény je však prokazatelné již na samém počátku působení v prostitučním prostředí. Vaníčková uvádí, že téměř celá čtvrtina dětí zneužívaných k prostituci zahájila svou prostituční dráhu osobní zkušeností.

⁷¹ Viz *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizacemi Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*, s. 11-12

Znásilněním při fotografování či natáčení pornografického díla.⁷² Pornografie často předchází dětskou prostitucí, jedná-li se o fotografování aktů, nebo ji přímo provází natáčením videozáznamů. Tvrdá pornografie obvykle následuje až po několikaleté zkušenosti s prostitucí. Typickým scénářem pro chlapce bývá oslovení v prostředí plaveckého bazénu, kde je mu učiněna nabídka k fotografování aktů. Po ní následují nabídky na orální a anální sex, ty pak odstartují prostituční dráhu chlapce. Naopak dívky samy častěji vyhledávají fotografy a studia, kde zahajují dráhu modelek aktů nebo například striptérek. Nabídky se časem rozšiřují na tvrdou pornografii nebo prostituci.⁷³ Pětadvacetiletá Jitka nejprve v patnácti letech tančila na diskotékách jako gogo tanečnice. Velmi záhy rozšířila svou činnost a začala dělat striptýz. Do dvou let již fotografovala lesbickou i heterosexuální pornografii. Po osmnáctém roce postoupila k natáčení tvrdého porna. Motivací k postupnému posouvání hranic byly, jak sama uvádí, především peníze. „Za dva dny jsem si vydělala tolik jako jiní za měsíc.“⁷⁴

7.3. Děti zneužívané v pornografii

Děti zneužívané v pornografii se velmi liší. Některé prodávají své tělo dobrovolně, jiné pod nátlakem. Další o tom, že jsou fotografovány a jejich fotografie používány k uspokojení sexuálních deviantů, ani netuší. V následujícím textu si rozdělím dětské oběti pornografie do několika skupin podle způsobu výroby, který je zásadní pro následky, jež si s sebou dítě odnáší do budoucna a někdy na celý život. Alespoň částečně charakterizují děti zneužívané v pornografii a jim společné jednání.

Oběti pornografie s využitím dětí lze rozdělit do čtyř různých skupin:

- a) První skupina jsou prostituující se děti, které jsou zapojeny do pornoprůmyslu. Odhaduje se, že v Evropě se věk dětí provozujících prostituci pohybuje mezi 12-tým a 18 rokem. Mezinárodní výzkumy ukazují, že věk dívek vstupujících do prostituce je kolem 13-14 let.⁷⁵
- b) Druhou skupinou jsou děti, jež jsou zneužívány k výrobě pornografie lidmi ze svého okolí či dokonce rodiny.

⁷² Viz Vaničková, Eva. *Dětská prostituce*, s. 71

⁷³ Viz Vaničková, Eva. *Dětská prostituce*, s. 29

⁷⁴ Autorizovaný rozhovor, Jitka 25 le

⁷⁵ Viz Vaničková, Eva. *Dětská prostituce*, s. 71

- c) Třetí skupinou jsou pak děti zachycené například na plážích, tedy „nudistický materiál“. Z pohledu následků lze v tomto případě hovořit o nejmenší újmě v oblasti tělesné i psychické. Dotyčná osoba nebo její rodina často dokonce nemají tušení, že jsou fotografováni nebo natáčeni a že tento materiál slouží pro uspokojování sexuálních potřeb pedofilů a dalších osob.
- d) Jako čtvrtou - svým způsobem specifickou skupinu - lze uvést mladistvé, kteří si své nahé fotografie zhotovili sami, popřípadě se svým chlapcem či dívkou. Tyto fotografie se pak dostanou do oběhu jejich vlastní lehkovážností. Jedná se o případy, kdy dívka pošle svou nahou fotografii svému chlapci, a ten pak fotografii bez jejího vědomí dále rozesílá kamarádům. Jinou variantou jsou rozchody, přičemž uveřejnění nahých fotografií slouží jako druh pomsty. Mladiství a zejména dívky se vystavují nebezpečí, když na svých internetových stránkách, různých seznamkách a sociálních sítích uveřejňují své fotografie ve spodním prádle a prezentují se v erotických či sexuálně explicitních polohách. I takovéto fotografie se mohou dostat do pornografických sbírek pedofilů, či dokonce podnítit k osobnímu setkání, které může skončit sexuálním útokem.

Redakce serveru Tchnet.cz provedla průzkum, jež alespoň částečně mapuje dostupnost a formy pornografie s využitím dětí na internetu. Jako kritérium pro určení hranice mezi uměleckým aktem a pornografií byl prvotní záměr vyvolat pohlavní vzrušení. Tuto charakteristiku splňují snímky, na kterých je zobrazeno ztopořené mužské přirození, či dívky a ženy v explicitních polohách. Za explicitní je považována skutečnost, že jeden z hlavních záměrů snímku je zobrazení zevních pohlavních orgánů. Z tohoto testu lze alespoň částečně identifikovat profil obětí zneužívaných pro pornografii. Kromě případů zobrazujících samotné dívky patří mezi nejčastější obsah digitálních fotografií a videí orální sex, kdy dívky v rozmezí mezi 5-14 lety provádějí felaci dospělým mužům. Samozřejmostí jsou snímky, kde je s těmito dívkami provozován pohlavní styk, a to někdy i skupinový. Dětskou pornografií, kde jen o něco málo starší chlapci souloží s mladými dívkami, lze nalézt v menším měřítku. Redakci bylo nabídnuto i několik videotitulů, které již podle názvu nepatří k nezávadným. „Very young girls get fuck with dad“ (dívky ve věku 10-12 let souloží se svým otcem), „Lolita and older man“ (dívky ve věku 14-15 let souloží se staršími muži), „Small girls comshot“ (dívky ve věku mezi 8-10 let provádějí felaci dospělým mužům) a „Children hardcore (soulož mezi dětmi ve věku 12-13 let). Ceny těchto filmů se pohybují okolo

pouhých 800 korun za kazetu či CD-ROM. Podle některých detailů na snímcích (jako např. titulů časopisů, novin či knih, elektrických zásuvek...) je možno určit původ země těchto materiálů. Většina je s největší pravděpodobností vyrobena v zemích bývalého Sovětského svazu - zejména v Rusku a na Ukrajině. Časté jsou ovšem i materiály pocházející z balkánského poloostrova či Rumunska. Pro některé lidi je překvapením, že výjimkou není ani pornografie s využitím dětí, která pocházejí ze zemí západní Evropy nebo např. Japonska. Redakci Technet se nepodařilo najít snímek, který by vykazoval známky toho, že byl vyroben v České republice, to však neznamená, že u nás taková díla nevznikají. Z výrazu a očí dětí je patrný strach a ponížení. I když výraz některých starších dívek vykazuje určité vzrušení a nelze tedy vyloučit, že se jim sex líbí, pravděpodobnější variantou je, že jsou tyto dívky pod vlivem omamných látek.⁷⁶

Děti využívané v pornografii jsou určitým způsobem charakteristické. Chlapci bývají spíše nenápadné typy. Jsou plaší, fyzicky nepříliš přitažliví a projevují se jako samotáři. Důvodem k prodeji svého těla bývá finanční odměna, důležitou roli však hraje i projevený zájem. Není ojedinělé, že klient je jediný, kdo dítěti dává lásku, něžnosti, pohlázení a chvilkový pocit bezpečí. „U pornografie pachatel vytváří a posiluje falešné systémy důvěry obětí, redukuje vnitřní i vnější zábrany zneužití. Pachatel dítě láká k poznání čehosi tajemného, zakázaného, někdy také pomocí násilí a vyhrožování násilím. Setkáváme se však i s tím, že povolnost dívky či chlapce byla vynucena systematickým emocionálním a fyzickým týráním tak, že samo sexuální zneužívání dětí vnímali jako příležitost získat chválu a ocenění.“⁷⁷

Co se týká rodičů, někteří nemají o pornografii či prostituční činnosti svých dětí dlouhou dobu ani ponětí. Otázkou zůstává, jakou pozornost věnuje rodič svému dítěti, když neví, kde tráví celé odpoledne či dokonce dopoledne. Předstupněm dětí ulice je totiž zjevné i skryté záškoláctví, přičemž počty dětí alespoň občas chodících za školu stále stoupají. Řada rodičů své děti omlouvá z banálních důvodů nebo zpětně, jen aby se vyhnula případným problémům nebo snížené známce z chování svého dítěte.⁷⁸

Pro děti, jež se samy prodávají, je příznačná skutečnost, že nemají náhled na své chování. Nevnímají jeho neobvyklost, nemohou pochopit, proč je jejich chování pro většinu společnosti nepřijatelné. Uzavírají se ve své společnosti lidí žijících podobným

⁷⁶ Zouzalík, Marek. *Dětská pornografie na internetu: existuje!?*, Dostupné z [www.technet.idnes.cz/detska-pornografie-na-internetu-existuje-fgn-
/software.asp?c=A020205_0051061_software](http://www.technet.idnes.cz/detska-pornografie-na-internetu-existuje-fgn-
/software.asp?c=A020205_0051061_software)

⁷⁷ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 93

⁷⁸ Viz *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizacemi Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*, s. 10 ;38

způsobem života a utvrzují se tak o normálnosti svého jednání. Je to jediné prostředí, které je přijímá a neodsuzuje a tím pádem je to jediné prostředí, do kterého se vracejí. Pokud nebude těmto dětem poskytnuta odborná pomoc a terapie, budou se do něj i nadále vracet.⁷⁹ Nepostradatelným se zdá vytvoření nových přístupů k těmto specifickým obětem, protože současný systém je nedostačující.

⁷⁹ Viz *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizacemi Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*, s. 11

8. Následky CSA

Charakteristickou skutečností pro oběti sexuálního zneužití je obava vyhledat pomoc a se svou negativní zkušeností se svěřit. Při diagnóze sexuálního zneužití je velmi důležitým faktorem i pohlaví oběti. Obecně platí, že zneužití ohlašují častěji dívky, avšak výzkumy ukazují, že zneužívaných chlapců je více, než se dříve předpokládalo a jejich následky bývají závažnější. Případy zneužití chlapců většinou oznamují matky. Ať už byl pachatel z okruhu rodiny, neznámý či zda se jednalo o oběti dětské prostituce a pornografie. Důvodem je obava matek z možné infekce a obava o nejistotu v sexuální identitě chlapce. Pomoc vyhledá v krátkém čase po útoku jen malá část dětí. Podle různých zdrojů tento počet kolísá mezi 10-42 % případů.⁸⁰

8.1. Interní a externí chování

Problémy s chováním se u zneužitých dětí projevují interně nebo externě a velký vliv hraje pohlaví oběti.

Dívky se častěji projevují **internalizovaným** chováním. To zahrnuje sklon izolovat se, nekomunikovat s ostatními, jsou úzkostné, s negativním viděním sama sebe. Identifikují se s rolí oběti a stávají se zranitelnějšími vůči dalšímu zneužití. Přijímají roli týrané, zneužívané a podřizující se osoby. Následky sexuálního zneužívání, se kterými nejsou schopny se vyrovnat, obracejí v autodestruktivní chování. Mívají somatické obtíže (bolest hlavy, žaludku...), projevují se u nich poruchy příjmu potravy, závislost na drogách, sebepoškozování a suicidální tendence.

Zatímco u chlapců je obvyklejší **externalizující** chování, které se projevuje agresí, nepřátelstvím, destrukcí, provokativností, násilím a negativismem k druhým. Chlapci se identifikují spíše s rolí agresora a dopouštějí se násilí na druhých, mají totiž sklon hledat někoho, kdo převezme jejich trauma. Snaží se oprostít od role oběti a svůj pocit bezmoci překonávají zneužíváním dalších obětí. Obvykle je to někdo mladší, slabší a bezmocnější než oni sami. Někdy se agrese může obrátit i např. proti zvířatům,

⁸⁰ Viz Gjuríčová, Šárka a kol. *Podoby násilí v rodině*, s. 20 ; Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, s.79

která mučí nebo zabíjejí. Děti s externalizovaným chováním jsou nápadnější, jsou tedy častěji „odhaleny“ a může jim být spíše pomoheno.⁸¹

8.2. Koncepce posttraumatického procesu

Následky sexuálního zneužívání byly zpočátku spojovány pouze s dysfunkcí v sexuální oblasti, depresí a sníženou sebedůvěrou. Později však bylo zjištěno, že následků je celá řada a mívají hluboký charakter. Podle traumatického vlivu na dítě vypracovali odborníci **koncepci posttraumatického procesu**, který je u sexuálně zneužívaných dětí tvořen čtyřmi faktory: *traumatickou sexualizací, zradou, bezmocí a stigmatizací*. Pro sexuální zneužití je specifické spojení těchto faktorů v určitém sledu událostí. Tyto faktory zhoršují u dítěte vývoj v oblasti emoční, kognitivní, vztah ke světu i k sobě samému.

Traumatická sexualizace: Sexuální zkušenosti v dětství mohou způsobit nepřiměřený posun sexuálních postojů dítěte. Mění se interpersonální vzorce chování, pro něž dominuje skutečnost, že se dítě učí používat sexuální chování jako strategii, kterou lze manipulovat druhými a docilovat tak svého prospěchu. Děti nebo jejich okolí popisují, jak se staly sexuálně svůdnými a sexuálně aktivními. Dochází k umělé erotizaci prepubertálního objektu, která má dopad na další vývoj dítěte. Pokud se jednalo o brutální sexuální agresi, může naopak přetrvávat odpor a strach ze sexu. V důsledku traumatické sexualizace děti často chybně chápou svoji sexualitu, což má v dospělosti vliv na jejich sexuální život, potažmo partnerský vztah. Bylo pozorováno nutkavé sexuální chování, předčasné sexuální aktivity, agresivní sexuální tendence, promiskuita, prostituce, sexuální dysfunkce nebo vyhýbavé reakce k sexuálním praktikám i fobie ze sexu. Např. v dětství zneužívaná Lucka svůj první styk se svým chlapcem odkládala tři roky. Když nakonec svolila, proplakala zbytek noci. Zmatený přítel nechápal, co se děje, a snažil se dívku jen utěšit. O sexu hovoří jako o něčem, co musí přetřpět. „Mám ráda mazlení a líbání, ale jakmile má přijít na „to,“ ztuhnu a celý se mi to hnusí.“

Zrada: Pocit zrady se objevuje u všech dětí, které byly zneužity osobou jim blízkou, na které byly závislé (existenčně, emocionálně) a které důvěřovaly. Zrada je o to větší, čím bližší byl oběti pachatel. Tyto děti se v dospělosti stávají schopnými

⁸¹ Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 93 ; 112 ; Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 60-61 ; Gjuričová, Šárka a kol. *Podoby násilí v rodině*, s. 68-69

manipulátory. Lež a přetvářka se stávají normou a svou schopnost manipulovat obratně používají zejména v kruhu lidí, které milují. Toto chování se rozvíjí na základě absolutní ztráty důvěry a nedostatečné opory v rodině. Pokračuje přes smutek, rozčarování až hněv, k patologickému chování, které lze označit jako závislé chování s nižší schopností ubránit se dalšímu zneužívání. Časté je i agresivní a delikventní chování.

Bezmocnost: Dynamika bezmocnosti znamená změnu dětského smýšlení a neschopnost kontrolovat svůj život. Pokus dítěte zvládnout samo trauma vede k různým poruchám chování. Snaha uniknout z pasti ústí v deprese, fobie, poruchy příjmu potravy, útky, užívání alkoholu a drog, disociativní poruchy, záškoláctví, šikanování, problémy ve vztazích.

Stigmatizace: Poslední faktor velmi negativně ovlivňuje sebehodnocení. Vliv hraje zejména vědomí dítěte, že společnost podobné jednání odsuzuje. Dítě se cítí špatně, obává se, že to na něm každý pozná, a protože si za zneužívání přičítá vinu, stydí se za to. Např. děti zneužívané v prostituci a pornografii se cítí dobře jen v kruhu dalších prostituujících. Společností se cítí být odsouzeni a jediné prostředí, ve kterém jsou přijímány a chápány, je prostředí prostituční. Při snaze z takového prostředí uniknout narážejí na nepochopení, výčitky, odsouzení a nadále cítí označování své osoby, proto bývá odchod těžkou zkouškou, v níž mnozí neobstojí a vracejí se zpět. Odcizení a odlišnost od společnosti může vést k destruktivnímu až suicidálnímu chování. Následkem těchto myšlenek se u dítěte vyvíjejí obtíže se sebehodnocením, obtíže ve vztazích k druhým lidem, s navazováním kontaktů, seberealizací apod.⁸²

Posttraumatická stresová porucha vzniká jako zpožděná nebo protrahová reakce. Je charakterizována lhostejností k tomu, co se kolem děje, ztrátou citlivosti na drobná traumata v sociální komunikaci, depersonalizací a disociativní poruchou paměti. Typické jsou disociativní poruchy osobnosti, tzn. že dítě má svou dominantní osobnost rozštěpenou (disociovanou), jedné části přikládá zneužívání a snaží se jí od sebe oddělit. Dítě se tímto způsobem snaží chránit samo sebe a pokud je mu poskytnuta odborná pomoc, své disociované osobnosti, jež má zpravidla jednoduchou strukturu, se rádo vzdá.

⁸² Viz Spilková in: Vaníčková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 78-79 ; *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizací Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*, s. 5 ; Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 93

„ Posttraumatická stresová porucha je u dětí a adolescentů charakterizována:

- Změněná efektivita (labilita afektů, trvalé rozlady, autoagresivita).
- Alternace vědomí (anamnéze nebo hypermnézie na traumatický zážitek, depersonalizace, derealizace, ruminace myšlenkových pochodů).
- Alterace ve vnímání pachatele nebo neštěstí (odplata nebo naopak identifikace s agresorem).
- Změněná sebepercepce (pocity a myšlenky o vlastní stigmatizaci – vině, myšlenky o rozdílnosti od druhých, neschopnost podpory sama sebe).
- Změna vztahu k druhým (izolace a otažení, přetrvávající nedůvěra, sexualizované chování u sexuálně zneužívaných dětí).
- Alterace celého systému fungování (ztráta naděje, bezvýchodnost, zoufalství).⁸³

8.3. Následky fyzické, psychické, psychosomatické, sociální⁸⁴

8.3.1 Fyzické následky

Zneužívání dětí má na oběti vliv ve všech dimenzích tvořících podstatu člověka. Následky se pak projevují ve fyzické, psychické i sociální rovině člověka.

Následky fyzické jsou nejzjevnější a lze podle nich nejsnadněji odhalit sexuální násilí páchané na dětech. Jedná se o drobná zranění (modřiny, drobné oděrky) mající krátkodobý charakter až po trvalé poškození zdraví (sterilita). Nejčastěji dochází k poranění a nemocem genitálií a rozmnožovacího ústrojí. Řadí se sem různé rány, oděrky, modřiny atd. způsobené přímým sexuálním stykem, zaváděním prstů či jiných předmětů do pochvy a anusu, kousáním či škrábáním. Důsledkem může být i krvácení z vagíny či anusu. Jelikož děti mívají zranitelnější imunitní systém, jsou náchylnější k chronickým onemocněním, jako jsou záněty vaječnicků, dělohy, ledvin, močového měchýře. U dětí jež se prostitují se pak přidává větší riziko nákazy sexuálně přenosné

⁸³ Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizací Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001, s. 5

⁸⁴ Srov. Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, s. 11, 73-81, 144 ; Benedikt, Helen. *To není vaše vina! : Rádce pro ženy, muže, dospívající, jejich přátele a rodiny jak se vyrovnat se sexuálním napadením*. s. 280-296 ; Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*. s. 22-27, 79-80, 51-54 ; Elliottová, Michele. *Jak ochránit své dítě*, s. 50-56 ; Kol. aut. *Sexuální výchova: Problematika dětské pornografie a její prevence na škole*. Dostupný z [www: http://www.pppuk.cz/soubory/kadan-sexualni_vychova.doc](http://www.pppuk.cz/soubory/kadan-sexualni_vychova.doc) ; Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 77-80 ; Vaničková, Eva. *Dětská prostituce* s. 84-92 ; Gjuričová, Šárka a kol. *Podoby násilí v rodině*, s. 69, Milfait, René. *Dítě jako zboží v prostituci. Perspektivy teologicko-etické reflexe*, s. 48-53

choroby (HIV, syfilis, herpes, mykózy, chlamydiové infekce). Paradoxně někteří pachatelé vyhledávají děti právě pro představu domnělé absence sexuálních nemocí. Ty jsou však k onemocnění náchylnější než dospělí. Děti navíc snadněji podlehnou naléhání k sexu bez ochrany. V jiných případech jsou tak nezkušené, že s kondomem neumějí zacházet, a ze strachu raději o nebezpečí mlčí. U prostituujících se dětí, jejichž domovem je ve většině případů ulice, navíc chybí zdravotní péče. Postrádají doklady, neví kam se obránit, jindy mají obavu z návštěvy lékaře a následného navrácení do dětského domova, výchovného ústavu či rodiny, ze které utekli. V důsledku pak nemoci léčí jen volně dostupnými léky, potlačují bolesti nebo se neléčí vůbec. Mezi fyzické následky se zahrnuje i těhotenství, následné potraty i vyšší úmrtnost při porodu. V součtu dochází k velmi hrubému zásahu do dětského těla s trvalými následky. V těch nejhorších případech se jedná o chronická onemocnění, sterilitu, sexuálně přenosné choroby. Nejhorším možným následkem, ale ne ojedinělým, je smrt.

8.3.2 Psychické následky

Sexuální násilí se vrývá hluboko do dětských myslí a ač nejsou psychické následky tak zjevné a hůře se prokazují než fyzické, bývají stejně závažné a vedou k stejně tragickým koncům. Na internetu jsem narazila na několik debat, kde jsou velmi zpochybňovány následky způsobené sexuálním zneužitím. Pochybuje se o tom, že dívky vůbec nějaké následky mají. Jsou označovány za iniciátorky sexuálních aktů. Pachatel je často vykreslen jako chudák, kterého svedla mladá dívka a nyní se mu chce mstít apod. U komerčního sexu je pak situace ještě horší. Většina společnosti se k prostituujícím dětem staví zády a prakticky nedělá rozdíly mezi prostituující se patnáctiletou a pětadvacetiletou dívkou či chlapcem. Společnost je odsuzuje a pohled na ně jako na oběti je spíše výjimkou. To, že se děti ze zoufalství prodávají dobrovolně, však neznamená, že si neodnášejí množství následků.

Sexuálně zneužitá děti se velmi stydí za udělé zneužití. Mívají pocity viny, beznaděje, opuštěnosti a izolace. Trpí různými strachy, fobiemi a úzkostmi. Jejich sebeúcta je velmi nízká, vedoucí až k pocitu vlastní ubohosti. Společně s depresemi vedou někdy tyto pocity k sebedestruktivnímu chování jako je vytrhávání vlasů, pálení se cigaretou, kousání prstů a nehtů, řezání se, závislost na drogách a alkoholu, posedlost hracími automaty, anorexie, bulimie. Autoagresivní chování může vést k pokusům o

sebevraždu (značícím poslední volání o pomoc) až k dokonaným sebevraždám. Vzniklé emoční trauma vyvolané zneužitím se může kromě autoagrese projevit i agresí směřovanou vůči okolí. Zvláště typické je toto jednání u zneužitých chlapců. Ti se snaží přenést své trauma na někoho jiného a postavit se do role silnějšího. Snaží se tím vyrovnat se situací, kdy se nedokázali agresorovi ubránit, za což cítí určitý podíl viny. Své trauma si pak léčí delikvencí věcí, týráním zvířat, šikanou slabších spolužáků a v nejhrošším (avšak častém případě) dalším sexuálním napadením někoho mladšího či slabšího. Výjimkou není zneužívání mladších sourozenců. Naprosto odlišnou reakcí je rezignace. Děti se stávají zcela apatickými. Ztrácí zájem o své dřívější záliby, přátele, školu atd. a doslova rezignují na celý svůj minulý život. Děti bývají velmi zmatené, cítí vztek, bezmoc, zradu, nejistotu a nedůvěru. Může být poškozen vztah k dospělým a celkově k autoritám, k nimž mívají ambivalentní pocity. Pocit zrady a ztráta důvěry je o to větší, čím bližší má pachatel k dítěti vztah (rodič, příbuzní).

8.3.3 Psychosomatické následky

Jsou ty, jež jsou způsobeny poškozením psychiky a projevují se tělesně. Patří sem všechny poruchy spaní, řeči, koncentrace, kožní onemocnění, alergie, poruchy jídla, zažívací potíže, migrény, bolesti hlavy, bolesti v podbřišku, menstruační poruchy, noční pomočování, křečovitité pohyby, vadné držení těla, ochromení - někdy dochází až k ochrnutí některých částí těla. Aby děti zneužívání vydržely, naučí se oddělovat své tělo od své osoby. V případě komerčního zneužívání se děti naučí tělo využívat, ale ne mu rozumět a mít ho rády. Oddělují ho od sebe a používají pouze jako nástroj a jako k nástroji se k němu i chovají. Vzniká tak často nenávisť k vlastnímu tělu a jeho nepřijetí, což brání dalšímu vývoji osobnosti. Snaha o únik může vyústit v regresivní chování do období, kdy se dítě cítilo šťastné a v bezpečí.

8.3.4. Sociální následky

Strach, zrada, nejistota a nedůvěra mají za následek udržování odstupu, uzavřenost, samotářství vedoucí jedince k částečné či úplné izolaci. Děti mají málo přátel a vůbec normálních vztahů s vrstevníky. Schopnost navazování kvalitních vztahů se pro tyto děti stává celoživotním problémem. Děti se projevují sociálním

zaostáváním, mívají problémy s kázní a sebeovládáním. Čím více však vybočují z průměru, tím spíše jsou vrstevníky vytlačováni na okraj, což jen snižuje jejich už dost nízké sebevědomí a utvrzuje je v pochybnostech o vlastní osobě. Sexuální zneužití má také vliv na zmatení rolí a pochybnosti o vlastní identitě. Následky se mohou projevit jak v extrémně závislém, bezmocném chování, tak ve snaze někoho ovládat, mít moc nad někým jiným. Lze říci, že děti jsou okradeny o krásnou část života- svoje dětství. Musí se potýkat s problémy, které nejsou schopny samy řešit. Ztráta dětství je o to větší, jedná-li se o dítě v prostituci. Prostituční prostředí nahrazuje dětem rodinu i společnost a sociální vztahy jsou redukovány jen na okolí tohoto prostředí. Pro vytváření identity považují za velmi důležité kvalitní vzory, podle nichž by se mohly děti orientovat a v takovém prostředí se jich nedostává.

Problémy nastávají i v budoucnu při plnění rodičovské role, ve které jsou nejistí. Podle výzkumů bylo prokázáno, že např. oběti incestu jsou jako rodiče méně zodpovědní, jejich požadavky na děti jsou neadekvátní a poskytují menší podporu svým partnerům.⁸⁵

Následků v sexuálním chování lze pozorovat celou řadu. Objevuje se sexuální chování nepřiměřené věku, neúměrná sexuální zvědavost, veřejná masturbace, otevřené obnažování, věku nepřiměřené sexuální hry nebo naopak přehnaná stydlivost (např. se stydí svlékat před vrstevníky v šatnách před tělesnou výchovou, v plavkách, nosí nápadně velké oblečení apod.). Vyhýbají se jakémukoli kontaktu a reagují odtažitě, nepřiměřeně až hystericky na běžné doteky. Sociální vztahy si sexualizují. V pozdějším věku je velmi problematické navazování normálních sexuálních vztahů potažmo fungujícího partnerského vztahu. Oběť si vytvoří odpor k sexu a není ho schopna prožívat jako příjemný akt lásky, což může vést až k úplnému zřeknutí se sexu. V opačném případě se začne chovat velmi promiskuitně či se naučí sex využívat jako prostředek k uspokojení svých potřeb a zájmů (materiálních i citových). Zřejmě není náhodou, že jedním ze dvou nejčastěji zmiňovaných rizik pro vstup do prostředí komerčního sexu je sexuální zneužití v dětství. Další následek - sexuálně agresivní chování - je zvláště typický pro mužské oběti sexuálního zneužití.

⁸⁵ Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, s. 11

9. Specifické následky zneužívání dětí v pornografii

Kromě následků, jež jsou společné sexuálnímu vykořisťování dětí ve všech jeho formách, s sebou přináší využívání dětí v pornografii i svá specifika, jež v důsledku způsobují ještě větší traumata. Zvláště zatěžující aspekty v případech využívání dětí v pornografii představuje:

- Skutečnost, že jsou oběti během sexualizovaného násilí fotografovány a filmovány, ještě zesiluje pocity studu a pocitu ztráty vlastní hodnoty.

- Brutalita násilných činů.

- Pornografie si též vyžaduje jistou míru inscenování, a tak jsou děti nuceny, aby zaujímaly neobvyklé pózy nebo se v průběhu svého znásilňování smály či se tvářily tak, že jim násilí dělá dobře.

- V některých případech jsou používány omamné látky, které usnadňují manipulaci s dítětem a zároveň mají za následek zmatené vnímání i přetrvávající dlouhodobé závislosti.

- Největším problémem je však samotná podstata pornografie - tedy určitý záznam sexuálního zneužití. Tyto záznamy přitěžují zneužívaným dětem v mnoha ohledech. V počátcích slouží materiály k „obměkčení“ dětí, k seznámení se s pornografií a přesvědčení dětí, že se nejedná o nic špatného či bolestivého. Že všechno je normální a přirozené. Děti se nechají snadněji přemluvit, když na vlastní oči vidí jiné děti, které se při zneužívání usmívají a říkají, jak se jim to líbí. Později jsou díky záznamům snadno vydíratelné. Děti jsou drženy ve strachu z odhalení a záznamy jsou jim vnucovány jako důkaz o jejich spolupůsobení a vině, ta se násobí, jsou-li děti nuceny, aby zneužívaly jiné děti. Jsou stavěny do role pachatele, zvyšuje se pocit studu a viny. To vše jen posiluje mlčení.

- Děti musí žít s vědomím existence pornografických materiálů a možností případného odhalení. Za takové záznamy se pochopitelně stydí, navíc nad nimi nemají žádnou kontrolu. Bohužel toto utrpení nekončí ani v dospělosti. Jedná se o celoživotní vědomí existence těchto materiálů a možnost být s nimi kdykoliv opět konfrontováni.

- Přitěžující je také skutečnost, že materiály stále kolují mezi pachateli a slouží k jejich uspokojování. Oběti jsou tím v podstatě znovu a znovu zneužívány.

Někteří odborníci (jako např. doktor Radim Uzel) se domnívají, že problém a špatnost dětské pornografie spočívá zejména v její výrobě, při které jsou zneužívány děti a nikoliv při samotné konzumaci. „Problém ovšem nastává při výrobě takovéto pornografické podívané. Nikoli tedy konzumace, ale natáčení dětské pornografie představuje sexuální zneužití nezletilého par excellence...“⁸⁶ S tím však nemohu souhlasit. Za prvé se domnívám, že kde není poptávka, není ani nabídka. Kdyby tedy neexistovali konzumenti pornografie vykořisťující děti, nebyla by ani komerční výroba těchto materiálů. Konzumenti se tedy stávají hnacím motorem pornoprůmyslu a tím největším zneužívatelem. Zejména by však takové prohlášení mohlo vést k mylné úvaze, že materiály, které již vznikly, mohou pedofilové i nadále používat k svému uspokojení a nebude se jednat o nic tak hrozného. To je však zcela v rozporu s pocity obětí, které se trápí právě existencí indiskrétních materiálů a představa, že se na ně někdo dívá, se stává nekončícím utrpením, jež brání v terapii a snaze vyrovnat se s událým příkořím.

- Novou traumatizaci může způsobit konfrontace s materiálem, a to např. je-li objeven po mnoha letech nebo v případech, kdy oběti nejsou psychicky připraveny na vyšetřovací a soudní proces. K riziku sekundární traumatizace dochází např. v případech, kdy se zneužívání musí znovu dívat na pornografické záběry, aby identifikovali pachatele nebo objasnili některé záběry. Přitěžující je i vědomí zneužitých dětí, že při soudním řízení si budou dospělí znovu materiály prohlížet, aniž by to ony mohly mít pod kontrolou.

Trestní stíhání je kromě toho ztíženo velkým strachem obětí z pachatelů i z rozšiřování materiálů. Mlčí ale také na základě zdánlivě zachycené dobrovolnosti svých činů.⁸⁷

⁸⁶ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 153

⁸⁷ Milfait, René. *Komerční sexualizované násilí na dětech v teologicko-etické reflexi*

B. Pilíře účinné pomoci obětem

V předešlých kapitolách jsme se seznámili s tím, co vše fenomén pornografie využívající děti obsahuje. Jaké jsou její podoby a formy. Kdo jsou její pachatelé. Kdo oběti a jaké devastující následky si s sebou odnášejí do dalšího života. S těmito informacemi se nyní můžeme zaměřit na pomoc dětem, a to v oblasti prevence, procesech odhalování i následné péče. V této části práce jsem se zaměřila na možnosti účinné pomoci obětem a její případné zlepšení v rámci České Republiky. Ta udělala v posledních letech pokrok směrem kupředu. O nepříjemném tématu komerčně sexuálního zneužívání se začalo hovořit, i když stále se jedná o téma do jisté míry tabuizované a veřejností i politiky nepochopené, jež je odsouváno do pozadí zájmu. I přesto, že ochrana dětí před násilím sexuálním a komerčně sexuálním je uváděna za prioritu, v konkrétních krocích Česká Republika stále zaostává. Jedním z důležitých kroků pro otevření tématu komerčního zneužívání dětí a následných akcí byly tři Světové kongresy proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, jichž se ČR účastnila a které nastartovaly proces boje proti němu formou Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání. V současné době Národního plánu proti násilí na dětech.

1. Práva dětí a jejich naplňování

Veškerou pomoc poskytující obětem vykořisťovaným v pornografii zastřešují v celostním pohledu práva dětí a jejich důsledné naplňování. Jedná se zejména o mezinárodní dohody, v nichž jsou tato práva specifikována a na jejichž základě jsou jednotlivé země nuceny upravovat svoje legislativy a podporovat ochranu dětí. Základním dokumentem pro dětská práva je Úmluva o právech dítěte. Pro vykořisťování dětí v pornografii je důležitý Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie, který dále rozšiřuje a vyjmenovává práva dětí a povinnosti států na ochranu dětí před CSEC. Práva dětí nejsou spojena pouze s primární prevencí, aby nedocházelo ke zneužívání dětí a jejich týrání. Úzce se pojí i s procesy odhalování a následné péče. Znalost a respektování práv dítěte jsou základním rámcem pro pomoc obětem. Práva vymezená v Úmluvě o právech dítěte, která jsou spjata s vykořisťováním dětí v pornografii, jsou obsažena zejména v:

Čl.3. Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Čl.12. Děti mají právo svobodně se vyjadřovat a být vyslyšeny. Zabezpečit dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Čl.13. Děti mají právo svobodně přijímat a rozšiřovat informace. Čl.14. Děti mají právo svobodně myslet, projevovat víru či náboženství. Čl.16. Děti mají právo na ochranu soukromí, cti a pověsti. Čl.17. Děti mají právo na přístup k informacím a na ochranu před škodlivými informacemi. Čl.19. Děti mají právo na ochranu před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním jakýchkoli osob starajících se o dítě. Čl.20. Děti bez rodin mají právo na zvláštní ochranu a pomoc. Čl.21. a 25. Při osvojení nebo umístění dítěte v náhradním zařízení se dbá především na jeho zájem. Čl.23. Děti mají právo na plnohodnotný život a pomoc. Čl.24. Děti mají právo na ochranu zdraví a na léčení. Čl.26 a 27. Děti mají

právo na sociální péči a odpovídající životní úroveň. Čl.32. Děti mají právo na ochranu před vykořisťováním a vykonáváním jakékoli práce, která může být pro ně nebezpečná nebo bránit jejich vzdělávání, nebo která by škodila zdraví dítěte nebo jeho tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu rozvoji. Čl.33. Děti je nutné chránit před drogami a jinými škodlivými látkami. Čl.34. Děti je nutné bránit před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním. Čl.35. Děti je nutné bránit před únosy a před obchodováním s nimi samými. Čl.36. Děti je nutné bránit před všemi formami vykořisťování, které jakýmkoli způsobem škodí blahu dítěte. Čl.37. Děti je nutné chránit před mučením nebo jiným krutým, nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestáním.⁸⁸

Dětská práva a jejich naplňování je vytvořeno na základě tří hlavních principů, jimiž jsou zajištění péče, ochrana a respektování. První princip směřuje k právům, jež dítěti zajišťují jeho přežití, zdravotní a sociální péči, práva týkající se jeho rozvoje jako je vzdělávání, svobodného přístupu k jemu potřebným nebo prospěšným službám. Druhý princip mu poskytuje právo na péči rodiny a společnosti. Je jím chráněn před násilím, různými druhy týrání a zneužívání, včetně všech forem sexuálního vykořisťování. Třetí princip přiznává dítěti právo podílet se v rámci svého věku na záležitostech se ho týkajících. Má právo být s nimi seznámen, vyjadřovat se k nim, spolupodílet se. Přičemž na jeho názor bude brán zřetel. Všechna práva jsou naplňována s myšlenkou na nejlepší zájem dítěte.

Po vzniku Úmluvy o právech dítěte vznikaly další dokumenty specifikující práva dětí, a to jak na evropské, tak světové úrovni. Opatření mezinárodních společností a jejich konkretizace na CSEC se staly nedílnou součástí boje proti vykořisťování dětí na celém světě.

⁸⁸ Viz *Úmluva o právech dítěte*. Dostupné z: http://www.stopdetskepraci.cz/download/pdf/documents_2.pdf

2. Mezinárodní společenství a jeho opatření

Jedním z důležitých kroků pro otevření tématu komerčního zneužívání dětí a následných akcí byly tři Světové kongresy proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, jichž se ČR účastnila a které nastartovaly proces boje proti němu formou Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání. V současné době Národního plánu proti násilí na dětech.

Závěrečné prohlášení „Volání po akci“ ze III. Světového kongresu proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí je výzvou a doporučením všem zemím světa, jak zastavit další sexuální vykořisťování dětí. Vybízí zejména k potřebě mezinárodní spolupráce a přijetí legislativy v jednotlivých státech v souladu s mezinárodními dohodami a smlouvami. Těmi nejdůležitějšími jsou v celosvětovém měřítku např. Úmluva o právech dítěte a Opční protokol k této Úmluvě týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie z 25. května 2000. Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi (Palermský protokol). Na úrovni evropské Článek 24 Listiny základních práv Evropské unie, který dětem zajišťuje právo na ochranu a péči. Rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii. Zpráva komise ze dne 16. listopadu 2007 vycházející z článku 12 rámcového rozhodnutí Rady ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování a dětské pornografii. V současné době je v Evropské unii zřejmě tou nejvyšší normou v oblasti boje a ochrany dětí před pohlavním zneužíváním a vykořisťováním Úmluva Rady Evropy z roku 2007 o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním. Podepsání a ratifikace těchto dokumentů by pomohlo ochránit velké množství dětí. Zatím však mnoho zemí s podepsáním otálí, případně smlouvy neratifikovaly a nezačlenily do právních řádů svých států. Jednou z nich je bohužel i Česká Republika. Dále dokument z Ria nabádá k mezisektorovým iniciativám a spolupráci k ochraně a

předcházení obchodu s dětmi včetně za účelem sexuálního vykořisťování. Jako prostředky prevence uvádí zahrnutí strategií uvnitř širších politických rámců, pomoc lidem žijícím v extrémní bídě, zajištění vzdělání všem dětem, vzdělávací kampaně pro veřejnost a vzdělávání profesionálů. Identifikace oběti je jednou z oblastí, jež stále pokulhává a to zejména v oblasti pornografie s dětmi. Za nutné vidí zvýšit podporu oběti a odstranění traumatu při procesech odhalení. Neopomínají důležitou roli rodiny, která má podstatný vliv na předcházení nežádoucích jevů. Důraz je kladen na její adekvátní podporu. V poslední době se také objevuje pozitivní prvek, jímž je snaha začlenit samotné děti do boje proti zneužívání a brát vážně jejich účastenství a doporučení.

Konkrétně v oblasti zneužívání dětí v pornografii přichází výzvy k novým vzdělávacím kampaním, jež by byly zaměřeny na zlepšení porozumění rizik pohlavního zneužívání prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a celkově nových technologií. S tím souvisí i dostupnost filtrů, jež by blokovaly nežádoucí a pro děti škodlivé obrazy či celé internetové stránky. Nabádají k přijmutí legislativních opatření, aby poskytovatelé pro připojení k internetu, mobilní operátoři a další významní účastníci oznámili a odstranili webové stránky s pornografií. Apelují též na finanční instituce, které díky svým službám usnadnily přístup k dětské pornografii, aby podnikaly akce k vystopování těchto finančních transakcí. Jednou z podstatných inovací je výzva k podpoře veřejných i soukromých společností, jež se zabývají vývojem technologií na vystopování obětí.

3. Oblast legislativy v ČR

Je potřeba přijmout a upravit zákony tak, aby byly v souladu s mezinárodními dohodami. To je jedním z důvodů, který v ČR stále brání podpisu a ratifikaci těchto dokumentů. V naší legislativě např. stále chybí zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Firmy se mohou dopouštět nezákonné činnosti, ale jelikož je možno se vymluvit na kolektivní rozhodnutí, neumožňuje zákon postih konkrétní osoby. Této černé díry v zákoně jsou si politici dobře vědomi a v současné době byl již schválen poslaneckou sněmovnou nový zákon zavádějící trestní odpovědnost kromě fyzických osob i u právnických osob. Prezident republiky, bohužel, zákon vetoval a vrátil ho zpět k projednání do poslanecké sněmovny.

Nutná je spolupráce a jednotnost na mezinárodní úrovni, aby v budoucnu nedocházelo např. k tomu, že internetové stránky s pornografií jsou zřizovány v zemích, které nedisponují dostatečnou legislativou.

K posunu u nás došlo v roce 2009, kdy byl v ČR nahrazen starý zákon o potírání pornografie s využitím dětí a byly pozměněny a vytvořeny nové paragrafy: § 191 „Šíření pornografie“, § 192 „Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií“ a § 193 „Zneužití dítěte k výrobě pornografie“. Ty přinesly řadu změn u skutkových podstat trestných činů i míry trestů. Tou největší změnou je zřejmě možnost trestně stíhat i přechovávání pornografie zneužívající děti. Dětem je garantována větší ochrana. I přesto zákon obsahuje několik nedostatků.

Ač bylo v minulosti odborníky upozorňováno, že český trestní zákon neobsahuje žádnou definici ani vymezení určující dílo pornografickým v návrhu novely, ani v jejím konečném schválení se toto potřebné vymezení nevyskytuje. I nadále tak závisí na individuálním postoji vyšetřovatelů, soudců a jiných osob zainteresovaných do trestního řízení, které záznamy označí za pornografické a které nikoli.

Zákon neobsahuje žádné výjimky, případně podmínky, za jakých je možné podobné záznamy ukládat. Dojdeme-li do krajnosti, bylo by teoreticky možné stíhat i sexuology, kteří pornografické zobrazení dětí vlastní a díky nimž pomocí falografického vyšetření určují diagnózy.

Nijak nebyla specifikována definice pojmu dítě, jehož je v zákoně užíváno. Dokonce bylo v některých částech zákona nahrazeno vymezení „osoby mladší osmnácti let“ pojmem dítě, čímž se stal zákon nejasným. Podle definice OSN a dalších mezinárodních dokumentů je za dítě považovaná osoba do 18 let věku. Bohužel je někdy v ČR přihlíženo k hranici 15 let, tedy hranici trestně právní odpovědnosti a za děti jsou považovány pouze osoby mladší 15 let.

Původní návrh novely zákona obsahoval i zpřísnění restrikcí na pornografii s „osobami, jež se jeví být dětmi“. Toto ustanovení bylo při projednávání poslaneckou sněmovnou odstraněno a je tak i nadále možno podobnou pornografii vyrábět, vlastnit či prodávat. ČR se tak dostala do rozporu s Rámcovým rozhodnutím Rady Evropské unie č. 2004/68/SVV⁸⁹, které naopak ukládá členským státům uzákonit za trestné-jednání spojené s pornografickými záznamy s dospělými osobami, jež se jeví být dětmi i realistická díla, která zobrazují neexistující děti.

Pro změnu zákonů a sjednocení s legislativou mezinárodní je nezbytná politická vůle pro změnu. Ta je i přes velká gesta stále nedostačující.

⁸⁹ Rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004F0068:CS:NOT>

4. Politická vůle pro změnu

Při psaní této práce, po seznámení s některými dokumenty jako je Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání pro rok 2006-2008 či současné Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008-2018, jsem stále silněji nabývala dojmu, že vypracování těchto dokumentů a jejich realizace jsou dvě naprosto odlišné věci. Skoro se zdá, že tyto dokumenty byly vytvořeny pro „čisté svědomí“ našeho státu, avšak k reálným změnám došlo spíše výjimečně. Politická podpora existuje více v líbivých gestech a na papíře než v realitě. Pro příklad můžeme uvést projekt Šance. Ten je v podstatě jediným v ČR, který se věnuje konkrétní pomoci komerčně zneužívaným dětem, jež se prostituuji na ulicích. Od politických představitelů a úřadů se však nedostavila žádná podpora, ba právě naopak představitelé městské části Prahy-5 tento projekt sabotovali nesmyslnou výpovědí z domu, jenž byl jediným útočištěm pro děti ulice. I nadále funguje tento projekt bez jakékoli pomoci městské části či pražského magistrátu.⁹⁰ Na jednu stranu se ČR prezentuje jako země, jejíž prioritou je ochrana dětí před násilím, na druhou stranu není schopná obětem poskytnout adekvátní pomoc. Objeví-li se nezávislá organizace nabízející konkrétní účinnou pomoc, nejen že není státem podporována a dotována, ale její činnost je naopak sabotována.

Je načase opustit trend upřednostňování ekonomických zájmů před humanitou. V tomto ohledu je nutné působit na mravní změnu v celé společnosti. Dojde-li k této změně, je pravděpodobnější, že lidé budou volit takové politické představitele, kteří budou mít vůli zabývat se etickými problémy potažmo i sexuálním vykořisťováním dětí. Možnou změnu by v tomto ohledu mohl přinést i větší podíl žen v politice. Ten, jak jsme se přesvědčili v posledních volbách do parlamentu ČR, stále vzrůstá.

Politická vůle pro změnu přispěje k uvolnění zdrojů, které jsou nutné pro výzkum zaměřený na příčiny, oběti, pachatele i specifické následky. K vytvoření komplexního systému péče se specializovanými zařízeními a přístupy k oběti. Rozsáhlé studie o následcích konzumace dětské pornografie, strategiích a motivech pachatelů, o traumatech způsobených obětem mohou říci mnohé. Tyto studie jsou nutné pro vypracování metodik pro vzdělávání odborné i laické veřejnosti, pro koncepty práce s obětí i pachatelem. Jelikož nejvíce propojeným médiem s dětskou pornografií je

⁹⁰ Viz *Projekt Šance, o.s. kauza úřad MČ Praha 5*. Dostupné z: <http://www.sance.info/index.php>

internet, musíme hledat a financovat i nové přístupy a technologie k odhalování pornografie na internetu. Investovat do prevence, volnočasových aktivit, vzdělávání odborníků, dětí, veřejnosti. V oblasti nových technologií zvyšování povědomosti rizik s nimi spojenými.

5. Změna společenských postojů

My všichni vytváříme společnost s určitými normami, klima, které umožňuje vznik sociálně patologických jevů. Jestliže mravní normy společnosti upadají, nemůžeme od dětí čekat nic jiného, než že i jejich hodnotové normy se posouvají. V současné době je to stále více směrem k materiálnímu blahu a konzumu bez ohledu na mravnost, humanitu a vyšší morální cíle vlastní a společenské. Děti jsou ochotné prodávat své tělo jen za peníze na značkové oblečení, které jim zvýší prestiž ve vrstevnické skupině. Odpovědnost za morální devastaci nesou jak političtí představitelé, rodiče, média i všichni ostatní, jež mají zásadní vliv na výchovu a formování názorů dětí a mladistvých. Obecně lze tedy říci, že je na celé společnosti, aby došla uvědomění, upustila od honby za materiálními statky a více se věnovala morálním hodnotám.

V oblasti komerčního sexuálního zneužívání je nutná osvěta a vzdělávání společnosti, které by vedlo k lepšímu pochopení problému. V současné době sice existuje obecný konsensus ve společnosti o odsouzení mravnostní trestné činnosti páchané na dětech, avšak podíváme-li se blíže na problém, zjistíme, že realita je odlišná. Zvláště u komerčně sexuálně zneužívaných dětí.

Obecně je dětem přikládána malá důvěryhodnost a často jsou jejich obvinění označována za výmysly. Praxe však ukazuje, že jen velmi malé procento těchto obvinění je falešné. Je tedy třeba začít brát děti jako partnery, kteří sice ještě nejsou plně vyvinutými a zralými osobnostmi, avšak mají své názory a pocity, které jsou skutečné a pravdivé. Když se odhodlají postavit svému tyranovi, zasloužily by pochvalu za odvalu a podporu v celém procesu. Nezaslouží si napadání a stigmatizaci, jež se jim v současné době dostává.

Pokud je sexuálně zneužíváno dítě bez druhotně vytvořených pohlavních znaků, je považováno za oběť. Je-li však již vyvinuté - zvláště pak dívky jsou označovány za iniciátorky aktu. Za ty, které pachatele (který je v tom naprosto nevinně) svedly a nyní se mu mstí za to, že už je nechce apod. Jsou označovány za „pomstychtivé a vypočítavé mrchy“. Nepřispívá k tomu ani soudní systém, kdy u veřejně známých kauz (viz. Kulínský atd.) nedošlo k příkladnému odsouzení a potrestání trestných činů páchaných na desítkách neplnoletých dívek. Společnost často nerozlišuje mezi nezletilým a dospělým a nebere v potaz mentální nedozrálou mladistvých. Ta může mít za následek

rizikové chování vedoucí k sexuálnímu zneužití. Je potřeba změnit pohled na děti jako na oběti a nikoli je odsuzovat jako pachatele. V oblasti komerčního sexuálního zneužívání je situace ještě horší. Tyto děti jsou odsunuty na okraj společnosti a při snaze o návrat si nesou společenské stigma, jež tento návrat maří. Existuje množství lidí nerozlišujících mezi prostitutkou patnáctiletou a třicetiletou. Tyto děti jsou konfrontovány s nepochopením a odsouzením jako nežádoucí živly společnosti. Místo pomoci jsou vystaveny represím. Nejsou pro ně vytvořeny instituce, jež by jim napomáhaly řešit jejich problémy a vytvářely bezpečné prostředí. Z tohoto pohledu je nejen nutné pro ně vytvořit státní instituce, jež by se zabývaly pomocí, ale i změnit veřejné mínění vedoucí k pochopení jejich nelehké situace.

6. Podpora rodiny

V kapitole 6.3. bylo nastíněno, jak zásadní roli hraje pro budoucí komerční sexuální zneužívání rodina. Z toho vyplývá, že „zdravá“ rodina by měla být jednou z nejvyšších priorit našeho státu. K tomu je nutná politická podpora rodiny - jejích morálních hodnot, ale například i finanční podpora. Rodiny, které se dostávají do sociálně slabších skupin, jsou náchylnější k sociálně patologickým jevům. Prioritou je, co možná nejvíce eliminovat rizika vedoucí k chudobě a následnému sociálnímu vyloučení.

Dále shledávám potřebu změny v institucionální výchově opuštěných dětí nebo těch, které byly odebrány z biologických rodin v důsledku týrání či nedostatečné péče. Je známo, že velké procento komerčně sexuálně zneužívaných dětí činí děti, které jsou na útěku z dětských domovů nebo výchovných ústavů. Již řadu let je odborníky kritizováno množství těchto zařízení. Počet dětských domovů je alarmující. „Podle statistik je Česká republika v rámci Evropské unie na prvním místě v počtu dětských domovů na počet obyvatel. Okolo 35 % dětí z dětských domovů je přitom poprvé odsouzeno ještě předtím, než dosáhnou svých dvaceti let. Zhruba 60 % má problémy s alkoholem,“ říká Klára Chábová, členka sdružení Out of Home.⁹¹ Ač došlo v minulých letech k jistým zlepšením, jako je zavedení dětských domovů rodinného typu, které fungují na bázi střídajících se dvou tet v jedné bytové jednotce s nejvyšším počtem pěti dětí, ukazuje se, že tento systém není zcela ideální a nemůže dětem nahradit prostředí rodiny. Soustředění by mělo být především zaměřeno na systematickou komplexní podporu původní rodiny s pomocí mezioborové spolupráce tak, aby mohlo dojít k bezpečnému návratu dítěte do rodiny nebo na náhradní rodičovskou péči - tedy adoptivní a pěstounské rodiny. Jak ukazuje praxe, vůle ke změně a podpora pěstounských rodin stále chybí. Pro příklad ilustrace z rodiny Pátkových. Před dvěma lety se manželé Pátkovi rozhodli vzít si do pěstounské péče čtyři sourozence, kteří v té době pobývali již dva roky v zařízení Fondu ohrožených dětí. Jejich snahou bylo pomoci sourozencům, kteří by všichni společně byli jen těžko umístitelní do rodinné péče. Na rozhodnutí soudu čekali rok. Péče jim byla schválena jen se souhlasem biologické matky. Paní Pátková říká „Kdyby s tím nesouhlasila, tak nám je vůbec

⁹¹ *Out of Home-festival na podporu integrace dětí z dětských domovů*, Dostupné z : <http://www.icm.cz/out-of-home-festival-na-podporu-integrace-deti-z-detskych-domovu>

nedali. Vůbec nechápu, že nikoho nezajímá, co je lepší pro ty děti. Ona se o ně vůbec nestarala a dneska má pořád právo rozhodovat jim o životě.“⁹² Jelikož Pátkovi chtěli dětem pomoci co nejdříve, děti si vzali do své péče již po třech měsících. Do doby než však bylo rozhodnuto soudem, neměli nárok na příspěvky pěstounské péče. Téměř rok tedy živili, šatili a zabezpečovali ve všech ohledech čtyři děti ze svých finančních prostředků. Myslím, že neexistuje velké procento lidí, kteří jsou ochotni vzít si děti do pěstounské péče a nakonec je rok zabezpečovat pouze ze svých prostředků. Ostatně jen velmi málo rodin by si podobnou velkorysost mohlo vůbec z finančních důvodů dovolit.

Změnit by se měl zejména postoj státu k náhradní rodinné péči. Upřednostnit jej před ústavní výchovou (která je mimo jiných nedostatků i mnohonásobně dražší). Dále přizpůsobit systém, aby se stal flexibilnější se zřetelem na nejlepší zájem dítěte. A to jak v zastávání jejich práv, se zřetelem na jejich názor, urychlením soudních procesů a umístování do rodin. Urychlení procesu je obzvláště důležité v dětském věku, kdy každý rok je nesmírně důležitým obdobím.

⁹² Autorizovaný rozhovor, Zdena Pátková

7. Vzdělávání

Hovoří-li se o vzdělávání, musíme se zaměřit na osvětu nejen mezi dětmi a mladistvými, ale směřovat ji komplexně na celou společnost. Zejména na rodiče, učitele, vychovatele, sociální a zdravotní pracovníky, policii a psychology. Vzdělávání je důležité v preventivním působení i v rámci procesů odhalení a následné péče. Ve vzdělávání dětí došlo v roce 2009 k jistému posunu vydáním příručky pro učitele „Sexuální výchova-vybraná témata“. Prvky sexuální výchovy byly v ČR součástí učebních osnov už před rokem 1989. Do vzdělávacího systému se dostala výrazněji v roce 1995.⁹³ I přesto tato publikace přináší inovaci a hlubší vhled do problémů. Není však studijním materiálem žáků, jedná se pouze o příručku, která nabízí určité vedení učitelům. Vzdělávání dětí o chování vlastního těla a s tím spojenou výuku sexuality nelze hodnotit jinak než kladně. Příručka je také koncipovaná v kontextu etiky a zdravých vztahů mezi lidmi a zaměřuje se především na rozvoj zdravého člověka. Vede k odpovědnému jednání včetně předcházení rizikovému chování. I přesto, že z hlediska preventivního je vzdělávání jednou z účinných metod, rozpoutala tato příručka vlnu debat na téma sexuální výchovy ve školách. Iniciátorem byl zejména Výbor na ochranu rodičovských práv. Rodině nelze upírat úlohu, kterou hraje ve výchově dětí. Nikdo rodičům nebrání, aby o lidské sexualitě pohovořili a seznámili své děti. Je však také úlohou státu, jež nese zodpovědnost za informovanost dětí a jejich zdraví, aby dětem poskytl správné informace vhodným způsobem. Skutečností, která byla zjištěna průzkumem v devátých třídách základních škol, je že většinu informací vztahujícím se k sexualitě získávají děti z internetu, od kamarádů, a časopisů.⁹⁴ Jestliže to tedy není rodina, kdo poskytuje dětem potřebné informace, musí tuto úlohu zastoupit škola. Z ostatních zdrojů mohou získat více dezinformací než potřebných znalostí.

Nutno dodat, že i já shledávám některé z praktických her (jež jsou v příručce učitelům doporučovány) za nevhodné (např. některé otázky ze hry Kompot). I v jiných publikacích je třeba dbát na odbornou a obsahovou korektnost. Je správné, že dochází k naplňování národních plánů boje proti násilí na dětech, jehož obsahem je i osvěta a

⁹³ Viz *Stanovisko Výzkumného ústavu pedagogického v Praze k Prohlášení výboru na ochranu rodičovských práv ze dne 24.6.2010*, s. 1. Dostupné z : http://www.msmt.cz/file/11641_1_1/

⁹⁴ Viz *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizacemi Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*, s. 33

vzdělávání. Např. jsem ale narazila na Sborník pro učitele s názvem “Problematika dětské pornografie a její prevence na škole“ vydaný výzkumným ústavem pedagogickým ve spolupráci s MŠMT. Problematiku zneužívání dětí v pornografii bychom zde hledali marně. Jejím obsahem je psychologie zneužívaného dítěte, mravnostní kriminalita, velká část je věnovaná homosexualitě a pohlavně přenosným chorobám. Druhá část je věnovaná praktickým hrám s dětmi. Tyto informace jsou jistě také potřebné. Neměl by ale v tomto případě název sborníku znít jinak? Tento sborník je příkladem klamavé „reklamy“ o tom, že vznikají materiály informující o zneužívání dětí v pornografii a tím plněn národní plán. Skutečnost tomu zdaleka neodpovídá. Bohužel ani v současnosti u tolik diskutované příručky sexuální výchovy pro učitele není obsahem komerční sexuální zneužívání natož konkrétní vydělení problematiky vykořisťovaných dětí v pornografii. V souvislosti s prevencí těchto neblahých jevů je nutno i nadále vyvíjet aktivitu pro vznik nových a kvalitních publikací seznamujících děti vhodně se sexualitou. Je však nutno cílit je i na oblast prevence komerčního sexuálního zneužívání.

Jak jsem již naznačila výše, potřebné není pouze vzdělávání dětí. Nutno je vzdělávat i odborné pracovníky - jako jsou učitelé, sociální pracovníci, zdravotníci a policisté. Tedy ty, jež přicházejí do styku s dětmi, které byly v pornografii zneužity. Zejména musí být seznámeni s množstvím příznaků, podle kterých lze takové dítě odhalit a poskytnout mu včasnou a odbornou pomoc. Mě-li by být připravováni na to, jak v daných situacích jednat, jak s dítětem komunikovat a celkově se k němu chovat. Nevhodné chování může dítěti přinést druhotnou viktimizaci - tedy další trýznění. Vhodné by bylo vytvořit jednotnou metodiku vzdělávání - cílenou na konkrétní obory.

Další skupinou jsou samotní rodiče, kteří by měli být o této problematice informováni a nabádáni k vlastnímu vzdělávání. Tímto způsobem lze snížit příčiny a rizika zneužití v pornografii.

Nakonec je to opět celá společnost, jež musí problém těchto dětí pochopit a změnit k nim přístup. Vždyť i cílem Národního boje proti násilí na dětech je nulová tolerance násilí páchaného na dětech. Možnou formou mohou být veřejné kulturní akce, kampaně ve formě informačních letáků, plakátů a televizních spotů.

8. Výslechové místnosti pro dětské oběti

Pozitivně hodnotím práci, jež byla odvedena na ministerstvu vnitra. Po úkolech, jež byly zadány v Národních plánech boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání a následně současného Národního plánu proti násilí na dětech, začaly u nás vznikat speciální výslechové místnosti pro dětské oběti. Jejich účelem je co možná nejvíce odstranit traumatizaci dětí z nutných policejních výslechů a zabránit tak sekundární viktimizaci. Do současné doby bylo v ČR vybudováno 17 specializovaných výslechových místností. Standardně jsou odděleny do dvou místností - monitorovací a výslechové. Monitorovací místnost je technicky vybavena tak, aby mohlo docházet k nahrávání obrazového i zvukového záznamu z místnosti výslechové. Nahrávky slouží k vypracování znaleckého posudku z oboru psychiatrie, umožňují úplnost a včasnost protokolace, přesný záznam slovního vyjádření. Nonverbální komunikace zpřesňuje objektivnost protokolace výslechu, kdykoli je možno přezkoumat dodržení zákonných podmínek výslechu. Největším přínosem pro oběť je zřejmě eliminace dalších výslechů.

Speciální výslechová místnost má dítěti navozovat pocit bezpečí. Vzhled má být příjemný, např. barevně vymalováno s obsahem vhodného nábytku, květin, hraček. Nedílnou součástí jsou demonstrační panenky „Jája a Pája“. Někdy je pro děti o zneužití velmi těžké hovořit, zvláště jedná-li se o někoho blízkého. V jiných případech nejsou dost zralé, aby zneužití uměly správně popsat. Na panenkách je pro ně snazší demonstrovat událé příkoří. I to usnadňuje výslech a mírní traumatizaci. Ze zkušeností ze zahraničí se naše policie poučila a výslechové místnosti nevybavuje záplavou hraček tak, aby bylo pro dítě vytvořeno co možná nejvíce příjemné prostředí umožňující snadnější kontakt s dítětem, ale nedocházelo k nežádoucímu rozptylování. V návaznosti na vznik těchto speciálních prostor byla vypracována i metodika vzdělávání - zaměřená na správné využívání speciálních místností. K nutnosti osvojení potřebných dovedností - spojených s přípravou a vedením výslechu ve speciálních místnostech - bylo připraveno odborné školení pro specialisty. Takovýto výslech je profesně náročnější, kromě toho je policista u výslechu nahráván a tím i jeho případné chyby. Vyvíjený tlak může být jedním z možných důvodů současného nezájmu o využívání výslechových místností. Do budoucna by bylo žádoucí i nadále pokračovat v dalším odborném vzdělávání a zdokonalování vedení výslechu pro vytvoření dostatečného množství

kvalitních policistů specializovaných na problematiku dětí, jež budou aktivně využívat speciálních místností.⁹⁵

Za další kladné plnění Národního plánu proti násilí na dětech lze označit i vypracování výzkumné zprávy o pachatelích komerčního sexuálního zneužívání dětí. S výsledky této zprávy je možno dále pracovat. Vytvářet vhodná preventivní opatření a detekovat rizikové skupiny obyvatel. Typologie pachatelů by se mohla stát vhodnými podklady pro další výzkumnou činnost v oblasti práce s pachatelem v procesu resocializace.

⁹⁵ *Program Zřízení speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR*, Dostupné z :<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

9. Práce s pachatelem

Pokud hovoříme o pomoci obětem, je velmi často opomíjena problematika spojená s pachateli komerčních sexuálních zločinů páchaných na dětech. Je zjednodušována a soustředěna pouze na represe a dostatečná pozornost není věnována léčbě a resocializaci pachatele. Když se zeptáme svých spoluobčanů, co by s podobnými delikventy provedli, často odpoví: „zavřel bych ho, až zčerná“, „měli by jim udělat to samé“, případně je jim přána smrt apod. Takové názory nejsou skutečným řešením situace, jelikož náš právní řád nezná pojem „sedět dokud nezčerná.“ Pachatel může být v oblasti problematiky zneužívání dětí v pornografii v nejhorším případě odsouzen k maximálnímu trestu odnětí svobody na osm let, přičemž minimálním trestem zůstává peněžitý trest nebo trest propadnutí věci. Dříve či později se pachatel vrací zpět do společnosti, kde může svou trestnou činnost opakovat. Míra recidivy je pochopitelně vyšší, pokud pachateli není poskytnuta odborná lékařská péče. Současná situace není zcela vyhovující. Existuje zde sice nařízená ochranná léčba a v poslední době po dlouholetém úsilí odborníků začaly fungovat i detenční ústavy. Skutečností však je, že tyto ústavy jsou téměř prázdné. Chyba je pravděpodobně v tom, že zákon se nevztahuje na skutky již udalé. Vztahuje se pouze na ty, jež se uskutečnily po době, kdy vešel v platnost. V podstatě se tedy čeká na skutky, které se teprve stanou a pachatelé odsouzení v minulosti zůstávají z bezpečnostního hlediska v nevyhovujících podmínkách psychiatrických léčeb. Problém spatřuji i v nedostatečné péči o odsouzené pachatele ve vězeňských zařízeních. Zda by nebylo efektivnější skloubit represí společně s léčbou.⁹⁶ Potřeba zabránit recidivě pedofilního sexuálního útoku vede většinou k izolaci pachatele do vězení, nebo úniku oběti z jeho dosahu. „To obojí je ovšem dočasné a nechrání před repetitivní kompulzivní aktivitou pachatele další, jím preferované sexuální objekty. Terapie se u parafilních pachatelů jeví důležitějším postupem než pouhá represe. Ačkoli léčení je ve srovnání s vězněním dražší a ne každému dostupné, neposkytnutí terapie může být psychologicky a emočně nákladnější pro delikventa, oběť, příští oběť i pro společnost.“⁹⁷ Donutit pachatele k léčbě je však stále problematické. Pokud se rozhodne psychiatrickou léčbu opustit, nikdo mu v tom nezabrání. Neexistuje zde ostraha a tak jsou útéky z léčeben vcelku běžné. „V

⁹⁶ Od jara 1998 je ochranné léčení sexuologické zahajováno už v době výkonu trestu- ve věznicích Kuřim(163, Weiss, Bricheín) Otázkou zůstává, zda by takových zařízení nemělo existovat větší množství

⁹⁷ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, s. 161

ambulantním ochranném léčení při přerušení spolupráce pacienta se zdravotníky bývá reakce policie, státního zastupitelství i soudů na maření výkonu úředního rozhodnutí pomalá a nedůsledná. Skutečnou ochranou společnosti před nejrizikovějšími pedofily - léčbu sabotujícími a operace odmítajícími - budou detenční ústavy pro dlouhodobou péči.⁹⁸ Bohužel dosavadní zkušenosti ukazují, že detenční ústavy nenaplnily vysoké očekávání, jež do nich bylo vkládáno. Nejenže se detence týká trestných činů způsobených až po 1. lednu 2009, ale nepomáhá ani fakt, že podmínkou pro uložení detence je spáchání úmyslného trestného činu s trestní sazbou nad pět let. Pro mnoho delikventů tak nepřipadá v úvahu a širokým sítím snadno projdou.

Sexuologické léčení předchází psychiatrické, psychologické a tělesné zkoumání pacientů, aby se v případě výskytu duševní poruchy mohla léčit dříve, než dojde k samotné sexuologické terapii. Součástí začátku léčení je informace pacienta o prospěchu i o vedlejších účincích plánované medikace. Břichcín upozorňuje na to, že nabízená sexuologická léčba pedofilního celoživotního handicapu nesmí ustrnout v pouhé snaze o adaptaci a předcházení recidivnímu trestnímu jednání, ale směřuje ke zlepšení kvality pacientova života. „Komplexní terapie, jak ambulantní tak ústavní, dává příležitost ke změně postojů a návyků. Plná akceptace pedofilní odlišnosti terapeuty přináší potřebnou korektivní zkušenost a s ní též emoční úlevu po mnohaletém skrývání osobního zaměření.“⁹⁹ Nepřijetí pacientovy odlišnosti či jeho odsouzení lékařem může vést k odtazivosti, nedůvěře, neochotě spolupracovat. Např. pedofil Jirka píše o své dobrovolné léčbě. Ta směřovala pouze k podávání léků s velmi nepříjemnými vedlejšími účinky, jeho návštěvy u lékaře byly redukovány na pěti až desetiminutová setkání a nikdo s ním neřešil jeho vnitřní pocity ani to, jak svou odlišnost zvládá, natož aby směřovali ke zkvalitnění jeho života. Přístup lékařů měl za následek Jirkovo rozhodnutí léčbu zcela ukončit.¹⁰⁰

Lékařova úloha je devianta doprovázet, léčit, učit a pomáhat zvládat jeho odlišnost tak, aby nedocházelo k páchání trestné činnosti, zároveň však nebránit pouze společnost před nežádoucím jednáním, ale snažit se pochopit a zkvalitnit život deviantního jedince.

⁹⁸ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, s. 164

⁹⁹ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, s. 170

¹⁰⁰ *Léčba*, Dostupné z: <http://www.fx100d.cz/view.php?cisloclanku=2009120008>

Existuje několik základních terapeutických přístupů, jež se mohou různě kombinovat a doplňovat.

- a) „Odkrývající psychoterapie - pomáhá pochopit odlišnost sexuálně motivačního systému a probudit empatii k obětem. Může se dít individuálně, párově, skupinově nebo v rodinném uspořádání.
- b) Kognitivně-behaviorální techniky - pracují s kognitivní distorzí, racionalizacemi a fantazií parafilních osob, nacvičují kontrolu hněvu a prevenci relapsu.
- c) Edukativní postupy - napravují deficit interpersonálních a sociálních dovedností, bourají mýty o sexualitě a učí novým sblížovacím návykům.
- d) Biologické terapie - farmakologicky, případně chirurgicky redukuje sexuální vzrušivost.
- e) Socioterapie a sociální intervence - působí celým terapeutickým ovzduším ústavu, zahrnuje pracovní terapii, pohybové a sportovní aktivity, kreativní techniky, připravuje zázemí pro propuštění.
- f) Komunikativní podpora po propuštění - koordinuje terapii s dohledem proškolených probačních úředníků, kontroluje ambulantní léčení, sleduje pracovní a rekreační aktivity pacienta.“¹⁰¹

Léčebné terapie mají svá pozitiva a v některých případech i negativa. Např. jedním z nejdiskutovanějších témat v oblasti biologické léčby je kastrace pachatele. Za tento způsob léčby si ČR vysloužila kritiku i od Rady Evropy. V současné době je totiž jedinou zemí Evropy, ve které se kastrace sexuálních delikventů provádějí. Musím dodat, že se jedná o dobrovolný zákrok, který se provádí jen u nejtěžších případů sexuálních deviací. Myslím, že pokud pacient dobrovolně zvolí tuto možnost a zbaví ho to nutkání páchat sexuální násilnou trestnou činnost, je na zváženu, zda podlehnout nátlaku zvenčí a tuto variantu léčby zcela rušit. Na druhou stranu nesmíme zapomínat na lidská práva a to i pachatelů. Odpůrci tvrdí, že pachatelé jsou ke kastraci nuceni snížením trestů, což u dlouholetých trestů hraje důležitou roli. Pod nátlakem momentální situace volí kastraci a v budoucnu svého rozhodnutí litují. Otázkou zůstává, zda upřednostnit práva jedince nad ochranou společnosti.

Pokud hovoříme o sexuálním útoku na děti, odsuzují ho i pedofilně orientovaní jedinci, kteří své tužby ovládají a chápou devastující následky, jež by jejich ataka

¹⁰¹ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, str.171

přinesla. Lze použít srovnání, kdy většina normálně heterosexuálně zaměřených mužů neznásilňuje ženy, ale jedná se o malé procento z nich. Stejně tak ne každý pedofil sexuálně zneužívá děti. Situace je však jiná, zaměříme-li se na pornografii s dětmi. I pedofilové, kteří odsuzují zneužívání dětí, běžně využívají pornografii s dětmi a vytvářejí si doma své rozsáhlé sbírky. Své jednání nechápou jako trestné. Odsuzují zneužití dítěte, avšak nevidí nic špatného na shlížení pornografie s využitím dětí. V tomto směru je třeba pracovat s empatií pachatele a přiblížit pocity obětí, jež trpí právě vědomím, že pornografické záznamy stále kolují mezi pedofilně orientovanými pachateli. To, že dítě bylo jednou již zneužito, nedává nikomu právo, aby bylo prostřednictvím záznamu zneužíváno znovu a znovu.

11. Včasná detekce

Pro oběť je důležitá včasná detekce a okamžité zastavení zneužívání. Délka zneužívání hraje následně roli v přetrvávajících následcích i v jejich hloubce. Oběť jen málokdy vyhledá pomoc sama, zvláště jedná-li se o dítě. Pomoc musí přijít zvenčí. V tomto ohledu je nutné apelovat na pracovníky v pomáhajících profesích (lékaře, pedagogy, sociální pracovníky...), ale i rodiny a laickou veřejnost, aby si více všímali dětí, jejich změn chování a mnoha příznaků, jež sebou zneužívání dětí přináší. Bývá jich celá řada.¹⁰² Pokud si jich nikdo nevšimne, případně je přechází, zůstává dítě se svým trápením zcela osamoceno.

U odhalování pornografie s dětmi hraje důležitou roli aktivní přístup veřejnosti. Z minulosti je známo mnoho případů odhalení pachatele díky oznámením z fotolaboratoří. S postupným přibýváním digitálních fotoaparátů těchto případů ubývá. Přesto, či právě proto, je nezbytné hlásit na policii jakoukoli pornografii s dětmi, na kterou lze náhodně narazit na internetu, u někoho na počítači či jinde. V případech podezření důkladně prošetřit situaci a zapojit do procesu odhalení odborné pracovníky.

Zákon v ČR přímo stanovuje povinnost ohlásit týrání či zneužívání dětí, včetně jejich komerčních forem. Tato ohlašovací povinnost je důležitou součástí boje proti vykořisťování dětí. Zároveň musí být každé obvinění důkladně zváženo. Neopodstatněné nařčení, které se ukáže být falešným, může dítěti i jeho rodině ublížit. Je také na místě si uvědomit, že ač se odhalením případu snažíme dítěti pomoci, existuje zde riziko, že dítěti ublížíme a odhalením bude velice trpět. Jako úkol odborníků vidím utrpení minimalizovat a do budoucna zajistit co možná nejmenší množství následků prostřednictvím adekvátní profesionální péče.

¹⁰² Viz kap. 8,9

12. Komplexní systém péče

Vybudování komplexního systému péče o oběti je jedním ze základních bodů pomoci, jež je nutno vypracovat. Dítě, nucené navštěvovat jednoho odborníka za druhým a neustále vyslýchané, je nuceno znovu a znovu prožívat svou bolest. Zároveň se musí neustále obhajovat, je vystaveno neprofesionálnímu chování (zahrnující nedůvěru ze všech stran), je obviňováno ze lži, odejmuto z rodiny. Bývá zařazeno do nesespecializovaných zařízení nevyhovujících jeho momentálním potřebám, je druhotně viktimizováno a jeho psychický stav se může ještě zhoršit. V takovém případě bylo vyhověno zákonu, zájem dítěte je upozaděn a naopak je poškozeno.

Mít na mysli nejlepší zájem dítěte je dobrým základem. Pro předcházení sekundární viktimizaci vybudovat systém kooperujících orgánů - pokud možno pod jednou střechou. Vytvořit komplexní systém profesionální péče. Jako příklad uvádí Spilková Velkou Británii. Zde je uložena zákonem spolupráce zainteresovaných orgánů. U případů podezření na zneužívání se schází komise složená z odborníků v oboru lékařství, psychologie, sociální práce, práva, zástupce z nestátní organizace a v případě zájmu i za účasti rodičů. Společně hledají nejlepší řešení situace a především pomoci pro dítě a rodinu.¹⁰³ V jiných zemích je omezen počet možných výslechnů. Doporučeno je zvukově a pokud možno i vizuálně zaznamenat výpověď dítěte. Např. v Izraeli je možný pouze jeden výslech a to odborníkem (psychiatrem, psychologem, soc. pracovníkem) nikoli policistou. Tento odborník se stává zástupcem dítěte a vypovídá místo něj i před soudem.¹⁰⁴ Dítě je tím ušetřeno dalších traumatizujících situací.

Na začátku stojí potřeba sjednotit zainteresované orgány, či propojit jejich spolupráci. V ideálním případě by se jednalo o vytvoření zařízení specializovaného na dětské oběti sexuálního zneužití i s jeho dalšími odnožemi, jako je komerční zneužívání dětí ve všech formách.

V takovém zařízení s vhodnými prostory by dítě bylo vyslechnuto policistou specializovaným na sexualizované násilí na dětech. Ten by byl důkladně proškolen, aby se minimalizovala možnost sekundární viktimizace - prostřednictvím nevhodného přístupu k dítěti. Tento policista (vezmeme-li v úvahu, že častějším pachatelem

¹⁰³ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, str. 73

¹⁰⁴ Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, str.10

v oblasti sexuálního násilí bývají muži, bylo by vhodné s ohledem na oběť, aby vyslychajícím byla žena) by byl také profesionálně proškolen ve vedení výslechu. Zamezilo by se tím znehodnocování výpovědí obětí - např. z důvodu špatně volených otázek nabádajících k odpovědi apod. Výslech by byl zaznamenáván na videozáznam. V budoucnu by mohl sloužit jako důkazní materiál u soudu, aby dítě nadále nemuselo být traumatizováno soudním procesem, setkáním a konfrontací s pachatelem a podáváním dalších výpovědí. Výslechu by byli přítomni další odborní pracovníci za jednosměrným sklem. To by dávalo, v případě potřeby dalších dotazů, možnost okamžitě reagovat a tlumočit postřehy vyslychajícímu. Jednak by se zamezilo neúplnosti výpovědí, bylo by možno minimalizovat nedostatky a do budoucna předcházet dalším výslechům. V případě že nemůže být přítomen, se jeví videozáznam vhodným prostředkem pro seznámení se různých odborníků s daným případem. V další spolupráci mezi odborníky je tím odbouráno, zdlouhavé a nepřesné seznamování s případem. V rámci spolupráce s obětí a jeho následné péče by se předešlo opakování již vyřčených dotazů a trápení dítěte dokola opakovat udělé příkoří. Tím by se urychlil přístup k léčbě.

Jednalo-li by se o stálý tým pracovníků s vytvořenými systémy konzultací včetně týmových, spolupráce by byla jistě pružnější a efektivnější, nežli komunikace cizích odborníků neustále navazujících novou a novou spolupráci.

Tento tým by byl složen z odborníků v oblasti dětské psychologie, psychiatrie, lékaře, dětského gynekologa, sociální pracovnice, policisty a právníka. K tomu, abychom dokázali vytvořit systém vhodné pomoci, musíme se zamyslet nad tím, s čím se oběť a jeho rodina musí potýkat. Dojde-li k odhalení případu, je oběť vystavena mnoha výslechům, posílána z jednoho neznámého místa na druhé, nucena ke komunikaci s neustále novými lidmi. Takovému dítěti by jistě pomohlo zařízení se sjednocenou péčí.

Zároveň je třeba myslet i na rodinu, která byla též raněna. Pachatel může být z rodiny i zcela neznámá osoba. Zasažení jsou však více či méně ostatní členové rodiny, nejen samotná oběť. Terapie celé rodiny se ukazuje jako zásadní. V systému komplexní péče musí tedy existovat pracovník, jenž nabídne terapii dalším členům rodiny. Podle osobních preferencí rodiny existuje možnost individuální či rodinné terapie. Není-li možno provozovat terapii přímo v daném zařízení, je dobré alespoň poskytnout odkaz na jiná pracoviště. Uvědomme si, že rodina se ocitla poprvé v dané situaci, je v šoku a nemá tušení, jak má postupovat dále, případně co se bude dít s nimi

či jejich dítětem. Úkolem profesionálních pracovníků je rodinu vhodně seznámit s danou situací, vysvětlit další postup jednotlivých orgánů (sociálních, trestně právních, týkajících se lékařské vyšetření a následné péče), možnosti dalšího postupu pro oběť a pro rodinu. Nabídnout rodině vhodné odkazy např. i na právní pomoc.

Pokud je pomoc sjednocena v jednom zařízení velmi ulehčíme rodině i oběti. Rodina nemusí cestovat od jednoho odborníka k druhému. Zároveň není vystavena stále novým prostředím a cítí se tedy bezpečněji. Do třetice mohou odborníci lépe spolupracovat na jednotlivých případech. Jejich spolupráce bude rychlejší a efektivnější.

Zařízení komplexní péče nemusejí být jen nerealizovatelný sen. V některých skandinávských zemích systém už léta úspěšně funguje.¹⁰⁵

¹⁰⁵ Viz Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, str.10

13. Zařízení specializovaná na pomoc obětem CSEC a vykořisťování dětí v pornografii

Kamenem úrazu pro oběti komerčního zneužívání, jako je dětská prostituce a dětská pornografie, je právě neexistence vhodných zařízení s adekvátní pomocí. Hovoříme-li o sjednocené péči, je tato péče nutná i pro oběti komerčních forem sexualizovaného násilí a to i s jejími specifiky. Ta jsou většinou opomíjena, což je důvodem nedostatečné pomoci. V současné době neexistuje jediné státní zařízení specializované na tyto oběti.

Děti zneužívané v prostituci jsou často na útěku z rodin, výchovných ústavů a dětských domovů. Je na ně nahlíženo jako na pachatele a po jejich odhalení se dostávají pouze zpět do nevyhovujícího rodinného prostředí, či ústavní péče. O jejich terapii a vhodného přístupu zainteresovaných státních orgánů nemůže být řeč. Děti zneužívané v pornografii se svým souhlasem jsou na tom prakticky stejně. V ostatních případech se jim péče dostává, není však specializovaná na jejich konkrétní traumata - plynoucí ze specifík jejich zneužití.

Prioritu vidím ve vypracování vhodných konceptů pro práci s dětmi vykořisťovanými v pornografii. Pro tyto koncepty stále chybí výzkumy, jež by přinášely nepostradatelné informace v oblasti následků a potřeb obětí. V oblasti výzkumu musíme vyvinout větší úsilí, a to ve spolupráci zainteresovaných odborníků, organizací (státních i soukromých), ale například i na mezinárodní úrovni. Společné úsilí nás posune dále než samostatné snažení.

Jedná-li se o děti, jež byly zneužity pro pornografii v prostitučním prostředí, bude vypadat spolupráce i terapie odlišně, než u dětí zneužitých jiným způsobem, protože mají zkušenosti dospělých. Byly vystaveny mnoha traumatům. V nezralosti svého chování a úsudků jsou však stále dětmi. I přes jejich souhlas se zneužitím v pornografii mějme na zřeteli, že jsou oběťmi a jako na takové je nutno na ně pohlížet a pracovat s nimi. Jako nevhodné pro tyto děti se jeví návrat do nefungujících rodin či dětských domovů. Speciální programy pro CSEC zcela chybí. Na vině je státní aparát zcela ignorující tyto děti i nepochopení veřejnosti. Jsou vnímány jako dospělí delikventi, ztracené případy, ponechané svému osudu ulic a nádražních hal.

Jisté je, že u dětí využitých k pornografii je třeba pracovat nejen s traumatem zneužití, ale navíc s tím, že bylo zneužití nějakým způsobem zaznamenáno. Vědomí existence videonahrávky či fotografie je jednou z nejvíce přitěžujících skutečností pro už tak dost traumatizované dítě. Přitěžující je neschopnost korigovat, kdo všechno záznam shlédne. To se týká procesu odhalení i existence a rozšiřování pornografického materiálu například na internetu. Pro snížení druhotné viktimizace je vhodné zajistit, aby počet lidí, jež záznam shlédnou, byl omezen na nezbytné minimum. Podle svého věku by dítě mělo být seznámeno s tím, jak bude s nahrávkami nakládáno. Kdo je uvidí či nikoli a jak budou zabezpečeny. Alespoň částečně tím dětem navracíme jejich důstojnost, oproti degradaci do pozice, kdy jsou neinformované, na rozběhlý případ nemají jakýkoli vliv a věci se dějí bez jejich vědomí a připomínek.

Co se týká nahrávek kolujících na internetu i jiným způsobem, jedinou možností je intenzivní boj na jejich odhalování a po ukončení trestně právních procesů jejich zničení.

V ČR ještě bohužel neexistuje specializované zařízení pro děti vykořisťované v pornografii. Dobrým příkladem z praxe nám mohou být zařízení po mnoho let fungujících v Německu.

13.1. Poradna Wildwasser Berlin

Poradna Wildwasser Berlin pracuje s oběťmi dětské pornografie více než dvacet let. Je zaměřena zejména na dívky a mladé ženy ve věku 14-25 let. Poradenství nabízí nejen pro ně, ale i pro jejich příbuzné a blízké osoby. Pomoc je založena na základních principech, a to důvěřovat oběti, brát jí vážně, nehledat u ní vinu a odpovědnost přisuzovat pouze pachateli. V oblasti pornografie se v mnoha případech jedná o síť organizovaného zločinu. Oběti mohou být vystaveny tlaku a vyhrožování ze strany těchto organizací. Výchozím bodem je zajistit pro oběti sexuálního násilí bezpečí, tedy anonymitu a možnost umístění. Jelikož nelze zcela zabránit rozšiřování již natočeného materiálu, jednou z dalších možností je financovat změnu zevnějšku obětí. Organizace se věnuje poradenství pro jednotlivce a nabízí i svépomocné skupiny. Rozvinula koncept, jehož znaky jsou: transparentnost nabídek, přezkoumávání rozhodnutí klientek, terapeutický kontext, který představuje alternativu k způsobům chování, jež zažívaly v násilném prostředí. Cílem je, aby klientky převzaly odpovědnost za svůj

život. Je třeba překonat naučené stereotypy chování, kdy se klientky staví do role bezmocných, jež chtějí být zachráněny a přijmout odpovědnost za další kroky ve svém životě. Klientkám je ponechána kontrola nad jednotlivými postupy centra tím, že je musí sama odsouhlasit. Úlohou poradce je tyto kroky jasně a srozumitelně vysvětlit. Nic se neděje bez vědomí klientky. Pro podporu odpovědnosti je s klientkami uzavírána i smlouva. Poradce se snaží spolu s obětí definovat cíl společné práce.

Důraz je kladen na profesionalitu poradců, jež musí být dostatečně empatičtí i objektivní. Existuje zde riziko, že poradce si bude držet příliš velký odstup nebo naopak zastávat příliš souhlasný postoj s obětí, což jí neprospěje. Pro klienty by měla být zajištěna bezpečnost, základní zdravotnická péče, jídlo, spánek. Důležitá je informovanost v oblasti medicínských a psychoterapeutických nabídek, právních důsledcích, trestním stíhání a policejní ochraně. Poznátky z výzkumu traumatu, stresu, hněvu, studu, syndromu posttraumatické stresové poruchy, o technikách zvládnání stresu a jejich trénink.¹⁰⁶

13.2. Sdružení Dunkelziffer z Hamburku

Sdružení Dunkelziffer z Hamburku nabízí síť nabídek pomoci obětem zneužívaným právě v pornografii. Cílovou skupinu představují děti ve věku 4-14 let. Stejně jako poradna Wildwasser poukazují na ochranu obětí i vztahových osob před pachateli. Pomoc se vztahuje na poradenskou činnost, terapii a právní podporu. Dále se věnují vzdělávání, konkrétně poskytují kurzy o internetu pro kriminalisty, státní zástupce, soudce a advokáty s cílem zacházet bezpečně s internetem, vyhledávat dětskou pornografii, vyhledat pachatele v internetové síti a shromažďovat důkazy na případná trestní řízení.

Sdružení poskytuje pomoc i obětem nyní dospělým, jež byly zneužity v pornografickém průmyslu v dětství. Ti se na Dunkelziffer obracejí při snaze o zvládnutí akutní krize, někteří s prosbou o nalezení pornografických materiálů s nimi natočených a jejich zničení. Jiní doufají, že nalezené materiály budou moci posloužit

¹⁰⁶ Viz. K. Larondelle, *Beratungsarbeit für Opfer von Kinderpornografie*. In: *Sexueller Missbrauch von Kindern. Dokumentation der Nationalen Nachfolgekonferenz „Kommerzielle sexuelle Ausbeutung von Kindern“*, s. 185-190., cit podle René, Milfait. *Komerční sexualizované násilí na dětech v teologicko-etické reflexi*, s. 268-271

jako důkazní materiál pro soudní proces. Často je i dospělým obětí poskytována krizová intervence, zprostředkování terapeuta, právní pomoc a nabídka svépomoci.

Dalšími, kdo se na organizaci obracejí o radu, jsou lidé spříznění s oběťmi. Bývají to rodiče, učitelé nebo vychovatelé.¹⁰⁷

Koncept vytvořený sdružením Dunkelziffer obsahuje požadavky na :

- „vytvoření společenské relevance tohoto tématu ve veřejnosti;
- senzibilizace rodičů, pedagogů, právníků, lékařů pro problematiku dětské pornografie a její následky;
- zlepšení kooperace a propojení zúčastněných v boji proti tomuto fenoménu;
- kvalifikace a další vzdělávání pro poradce; zajištění a finanční zabezpečení poradenské, terapeutické a právní pomoci i supervize; specializované nabídky terapie;
- důsledné trestní stíhání pachatelů; procesy vyšetřování a trestní procesy by se měly utvářet tak, aby nejvyšší prioritu měly ochrana a práva dětí;
- více nízko-prahových nabídek pro oběti, např. internet, sociální práce na ulici; prevence. Při všech těchto činnostech je pro koncept Dunkelziffer nejvyšší prioritou vždy blaho a ochrana dítěte.“¹⁰⁸

Nejčastěji se na organizaci obracejí oběti pomocí internetu. Zřejmě se tak děje z důvodu anonymity, jež toto médium poskytuje. Oběti se za zneužití velmi stydí, ale zároveň potřebují odbornou pomoc a radu. Anonymitu internetu lze nahradit i linkami důvěry, které disponují podobnou výhodou.

14. Linky důvěry

Jako vhodný prostředek pro první kontakt se jeví linky důvěry. Zejména pro svou anonymitu a dostupnost jsou vyhledávaným způsobem prvního kontaktu. Děti se za zneužívání stydí a často si ho kladou za vinu. Tento stud a zároveň strach z odhalení brání obětem, aby vyhledaly pomoc. Anonymita linek důvěry poskytuje dítěti možnost

¹⁰⁷ Viz C. Kerger, *Ansätze für die Beratungsarbeit mit Opfern von Kinderpornografie*. In: *Sexueller Missbrauch von Kindern. Dokumentation der Nationalen Nachfolgekonzferenz „Kommerzielle sexuelle Ausbeutung von Kindern“*, s. 191-195; http://www.dunkelziffer.de/Projekte_Internetschulungen.html; http://www.dunkelziffer.de/Infoblaetter_Kinderpornographie.html, cit podle Milfait, René. *Kommerční sexualizované násilí na dětech v teologicko-etické reflexi*, s. 271-273

¹⁰⁸ C. Kerger, *Ansätze für die Beratungsarbeit mit Opfern von Kinderpornografie*. In: *Sexueller Missbrauch von Kindern. Dokumentation der Nationalen Nachfolgekonzferenz „Kommerzielle sexuelle Ausbeutung von Kindern“*, s. 194-195., cit podle Milfait, René. *Kommerční sexualizované násilí na dětech v teologicko-etické reflexi*, s. 271-273

někomu se svěřit bez následků. Při telefonickém kontaktu se nebojí odhalení. Neměli bychom podceňovat nezastupitelnou úlohu linek důvěry. Pro dítě se pravděpodobně jedná o nejjednodušší způsob volání o pomoc. Dítěti pomůže už samotný fakt, že se někomu může svěřit.

I při telefonickém rozhovoru je nutný citlivý přístup. S dítětem navazujeme nezávazný hovor. S nejzávažnějšími problémy - mezi něž patří všechny formy sexuálního zneužívání - se obvykle děti nesvěří hned. Je třeba poskytnout jim dostatek prostoru a času. V žádném případě nemůžeme na dítě tlačit nebo ho navádět k závěrům. Obvykle nejprve hovoří o zástupných problémech, jako je nespavost, bolest břicha atd. Nevýhodou telefonické komunikace je neschopnost pozorovat mimiku, výraz, postoj těla. I přesto si všímáme signálů, jež nám mohou pomoci určit stav, v jakém se dítě nalézá. Je to např. zrychlení nebo zpomalení řeči, nesrozumitelnost, pomlky, změny intonace, ztišení hlasu, zrychlení dechu apod. Pro komunikaci je nezbytné vytvoření pocitu důvěry. Pracovník by dětem neměl slibovat nic, co nemůže splnit. Kdyby bylo dítě opět zklamáno, mohlo by to znamenat, že už se nikdy nepokusí kontaktovat někoho o pomoc. Děti potřebují jasnou radu, vyjádřit jednoznačný názor, poskytnutí nějakých možností řešení. Nezbytné je dítě podpořit, ujistit ho o tom, že mu pomůžeme a kdykoli smí opět zavolat či přijít a poradit se. Podle stupně mentálního vývoje by mělo být seznámeno i s tím, co se pravděpodobně bude odehrávat po odhalení případu. Dítě si může udělat částečnou představu o své budoucnosti a samo se rozhodnout, které z dalších kroků, jež mu nabídneme, chce podniknout. Mohlo by se totiž cítit podvedeno, pokud by mu všichni slibovali pomoc, ale dítě by nakonec například nepodpořila rodina, bylo by sekundárně viktimizováno nešetrným přístupem trestně právních, lékařských či sociálních orgánů a všemi odvrhnuo by skončilo v dětském domově. U komunikace se zneužitým dítětem, ať již osobní či telefonické, patří k základnímu přístupu pochopení, důvěra a respektování.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Viz Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 53-54

15. Krizová intervence

Krizová intervence se zaměřuje na řešení akutního problému. V oblasti sexuálního komerčního zneužívání se jedná zejména o zajištění bezpečnosti a ochrany dítěte před dalším zneužíváním. V případech, kdy je pachatel mimo rodinu, se jedná o okamžité přerušování kontaktu. Jedná-li se o intrafamiliární zneužívání, bývá postup problematičtější. Jednak je rodina rozložena zevnitř a obvykle nemůže být dítěti plnou oporou. Zároveň úplné přerušování kontaktu se nejeví jako ideální řešení. Naopak, aby dítě nepřišlo o své zázemí, je třeba učinit opatření proti narušení rodinného systému.

Spilková rozlišuje tři obecné formy intervence:

- a) Trestněprávní intervenci: Potrestání pachatele v rámci právních norem.
- b) Projektivní intervence: Zajištění ochrany a bezpečí dítěte jeho odejmutím z rodiny do institucionální péče. V případech intrafamiliárního zneužívání je zabráněno opakování sexuálního násilí, dítě je však zanecháno bez citové opory rodiny a často odejmutí vnímá jako trest a velmi trpí.
- c) Terapeutická intervence: Tu rozděluje Spilková do šesti kroků:
 - „- zastavení sexuálního násilí
 - sexuální agresor – pachatel- člen rodiny musí přijmout svoji zodpovědnost a sám se aktivně zapojit do rodičovské činnosti a převzít na sebe díl péče a terapie za sanaci vztahů v rodině a ke svému dítěti
 - obnovení komunikativní i behaviorální hranice mezi rodiči a dětmi (vytvoření rodičovské koalice)
 - zlepšení, resp. posilování a nový obsah ve vztahu matka-dítě
 - úprava partnerských vztahů
 - ověření vztahu mezi pachatelem a obětí (jeho fungování na rovině rodičovské péče)¹¹⁰

Jako nutnou krizovou intervencí ještě zařazují akutní lékařské ošetření. Akutní lékařské ošetření může mít formu fyzickou i psychickou. Může se jednat o poskytnutí péče těsně po útoku. V oblasti fyzické jde o ošetření různých tržným ran, oděrek, popálenin, pohmožděnin, zlomenin. V úvahu se berou i vnitřní zranění, která mohou být způsobena hrubým zacházením. U dívek zneužitých penetrativně, které již menstrují, je vhodné podání pilulky proti početí např. Postinoru. Psychologická pomoc

¹¹⁰ Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 55-56

je zaměřena na zvládnutí akutního posttraumatického šoku, poskytnutí bezpečí dítěti a ujištění o podpoře.

16. Vedení výslechu

Je nutné brát ohledy na psychomotorický vývoj dítěte, jeho možné handicapy a podle toho přizpůsobit např. kladení otázek. Vhodným způsobem jak navázat kontakt je např. zapojit se do hry (pokud si dítě hraje), zavést rozhovor na jeho zájmy. Po navázání kontaktu je důležité sledovat celkový stav klienta. Jeho tělesné vyjadřování, způsob projevu, hlasovou dikci apod. Při určování délky rozhovoru počítejme i s tím, že malé děti jsou schopné udržet pozornost jen krátce. Otázky je nutné přizpůsobit věku a vývoji dítěte, aby jim bylo schopno porozumět. Při rozhovoru si musíme ujasnit, jak dítě nazývá části těla - zejména sexuální orgány. Popsat zneužití je pro děti velmi nepříjemné a komplikované. Lze využít pomůcky - panenky a panáčka. S jejich pomocí - i při nízkém věku nebo mentálním postižení - může zneužité dítě ukázat události příkoří. Již z toho, jak si dítě s panenkami hraje, můžeme mnoho vyčíst. Děti nezneužité si s panenkami hrají bez emocí, svléknou je i obléknou. Naopak děti zneužité reagují agresivně na mužskou panenku a s panenkami si nehrají.¹¹¹

Můžeme upozornit na několik chyb vyslychajících, kterých se lze vyvarovat. Vyslychající odborník by měl být s případem důkladně seznámen a dopředu si připravit seznam otázek. Rozhovor musí být dobře promyšlený, aby nedocházelo k zahlcení dítěte otázkami, či přeskokování z problému na problém. Častou změnou tématu bude dítě jen zmatené. Nezahrnovat dítě přílišnou chválou za vše, co řekne a názorně předvede na loutkách. Vyšetřující se nesmí nechat vyvést z míry a reagovat emotivně na výpověď dítěte. To by ho mohlo pouze vyděsit. Je důležité mluvit klidně a působit vyrovnaně. Naopak velmi nevhodné je zvyšování hlasu či mentorování. Soustavným utvrzováním, zda informace dítětem nám podávané jsou pravdivé, v dítěti budujeme jen další pocit nedůvěry. Ve skutečnosti se jen utvrzuje v tom, že mu nikdo nevěří. Dítě nesmí být k ničemu nuceno. Důležité je nepřerušovat výslech a neodvádět pozornost dítěte. Vytvořeny musí být podmínky poskytující nerušený výslech. Ne vždy je vhodné, aby výslechu byli přítomni rodiče.¹¹²

¹¹¹ Viz. Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, s. 73-74, Chmelík, Jan a kol. *Mravnost, poronografie a mravnostní kriminalita*, s. 129-130

¹¹² Viz. Chmelík, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*, s. 126-127

17. Vyšetření

Vyšetření je důležité jak pro diagnostiku dítěte a výběr vhodné terapie, tak pro soudní proces. Z právního hlediska se jedná o zajištění dostatečného množství důkazů pro soudní proces. Jedná se o vyšetření nejen fyziologických poranění, ale i o vyšetření psychologická.

Při navazování kontaktu je důležité, abychom k dítěti nepřistupovali s nedůvěrou. Jedná se totiž o jednu z nejčastěji opakovaných chyb na straně vyšetřujících. Oproti mylným předpokladům že děti často lžou, dosavadní zkušenosti ukazují, že falešná obvinění bývají jen velmi zřídka. Dítě musí cítit naši podporu, až po bližším seznámení s případem je možné dělat nějaké závěry.

K určení diagnózy je obvykle za potřebí několika odborníků. Z tohoto hlediska je velmi výhodné, aby pracovali ve stejném zařízení a dlouhodobě kooperovali na jednotlivých případech. Před samotným vyšetřením dítěte je vhodné seznámit se s rodinnou zdravotní i sociální anamnézou. Ta odhalí choroby v rodině, náchylnost k závislostem, průběh těhotenství a sociální status rodiny. Důležité jsou informace o nemocech a psychomotorickém vývoji dítěte. Zajímáme se o zájmy dítěte, jeho začlenění do kolektivu, o to jak prospívá ve škole. Zmapování rodinných a vrstevnických vztahů hraje důležitou roli.¹¹³

17.1. Vyšetření fyzické

U dětského lékaře je prováděno komplexní vyšetření. Tedy nejen předpokládaných zranění. Dětem se měří výška, váha a zjišťují další statistické údaje. Ty mohou odhalit opoždění vývoje a přispět k diagnostikování syndromu sexuální zneužívaného dítěte.

Kontrolují se zevní poranění kůže. Často se jedná o hematomy, svědčící o zacházení s dítětem. V oblasti krku bývají stopou po škrcení. Pozornost je věnována oděrkám a šrámům v oblasti kotníků a zápěstí - způsobených přivazováním. Jednou z typických stop bývají popáleniny z nedopalků cigaret. Možné je nalézt různé

¹¹³ Viz. Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 62; Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 89-91

škrábance a pohmožděniny. Nezbytné je důkladné vyšetření pohlavních orgánů a konečníku dítěte. Nevhodně dlouhé vyšetření těchto partií může vést k sekundární viktimizaci oběti. Hodnotí se otoky, drobné trhlinky, hematomy a zarudnutí. Sledovány jsou výtoky z pochvy, záněty, krvácení.

U sexuálního zneužití je třeba myslet na možnou nákazu pohlavní chorobou a učinit odběry k dalšímu vyšetření. Toto riziko se ještě zvyšuje, mluvíme-li o dítěti, jež se prostitovalo nebo bylo zneužito pro pornografii. V některých případech bylo zneužito i několika různými osobami.

Může být obtížné odlišit zranění, které si dítě přivodilo samo (např. při masturbaci nebo při sebepoškozujících praktikách) nebo mu bylo způsobeno další osobou. V potaz bereme, že různé mykózy či infekce mohou být způsobeny nedostatečnou hygienou nebo některými mýdly, těsným prádlem apod. Různá jiná poranění zase dětskými hrami. Vhodné je vědět, provozuje-li dítě sport. Mohl by být příčinou poranění. V žádném případě však dítěti nedáváme najevo nedůvěru. To ani v případě pokud nenalezneme fyziologické poranění. Ta nemusí být vždy nutně přítomna. Příznaky mohou být pouze psychické či psychosomatické, proto i v tomto ohledu je nutné pečlivé vyšetření.¹¹⁴

17.2. Vyšetření psychologické

Psychologické vyšetření se zaměřuje na osobnost dítěte, jeho intelekt, schopnost pamatovat si, vyjadřovací schopnosti. Velmi důležité jsou sociální vztahy vrstevnické i rodinné. Psychiatr či psycholog vyšetřující dítě by měl být především dokonale seznámen s tím, jaké psychické a psychosomatické následky s sebou sexuální zneužívání přináší¹¹⁵.

Třeba je pamatovat, že děti vykořisťované v pornografii s sebou nesou další zátěž navíc. Jejich traumata jsou o to intenzivnější. Pachatelé dětem systematicky ničí sebevědomí. Přesvědčují děti o jejich vině. Záznamy, při kterých jsou děti donuceny se usmívat a tvářit se, že se jim zneužití líbí, se stávají vyděračskou zbraní pro pachatele. Děti jsou označeny za spolupachatele a ze strachu, že jim nikdo neuvěří, raději mlčí. Nelze tedy očekávat, že budou chtít hned ochotně spolupracovat. Zvláště v případech,

¹¹⁴ Viz Vaničková, Eva. *Sexuální násilí na dětech*, s. 62

¹¹⁵ Viz kap.8.3.2. , 8.3.3., 8.3.4.

kdy se samy nikomu nesvěřily, ale proces vyšetřování odstartovaly odhalené pornografické materiály. K obětem je nutno přistupovat citlivě, opakovat, že nejsou viníky, nikdo jim nic nevyčítá a že věříme jejich výpovědi. Ujistit je svou podporou a tím, že jsme zde, abychom jim pomohli.

Vhodné je upozornět, když se odhalení zneužívání odehrává v době rozvodu rodičů. Může se jednat o snahu jednoho z rodičů zdiskreditovat toho druhého a získat dítě do výhradní péče.

Lékař může rozhodnout i o medikativní léčbě. Dětem může pomoci překonat nejkrizovější období. Používá se např. na tlumení poruch spánku. Bylo-li vyšetřením odhaleno sexuální zneužívání dítěte jakýchkoli forem, je nutné, aby mu byla poskytnuta terapie - velmi často dlouhodobá.¹¹⁶

¹¹⁶ Viz. Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 89-91

18. Odborná terapie

Po krizové intervenci a základním ošetření fyzickém i psychickém je nutná další terapie dítěte. To zda, jak rychle, kvalitně a cíleně mu bude poskytnuta, má zásadní význam na rekonvalescenci dítěte.

Jednou ze základních podmínek úspěšné terapeutické práce je spolupráce. To obsahuje zejména důvěru k terapeutovi. Z tohoto důvodu je důležité jasně vymezit role jednotlivých „pomáhajících“ osob v případě. Oddělit roli např. terapeuta podporujícího rodiče k vytvoření přiměřených rodičovských dovedností od osob, jež kontrolují např. „správné“ fungování rodiny.¹¹⁷ Úkolem terapeuta je vytvořit důvěryhodné prostředí, v němž se bude cítit klient dobře. Direktivní metody jsou nežádoucí a klient by neměl být do ničeho nucen. Vhodným přístupem je akceptace, respekt, empatie a pochopení. To, že se jedná o dítě, neznamená, že si nezaslouží náš respekt a úctu.

Na počátku stojí kvalitně provedené vyšetření a na základě mezioborové spolupráce vytvořená důkladná diagnóza. Od ní se odvíjí individuální plán terapie. Typickými pocity provázející akt zneužití jsou zahanbení, bezmoc a vina. Ty vycházejí z traumatu selhání bezpečí, zneužití moci a následné ztráty důvěry v jiného člověka. Cílem terapie je tedy zmenšit pocit bezmoci, zahanbení a viny. Pomoci dítěti vrátit ztracené sebevědomí a zmírnit konkrétní projevy sexuálního zneužívání, provázející pacienta. Ty bývají různé, proto je nutné vždy určit individuální cíl terapie.

Někdy může terapie zahrnovat spolupráci několika odborníků pro mnohočetnost následků provázející CSEC. Například kromě psychologa či psychiatra může být vhodná spolupráce s odborníkem na poruchy příjmu potravy nebo z oboru drogové problematiky. Drogová scéna totiž bývá úzce propojena s CSEC. Dětem jsou nejprve zneuživateli podávány drogy, aby je utlumily a přinutily ke spolupráci. Poté je děti samy berou, aby potlačily vzpomínky a následky zneužívání. Nakonec se děti dobrovolně prodávají pro peníze na drogy. Vytváří se tím tragický kruh drog a zneužívání.

Podle Bentovina by terapie měla zahrnovat tyto základní fáze: získání důvěry, prožití traumatu, hněv a obranu jako uvolnění nové síly, reflexi traumatu a jeho kontextu, změna vztahu k sobě samému spolu s vymizením pocitu viny, změna vztahu k vlastnímu tělu, změna vztahů s okolím. Pro dosažení jednotlivých fází je možno

¹¹⁷ Viz. Gjuríčová, Šárka a kol., *Podoby násilí v rodině*, s. 72

použít mnoho různých psychoterapeutických přístupů a metod. Pro představu uvedu alespoň některé.

Racionální psychoterapie si klade za cíl změnu postojů a myšlení klientů. Klienti bývají přesvědčeni o abnormálnosti svého jednání. Terapeut se snaží poskytnout objektivní informace a ubezpečit pacienta, že jeho reakce jsou úplně normálními reakcemi na traumatickou situaci. V tomto ohledu může být nápomocná skupinová terapie. Klient pochopí, že stejné pocity jako on prožívají i jiní lidé. Psychodynamický a psychoanalytický přístup hledá souvislosti mezi symptomy, které klienta provází, a traumatem. Snaží se odreagovat negativní emoce a naopak posílit pozitivní zážitky. Zkoumáním systémů, ve kterých se klient nachází, a jejich vzájemným působením se zabývá Systematický přístup. Dalšími metodami vhodnými zejména pro děti je např. arteterapie, muzikoterapie, imaginace, psychodrama, komunikační trénink, interpersonální cvičení, asertivní trénink či relaxační metody.¹¹⁸

Při terapii je vždy nutné brát v potaz individuality klienta, jeho traumatu a specifické následky. Okolnosti a způsob vzniku traumatu hraje důležitou roli. S dětmi, jež byly zneužity k pornografii, je nezbytné pracovat nejen s traumatem sexuálního zneužití. Počítáme i s násobením traumatu způsobeném komercializací sexu. Dítěti je nutno vrátit jeho důstojnost a hodnotu, která byla pošlapána nejen sexuálním násilím, ale i jeho redukcí na předmět obchodu. Trauma je zvýšené i zvláštním inscenováním při výrobě pornografie nebo např. navlékáním masek dítěti, aby nebylo poznatelné. Pracovat s tím, že mu bylo zkresleno vnímání podáváním omamných látek a bylo systematicky fyzicky i psychicky týráno. Byl zcela převrácen hodnotový systém dítěte. Terapii dítěte je vhodné koncipovat ke smíření se s traumatem zneužití a zároveň existencí zaznamenaných pornografických materiálů.

¹¹⁸ Viz Weiss, Petr a kol. Sexuální zneužívání dětí, s. 176

19. Rehabilitace rodiny a její podpora oběti

Zásadní vliv na to, jak úspěšně se bude dítě rehabilitovat, má rodinné zázemí. Podpora rodiny hraje klíčovou roli. Naopak případy, kdy se matky staví na stranu pachatele (svého partnera) a dítěti nevěří nebo nechtějí věřit, mívají pro děti fatální následky. Už jen to, že jsou svými nejbližšími označeny za lháře, jim velmi ubližuje. Není ojedinělé, že končí v dětských domovech, což vnímají jako trest. Pod nátlakem okolí volí odvolání výpovědi v naději, že je rodina přijme zpět. Ta v mnoha případech nezmění svůj odmítavý postoj. Bohužel se těmito odvolanými výpověďmi stávají nevěrohodnými. Zůstávají opuštěné, ponechané bez odborné terapeutické péče. Ta je přitom zásadní pro budoucí zdravý vývoj dítěte.

Jedním z rizik pro sexuální zneužívání je nevhodná disfunkční rodina. Z tohoto hlediska je důležité zaměřit se na rodinnou terapii, aby rodina byla schopná dítěti poskytnout vhodné prostředí na rehabilitaci. Zneužitím (zvláště intrafamiliárním) bývají deformovány rodinné vztahy. Cílem terapie je sanace těchto vztahů a jejich uvedení na pravou míru. Popřípadě mohou být rodinné vztahy nefunkční už před událostí zneužití dítěte. Je vhodné podpořit rodinu, a to zejména rodiče dítěte, ve snaze o změnu rodinných systémů a jejich vzájemných vztahů. Příčinou mohou být i nedostatečné sociální dovednosti rodičů. Na místě je tedy jejich rozvoj. U každé rodiny budou dílčí cíle jiné, avšak společným cílem všech je vytvořit vhodné prostředí pro rekonvalescenci dítěte a jeho budoucí zdravý vývoj.

Terapii by mohlo ohrozit zlehčování, odmítání, popírání, moralizování nebo snaha po okamžitém řešení.¹¹⁹ Jedná se obvykle o dlouhodobý proces, který není možné násilně urychlit.

Ne vždy je rodina schopna poskytnout dítěti bezpečné prostředí. Např. zůstávali pachatel v rodině nebo je-li rodina natolik disfunkční, že pro dítě představuje více riziko než přínos. V těchto situacích je možné dítě umístit k blízkým příbuzným, do pěstounské péče, ozdravovny nebo dětského domova. V případě existence by pro pobyt bylo vhodné specializované zařízení s komplexní péčí pro takto traumatizované děti. Prospěšné je mít spojení s pracovníky zařízení, kde je dítě umístěno, a najít vhodnou osobu, která bude dítě podporovat.

¹¹⁹ Viz Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*, s. 72

Nejzákladnější premisou pomoci je, aby rodiče svému dítěti důvěřovali. Pro dítě je velmi těžké se vůbec někomu se zkušeností zneužití svěřit. Když je pak reakce okolí odmítavá (zvláště těch nejbližších), je to pro něj krutá rána.

Dítěti pomůže, zachovají-li rodiče klid a nebudou-li ho zbytečně zatěžovat svým hněvem, smutkem či hysterií. Klidné jednání přispěje k zmírnění traumatu. V žádném případě se však nejedná o zlehčování příkoří, jež bylo spácháno. Někdy se děti cítí za zneužití odpovědné, s čímž se pojí pocity studu a viny. Potřebují vědět, že to není jejich vina, ale pouze vina osoby, která jim ublížila. Zvláště důležité by toto ujištění mohlo být pro děti zneužité v pornografii - z důvodu zdánlivě zaznamenané dobrovolnosti. Záznamy, na kterých se děti při zneužívání usmívají, jsou jednou z nejvíce traumatizujících překážek k uzdravení. Smutnou skutečností je, že tím opravdu ztrácejí (zejména u laické veřejnosti) status oběti, které bylo ublíženo.

Zároveň by měli rodiče zdůraznit, že se zlobí jen a pouze na pachatele, nikoli na dítě. V souvislosti s tím by dospělí neměli dítěti nic vyčítat. Možná, že porušilo některé z pravidel (šlo k někomu cizímu, zdržovalo se na zakázaných místech, bylo jinde, než řeklo nebo že bude...), ale za to bylo již mnohonásobně potrestáno. Nemělo by být nadále trestáno výčitkami, že se nebránilo, nechalo se snadno napálit, riskovalo, překročilo zakázaná pravidla, nebo dokonce zneužití vyprovokovalo. Musí být ujištěno, že na vině je pouze pachateli.

Dítě o traumatu možná nebude chtít hovořit, v tom případě by nemělo být nuceno. Avšak v případě, že se chce svěřit, by měl být rodič připraven ujistit dítě o tom, že je ochotný kdykoli naslouchat, a z ničeho ho neobviňovat.

Vhodné je zachování běžného režimu domácnosti. Určitá ritualizace dítěti přináší potřebný pocit bezpečí. Velké změny, přílišná péče, zakázání do té doby běžně provozovaných aktivit, přestěhování i změna postojů k němu samému v dítěti způsobí další zmatek.

Rodiče by měli svému dítěti říct, že ho stále milují a co se stalo, na to nemá žádný vliv. Děti si totiž mohou myslet (zvláště utvrzoval-li je o tom pachatel), že když se lidé dozvědí o zneužití, přestanou je mít rádi, popřípadě že si jejich lásku nezaslouží. S dítětem by se rodiče neměli přestat mazlit, bylo-li to v minulosti běžné. Zvláště otcové mohou mít problém s mazlením se svým dítětem, které bylo zneužito. Mají strach, aby dítěti neublížili a nebyli asociováni s pachatelem. Raději se stáhnou. Opravdu se může stát, že dítě nebude dobře vnímat mazlení po sexuálním zneužití. V takovém případě respektujeme jeho osobní prostor. V jiných případech by ochlazení

vztahů mohlo vnímat jako trest a postrádat doteky ze strany rodičů. Důležité je dítěti naslouchat a reagovat na jeho potřeby. Rodina poskytující maximální podporu je nenahraditelnou součástí procesu uzdravení.¹²⁰

¹²⁰ Viz. Benedikt, Helen. *To není vaše vina! : Rádce pro ženy, muže, dospívající, jejich přátele a rodiny jak se vyrovnat se sexuálním napadením*, s. 182

Závěr

V práci se podařilo shrnout poznatky z oblasti komerčního sexuálního zneužívání a vydělit z ní problematiku vykořisťování dětí v pornografii. Byla prokázána propojenost jednotlivých forem násilí páchaných na dětech. Jejich vazba začíná v samotných příčinách, pokračuje v okolnostech zneužití i následcích. Je třeba vnímat pornografii s dětmi v kontextu ostatního zneužívání. Zároveň vykryštovaly na povrch specifika tohoto týrání dětí a s ním potřeba specifické cílené pomoci. Ukázalo se, že do jisté míry je vykořisťování dětí v pornografii stále tabuizované téma. Lidé si nepřipouštějí rozsah, kterého dosahuje, a tudíž není tak velký tlak na jeho řešení. Problém při zpracovávání tématu byl nedostatek materiálů komerčního sexuálního násilí na dětech, a zejména jeho specializace na vykořisťování dětí v pornografii. To jen prokázalo, že zkoumání tohoto fenoménu je zatím stále v počátcích.

V druhé části práce byly sestaveny základní pilíře pomoci v oblasti zneužívání dětí pro výrobu pornografie. Za cíl nebylo kladeno vytvořit odbornou terapii obětem, ale vytvořit propojený systém základních pilířů, na nichž pomoc obětem stojí. V komplexu pomoci se jedná o primární prevenci, pomoc v procesu odhalení a následnou péči. Bylo nastíněno, jak důležité je vzdělávání odborníků, rodičů, laické veřejnosti i samotných dětí. Podstatnou roli hraje společnost, její normy a hodnotový systém. Může sociálně patologické jevy podporovat nebo je naopak eliminovat. Došla jsem k závěru, že v současné době je nepřímou příčinou rozvoje fenoménu pornografie, a to i s využitím dítěte. Stále u nás dochází k sekundární viktimizaci klientů, která může být stejně traumatická jako samotné zneužívání. Současný systém ukázal, že jeho nastavení pro klienty je viktimizací a je třeba vyvinout další úsilí ve vzdělávání odborníků, vytvoření efektivní spolupráce jednotlivých orgánů, vypracování metodik práce, vybudování zařízení s nabídkou komplexních služeb.

Bylo potvrzeno, že v ČR chybí komplexní specifická péče obětem. Ta funguje například v Německu. Zařízení Wildwasser a Dunkelziffer jsem použila jako ilustrační pro příklad péče o specifickou skupinu obětí pornografického zneužití. To zda a jak rychle bude poskytnuta terapie oběti, hraje zásadní roli pro překonání traumatu a dlouhodobých následků, a to v oblasti jak fyzické, psychické i sociální.

Někdy nejsou překonány vůbec a stávají se celoživotní zátěží oběti, znemožňující plnohodnotný šťastný život.

Pro další práci v tomto oboru je nezbytný výzkum. Toho se v mnoha ohledech žalostně nedostává, což je příčinnou dokonce i neexistence vhodných konceptů specifické pomoci. Výzkum je třeba zaměřit na strategie pachatelů, příčiny, speciální následky obětí, na rozvoj technologií, jež by například odhalovaly pornografii na internetu. Chybí poznatky o vlivu sledování pornografie s dětmi na pedofily, zda se jejich touhy zvyšují a zvyšuje riziko sexuálního napadení dítěte nebo mají naopak vliv preventivní, dále jaký vliv má sledování pornografie na děti a mladistvé.

Společným jmenovatelem pomoci je spolupráce, a to jak v oblasti jednotlivých zainteresovaných odborníků, státních i soukromých organizací, na státní i mezinárodní úrovni. Bez dlouhodobé spolupráce všech zainteresovaných stran bude jen těžko vytvořen vhodný systém účinné pomoci obětem.

Literatura

Benedikt, Helen. *To není vaše vina! : Rádce pro ženy, muže, dospívající, jejich přátele a rodiny jak se vyrovnat se sexuální napadením*. Přel. M. Korbelík. 1. vyd. Havlíčkův Brod: One Woman Press, 2003. ISBN 80-86356-17-5

Bentovim, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Přel. D. Bogušovský ; V. Janda. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1998. 120s. ISBN 80-7169-629-3

Earle, Ralph.H.; Laaser, Mark.R. *Vzajetí pornografie*. Přel. I. Racek. 1. vyd. Praha : Advent-Orion, 2006. ISBN 80-7172-926-4

Elliottová, Michele. *Jak ochránit své dítě*. Přel. J. Bumbálek. 1. vyd. Praha : Portál, 1995. 173s. ISBN 80-7178-034-0

Gjuričocá, Šárka a kol. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, 2000. 104s. ISBN 80-7021-416-3

Chmelík, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6

Kol.aut. *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice : Sborník z konference pořádané organizacemi Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*. b.m. : b.n., 2002

Mühs, Wilhelm. *Myšlenky moudrých o dětech*, citát č. 134

Říčan, Pavel. *Krotíme obrazovku*. 1. vyd. Praha : Portál, 1995. ISBN 80-7178-084-7

Thomas, Gordon. *Zotročení*. Přel. J. Sysalová. 1. vyd. Ostrava : Oldag, 1998. ISBN 80-85954-46-X

Uzel, Radim. *Pornografie aneb Provokující nahota*. 1. vyd. Praha : Euromedia Group, 2004. 200s. ISBN 80-249-0351-2

Vaničková, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 120s. ISBN 80-7178-286-6

Vaničková, Eva. *Dětská prostituce*. 1. vyd. Praha : Granada Publishing, 2005. 136s. ISBN 80-247-1138-9

Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2005. 264s. ISBN 80-247-0929-5

Weiss, Petr a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2000. 212s. ISBN 80-7169-795-8

Wolf, Larry. *Týrání a zneužívání dětí ve Vídni v době Freuda : Korespondenční listky z konce světa*. Přel. D.Micka. 1 vyd. Praha : Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-869-9

Elektronické zdroje

40/2009 Sb. *Trestní zákoník* [online], [cit.30. srpna 2010]. Dostupné z : <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-40-2009-sb-trestni-zakonik/cele-zneni/>

Bad'ura, Jaroslav. *Úředník a podnikatel rozšířili řady obviněných za dětské porno*. *iDnes.cz*. [online]. 16.10. 2009, [cit. 20. říjen 2009]. Dostupné z [www: http://zpravy.idnes.cz/urednik-a-podnikatel-rozsirili-rady-obvinenych-za-detske-porno-psl-/krimi.asp?c=A091016_112133_krimi_js](http://zpravy.idnes.cz/urednik-a-podnikatel-rozsirili-rady-obvinenych-za-detske-porno-psl-/krimi.asp?c=A091016_112133_krimi_js)

Bell, Inge; Pickar, Aleš. *Zpráva o obchodování s dětmi v České republice* [online], 2008. Dostupný z:

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/zprava.pdf

Blatníková, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí* [online]. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Dostupný z [www: http://www.ok.cz/iksp/docs/366.pdf](http://www.ok.cz/iksp/docs/366.pdf), ISBN 978-80-7338-091-5

Holcová, Pavla. *Mýtus o štíhlých stehnech mulatčiny. Hotel Kuba-Dvě tváře jedné země* [online]. [cit. 20.červenec 2010]. Dostupný z [www: http://www.hotel-kuba.cz/sexualni-turistika](http://www.hotel-kuba.cz/sexualni-turistika)

Child Pornography and Sexual Exploitation of Children Online [online]. 2009 [cit.6.5.2010]. Dostupné z [www: http://www.ecpat.net/EI/Publications/ICT/Child%20Friendly_Child%20Pornography_FINAL.pdf](http://www.ecpat.net/EI/Publications/ICT/Child%20Friendly_Child%20Pornography_FINAL.pdf)

Info za rok 2009, Projekt Šance[online].31.3.2010, [cit.7.července 2010]. Dostupné z [www: http://www.sance.info/index.php?go=kdojsme&id=1](http://www.sance.info/index.php?go=kdojsme&id=1)

Janoušek, Artur. *Pedofilní matka a strýc z Ústí nad Labem nutili chlapce také k zoofilii*, *iDnes.cz*. [online].12.12. 2009, [cit. 25. červen 2009]. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/pedofilni-matka-a-stryc-z-usti-nad-labem-nutili-chlapce-take-k-zoofilii-1eu-/krimi.asp?c=A091212_142858_krimi_pei

Jiří, *Léčba*, [online]. 2009 [cit.12.července 2011]. Dostupný z [www: http://www.fx100d.cz/view.php?cislocclanku=2009120008](http://www.fx100d.cz/view.php?cislocclanku=2009120008)

Kol. aut. *Sexuální výchova: Problematika dětské pornografie a její prevence na škole* [online]. Praha : VÚP ve spolupráci s MŠMT, 2003 [cit. 27. října 2010]. Dostupný z [www: http://www.pppuk.cz/soubory/kadan-sexualni_vychova.doc](http://www.pppuk.cz/soubory/kadan-sexualni_vychova.doc)

Maniš, Martin. *Lolity u informační dálnice*. Živel [online]. 10 [cit. 2009-09-28]. Dostupné z [www: http://www.zivel.cz/article.php?id=211](http://www.zivel.cz/article.php?id=211)

Milfait, René. *Dítě jako zboží v prostituci. Perspektivy teologicko-etické reflexe*. Disertační práce, 2007 [cit. 12. října 2010]

Milfait, René. *Komerční sexuální zneužívání chlapců: prostituce, pornografie, obchod do sexuálního průmyslu, Silberbach, 8*. Odborná konference o ochraně dětí konaná ve dnech 30.11.-2.12.2009 [pdf]

Milfait, René. *Komerční sexualizované násilí na dětech v teologicko-etické reflexi* [CD-ROM]. Praha : Za podpory grantové agentury UK(KTF UK), 2006 [cit. 10. srpna 2011]

Novotná, Věra. *Jak pomoci týranému, zneužívanému a zanedbávanému dítěti?*, Rodina[online].3.3.2000, [cit.22.červen 2009]. Dostupné z www: <http://www.rodina.cz/clanek583.htm>

Out of Home-festival na podporu integrace dětí z dětských domovů, [online].2009 [cit. 22.9.2011]. Dostupné z :<http://www.icm.cz/out-of-home-festival-na-podporu-integrace-deti-z-detskych-domovu>

Program speciálních výslechových místností. Kriminalita páchaná na dětech. [online]. [cit. 18.března.2011]. Dostupný z www: : <http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>
Projekt Šance, o.s. kauza úřad MČ Praha 5. [online],[cit 10.července 2011]. Dostupné z www: http://www.sance.info/index.php?go=dum_sance

Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational organized Crime [online].2010[cit.1.února 2011]. Dostupné z :[www:http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf](http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf)

Rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii. [online],[cit. 20.dubna 2010].

Dostupné

z

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004F0068:CS:NOT)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004F0068:CS:NOT](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004F0068:CS:NOT)

Reálná nebezpečí internetu pro děti [online]. [cit.2.února 2011]. Dostupné z [www:
http://www.saferinternet.cz/data/articles/down_377.pdf](http://www.saferinternet.cz/data/articles/down_377.pdf)

Report of the world congress III against sexual exploitation of children and adolescents, [online], 2008. [cit.18.3.2009]. Dostupné z [www:
http://www.ecpat.net/WorldCongressIII/index.php](http://www.ecpat.net/WorldCongressIII/index.php)

Spilková. Psychologie sexuálně zneužitého dítěte. In: Kol. aut. *Sexuální výchova: Problematika dětské pornografie a její prevence na škole* [online]. Praha : VÚP ve spolupráci s MŠMT, 2003, s. 7-8 [cit. 27. října 2010]. Dostupný z [www:
http://www.pppuk.cz/soubory/kadan-sexualni_vychova.doc](http://www.pppuk.cz/soubory/kadan-sexualni_vychova.doc)

Stanovisko Výzkumného ústavu pedagogického v Praze k Prohlášení výboru na ochranu rodičovských práv ze dne 24.června.2010 [online]. 2010 [cit.28.prosince.2010]. s. 1. Dostupné z [www:
http://www.msmt.cz/file/11641_1_1/](http://www.msmt.cz/file/11641_1_1/)

Syndrom can, dětské krizové centrum [online].[cit. 10.dubna 2009]. Dostupný z [www:
http://www.ditekrize.cz/syndrom_can.php](http://www.ditekrize.cz/syndrom_can.php)

Úmluva o právech dítěte. [online]. [cit.20. listopadu 2011]. Dostupné z [www:
http://www.stopdetskepraci.cz/download/pdf/documents_2.pdf](http://www.stopdetskepraci.cz/download/pdf/documents_2.pdf)

Vilček, Ivan. *Slovenka fotografovala porno se svou tříletou dcerou*, [novinky.cz](http://www.novinky.cz)[online].1.12.2009, [cit. 22.červen 2009]. Dostupné z [www:
http://www.novinky.cz/zahranici/evropa/185787-slovenka-fotografovala-porno-se-svou-triletou-dcerou.html](http://www.novinky.cz/zahranici/evropa/185787-slovenka-fotografovala-porno-se-svou-triletou-dcerou.html)

Výzkum chování dětí na internetu v ČR 2006. [online]. [cit. 5.února 2010]. Dostupné z <http://www.saferinternet.cz/novinky/121-3>

Zouzalík, Marek. *Dětská pornografie na internetu: existuje!?*. [online]. [cit 25. dubna 2010]. Dostupné z www: http://technet.idnes.cz/detska-pornografie-na-internetu-existuje-fgn-/software.asp?c=A020205_0051061_software